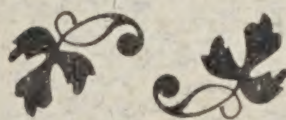
Страшні Тайни Монастирских Мурів.

Подала МАРИЯ МОНК монахиня, якій вдалось втечи з монастиря.

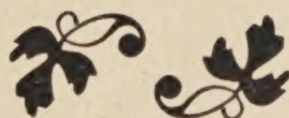

З анґлійского переказав
М. М. БЕЛЕҐАЙ.

EDMONTON, ALBERTA, CANADA.
1916.

Страшні Тайни Монастирских Мурів.

Подала **МАРИЯ МОНК** монахиня, якій вдалось втечи з монастиря.

З анґлійского перевів
М. М. БЕЛЕҐАЙ

EDMONTON - ALBERTA - CANADA.

1916.

ВСТУП.

Можна сподіватись, що деякий читач, читаючи мої стрічки буде думав, що се лише уява а не дійсність. Що нігде щось подібного не могло дїятись і що всї місця і особи мною подані, ніколи не істнували. Я заявляю сьвято, що я подала сьвітови правду і відкрила людям се, про що они самі ніколи не довідалиб ся. Я вірю, що всї факта, які я подала, можуть коли небудь бути потверджені. Хто буде заниматись розслїдженэм мурів і криївок мною згаданого монастира в Монтреялї знайде доказ мого оповіданя. Хоть як би час і людска рука намагалась затерти слїди поповнених злочинів в сїм монастири, будуть не в силї всего укрити чи знищити перед людским оком. І чи скорше чи пізнїйше люди переконають ся наочно о страшній правдивости моїх слів.

По друге: там в монастири э эще жиючі сьвідки, які не боячись кари, тортур і смерти моглиб потвердити мої зізнаня.

Эсли они жиють? Але хто знаэ, чи їм позволено тішитись Божим сьвітом, коли попи і настоятельки побачили сю книжку? Можливо, що нещасливі монахинї в мокрих півницях монастира вже потерпіли через мене? Можливо, що Джені Рей, вже вмовкла на віки, або буде эще замордована заки буде мати час додати свої незвичайно цінні для сьвіта зізнаня, до моїх.

Коли я лише подумаю тепер про свою минувшину, про своэ ніби монаше, сьвяте житэ, зим на дрож перебігаэ через моэ тіло. Дуже часто маю страшні сни: Здаэсь менї, що мої вороги переслїдують мене эще і тепер; часто снить ся менї не мов мене знова замикають до монастира; часто здаэсь менї що я э присутна тих страшних сцен в монастири, які я подала в сїй книжцї. Часто здаэсь менї, що я знаходжусь в секретних місцях монастира і його страшної пивницї; деколи здаэсь менї, що я чую зойки безборонних монахинь в руках попів; а деколи менї зовсїм видаэсь, що я бачу нещасну сьв. Францїшку, як она виглядала в окруженю мордерцїв.

Я не можу забути про сї страшні сцени, які я описала в сїй книжцї і які я пережила.

Коли хто не вiривби, що се все, що я подала в сiй книжцi э правдою або сумнiвав ся хоть лише в дечiм я зроблю отсю пропозицию: —

Нехай менi буде вiльно пiти до "Готелю Дiэв Нонерi" в Монтреялi разом з людьми i то по всiх закутках монастиря i його тайних печерах, куда доступ звичайно э лише для епископа i попiв, тодi я всiх переконаю о правдивости моiх зiзнань. Колиб я не переконала iх, тодi нехай сьвiт узнаэ мене за ошуста. Приведiть мене перед суд — а там я радо стрiнусь з попами Латарґом, Дуфремом, Феланом, Бонiном i Рiчардом i iх пiдлими товаришками настоятельками, висшими властями i з котрими небудь монахинями, в присутности публики.

Мария Монк.

РОЗДІЛ. 1.

Мої родичі походили зі Шкоциї і нім пібрались жили в Долійшній Канаді. В Монтреялї взяли слюб де я перевела більшу часть свого житя. Мій батько був британским офіциром, по якого смерти мати жила з пенсиї.

Мій батько був протестант і вже в молоденькім віцї вчив мене дещо з Біблії. Мати була більше склонна до католицизму і дуже часто по смерти батька заходила і до кат. церков. На вихованэ дїтий она не богато звертала уваги.

Коли я мала около 7 лїт, заведено мене до школи до п. Воркмана, протестанта, котрий вчив при Сакрімент ул., де була я лише кілька місяців. Тут навчилась я дещо читати і писати, та дещо з рахунків. Знанэ яке я набула в сїй школї, нїколи більше не поширила.

Деякі мої ровесницї ходили до школи сестриць, "Конґреґешенел Нонері", або "Сестер Милосердя", як їх деколи кличуть. З сего то монастира розходились монахинї по цїлій Канадї вчити по місточках і фармах а навіть і Стейтах.

Коли я мала вже около 10. лїт, запиталась раз мене моя мама, чи не схотїлаб я вчитись читати і писати по французски. Від тодї почала я думати чи не пітиб і собі до школи "Конґреґешенел Нонері." Я знала вже дещо сей язик, бо чула його що дня і могла дещо ним розмовитись.

Я пригадую собі зовсїм добре той день, коли я вступила до сеї школи. Сей день був важним в моїм житю, бо від тепер я почала запізнаватись що раз більше з монастирем. Коли я прийшла перший раз до сеї школи приказала менї настоятелька замачати пальцї в сьвятїй водї при дверах і перехреститись; і се вимагаэсь, сказала она, не лише від католицких але і протестантских дїтий.

В школї було около 50-теро дїтий, яких вчили монахинї дещо читати, писати і рахунків. Метода вчиня була дуже слабонька. Нїхто не звертав на науку великої уваги а за се звертано велику увагу на ручні роботи. З дїтьми обходились монахинї дуже шорстко. Самі не мали достаточного образованя, бо пишучи клали великі букви в серединї слова.

Не від річи буде згадати, що в Монтреялї э три монастирі, Конґреґешинел, Чорний і Сивий.

Задачою першого було вихованэ дівчат. Ціле вихованэ полягало на сім, щоб знати добре орудувати голкою, поза сим не вчили майже нічого хиба молитви та катехиз. Щоби вміти читати та писати на се мало звертано уваги, майже жадної.

Другий монастир від першого, якого лише стіна ділила, се мала бути милосердна інституция.

Тут малось наглядати над хорими та роздавати хліб та медицину для бідних.

Роботу милосердя, яку сей монастир сповняв, в порівнаню до величини будинку і числа монахинь, була дуже незначна.

Третий монастир, то э сивих, знаходив ся подальше і призначений був для осіб стратив ших розум і неправисних дітий

З сим я не мала великої стичности. Оба монастирі, Сиві і Чорні, мають назву від кольору убрань, які носять монахинї.

В сїх трох монастирах э вільний доступ посторонним людям лише до кількох кімнат. До решти э абсолютно вступ заборонений. Навіть не всї монахинї мають доступ до всїх комнат. До деяких і їм не вільно заглядати.

Зі всего, що э доступне для людского ока, виходить що монахинї сих монастирів віддались на слуги милосердя і релїґійним, побожним роздумуванямм. Люди їх поважають та респектують, як одиниці вибрані Богом, а ново-вступивші до монастира думають, що они втікли від сьвіта та його спокус, де в монастири она віддасть ся молитвам та умертвлюваням тїла як також добрим ділам і тим приготовить собі місце в небі.

Деколи, як кажуть, настоятелька монастира маэ силу робити чуда і коли така вмре, тоді розголошують по всїх усюдах і товпи народу тягнуть до монастира, щоб купити кавальчик шматки з эї убраня, або яких иньших эї річий, які мають мати якусь над земску силу.

Я з початку також на се так задивлялась і дивилась на монахиню як на сьвяту особу а на монастир як тихе сьвяте місце на земли. Се правда, що вложено в мене много труду на такий погляд. Деякі попи з семинара часто відвиджували "Конґреґешинел Нонері" де тримали катехиз і балакали з нами на релїґійні теми.

З наук та інструкций, які давали нам попи були всегда звернені проти протестанскої Біблії. Они часто розводились над чортівскими змаганями сеї книжки, та казали, що много душ через сю книжку печуть ся в пеклї і засуджені на вічні муки. Колиб не ся книжка, булиб

в вічній щасливости. Про сю книжку виражувались они як найгіршими словами, доброго про сю книжку они не могли нічо сказати, бо се булоб проти релїґії і проти Бога.

Они напоминали нас, щоб эї не брати в руки і не читати, бо се булаб велика небезпека для наших душ.

На потверндженэ сего, они на водили нам готові відповіди з катехизму, який ми вчились, або вчили нас нові відповіди, яких ми нїгде не бачили друко ваних, а які мали бути найсиль нїйші, щоб утвердити в нас римо-католицку науку.

Питаня і відповіди, яких нас вчили, я дуже добре памятаю і можу деякі навести.

"Питанэ: Чому Бог не зробив всїх приказань? — Відповідь: Позаяк чоловік не э досить сильний, щоб міг їх випов нити."

"Питанэ: Чому людям не віль но читати Нового Завіту? — Відповідь: Позаяк розум чоловіка э ограничений і слабий, щоб зрозуміти те, що Бог написав."

Роздїл 2.

Одна 13-лїтна дївчина моя шкільна товаришка, котра меш кала в сусїдстві, оповідала менї раз в школї, що при сповіди піп так поводив ся неприлично з нею, що я тогдї не хотїла повірити.

Поведенэ попа при сповіди було таке кримінальне і таке безвстидне, що я нїколи булаб не повірила, колиб була не мала сама нагоди о сїм переконатись.

Піп вмовляв в ню, щоб она повірила, що він не може згрішити, бо він э піп і що небудь він зробив би эї, оно буде эї осьвячувати. Вговорюваня попа так подїлали на дївчину, що она не знала, що мала робити.

Піп — казав він эї — э сьвятий чоловік і назначений до сьвятих обовязків і що булоб грішне у других людий, не може таким вважатись в него. Она сказала менї, що о всїм тім она повідомила свою маму, яка не дуже сим здивувалась, лише упімнула эї, щоб нїкому про се не говорила.

Опісля оповіла я про се все при сповіди попови, який наложив на мене велику покуту, що я була така цїкава і про се все випитувалась. Пізнїйше иньші мої товаришки оповідали, що піп обходив ся так само і з ними як з тою першою і в такий самий спосіб.

Не задовго і я сама мала нагоду почути такі самі залицяня ся від попа при сповіди. Я памятаю дуже добре, як через його масні слова я стратила рів новагу.

Иньша моя товаришка оповідала менї отсе, що сталось в эї околици. Молода гарна дївчина Індіянка, на імя Мері, ходила до сповіди до попа до хати, який мешкав поза місточ

ком.

По якімсь часї ся дївчина десь пропала. Почались пошукуваня і знайдено эї тїло порізане в ріцї. Знайдено також ніж з іменем попа-сповідальника. Се розбурило так Індіян, що нїм они напали на дім попа, його вже там давно не було. Де він дїв ся, нїхто не знаэ і досї. В його хатї знайдено було лише кавалок паперу, на якім було написано, щоб сей час втїкав, коли він чуэсь винним.

Припускали, що піп боявсь, щоб Індиянка не виявила, тому волїв эї замордувати і в той спосіб себе очистити.

Того рода оповіданя зробили на мене велике вражінэ з початку, але опісля, коли я сама почала ходити до сповіди переконалась о їх правдивости. Особливо, коли я пішла до сповіди до о. Річарда, в старій францускій церкві. З початку сповідь була як сповідь, але коли я вже була по третий раз в него на сповіди, він почав осьмілятись і давати менї такі запити і натяки, що зовсїм не мало нїчого спільного зі сповідию. Особливо, коли я сповідалась за закрестиэю, там о. Річард зовсїм не скривавсь зі своїми замірами. Сей предмет, то э того рода сповідь, зовсїм не э знаний протестантам, тому я не хочу більше про него говорити, тому, що говорячи дальше мусїлабим відкрити річи повні безвстидности та деморалїзациї.

Скажу лише се, що коли я була эще майже дитина, то при сповіди попи питались мене про такі річи, на які не булиб спосібні і найбільші кримінальницї та безвстидницї.

В школї "Конґреґешинел Нонері" була я около два роки. Опісля була короткий час в кількох иньших католицких школах, де наука була до себе дуже подібна, головно що до католицких вірувань. Я вірила в їх правдивість, тому що про иньші релїґії я немала наймень шого понятя. Колиб я була мала яке понятэ про иньші другі віруваня, мабуть не малаб я нїколи охоти стати монахинею.

Роздїл 3.

Вкінци я рішилась вступити до "Чорних монахинь" і в тій справі вдалась я до одного з найстарших попів в семинари, якому звірилась зі своїм наміром. Старим попом, до якого я зголосилась був о. Роке, який эще жиэ.

О. Роке обіцяв менї, що він поговорить з настоятелькою монастира і казав прійти менї довідатись за два тижднї. Коли я прійшла знова до семинара, тут застала я вже настоятельку "Чорних монахинь." Она сказала менї, що она мусить вивідатись про мою минувшість, а тим часом поручила менї замешкати в одній францускій фамілїї на передмістю сьв. Лаврентія. Тут перебула я

через дві неділї і пізнала, що ся рекомендована менї ґаздиня, була великою релїґійною фанатичкою і виражалась незвичайно похвально про настоятельку.

В кінці, в суботу о 10-ій годинї принято мене до "Чорних монахинь" яко початкуючу, що було великою радостию для мене, тому, що я представляла собі житэ в монастири за сьвяте, побожне, а монахинь за щось надземского, які утїкли від грішних впливів сего сьвіта, щоб набути собі безграничного щастя та радости в небі. Настоятелька завела мене до великої кімнати, де знаходились иньші початкуючі, занятї шитэм.

Тут було їх около 40, поділених на гуртки по всїх частях кімнати, головно коло вікон. В кождім гуртцї була одна завельована монахиня, якої мешканэ було в нутрі монастира, куда початкуючим вступ був заборонений. Коли ми вступили з настоятелькою до кімнати, она оповістила, що приходить нова початкуюча і завізвала, щоб котра мене знала в сьвітї, сейчас призналась.

Двох моїх шкільних товаришок панна Фіґніс і панна Говард з Вермонт сейчас мене пізнали.

Відтак мене придїлено до одного гуртка, де наглядачкою була св. Клотильда. Менї дано все потрібне до шитя і велено шити таку торбину, яку попи вживають до ношеня сьвяченої води до хорих. При роботї не вільно богато говорити, а эсли котрась хоче щось сказати, мусить эї чути монахиня. Незадовго надійшов час обіду і ми парами пішли до їдальнї, де їли мовчки. Підчас їди читала одна монахиня науку, но ми голодні не звертали на се богато уваги.

Нам початкуючим вступ був вільний лише до вісьмох кімнат монастиря. Спальня була на другім поверсї, де ліжка були вложені рядом без якоїнебудь заслони. В кутї був віддїлений дошками маленький передїл, де стояло ліжко для нічної наглядачки. З кождої сторони сего передїлу в стїнї э по дві дїри, куда наглядачка може глядїти на нас кождої хвилї. Эї ліжко в сїм передїлї було визше як наші. На серединї спальнї сьвітилась лямпа, а що наглядачка не мала сьвітла в своїм передїлї тому ми нїколи не були певні, чи она спить чи нї. Тим більше, що доносити на других і виявляти чужі блуди уважалось за чесноту, щоб не наразитись на картаня і покути, мусїла я всегда перше обдумати, що я маю робити, щоб тї всї неприэмности оминути. В коротцї я навчилась всї правила і церемонїї котрих було много. На точне виконанэ їх покладано незвичайно велику вагу.

Раз сидїла я при вікнї з дївчиною на імя Джені Мекой, ко

ли одна монахиня ввійшла до кімнати і заговорила до нас голосно а чемно. Се мене здивувало, бо досї все було строго і зимно. Своїми замітками хотїла она мене розвеселити і заохотити і менї впало в око, що она мною заінтересувалась.

Я не памятаю, що она говорила, але памятаю лише се, що она своэю бесїдою мене потїшила, она сама була велика і виглядала на сильну. Одїж на нїй була без найменьшого догляду. Она видалась менї такою, що собі зі всего нїчого не робить і о чім я переконалась пізнїйше. Она деколи навіть ломила монастирскі правила. Нераз говорить голосно тодї, коли треба мовчати, ходила по кімнатї, коли повинна сидїти на своїм місци. Деколи она навмисне робила щось таке, щоб нас розсьміяти і за се не мала найменьшої кари, коли других за щось подібне покараноб незвичайно остро.

Пізнїйше я довідалась, що она не прибрала собі жадного імени якогось сьвятого при накладаню вельону, як се робили иньші а задержала своэ питоме Джені Рей. Эї переступства були так чисельні, а кари були так малозначні для неї, що деякі уважали эї за несповна розуму.

Коли она деколи щось зробила, тодї уневинняла эї настоятелька або котранебудь монахиня тим, що она не знаэ, що робить.

Занятэ початкуючої не э таке, як хтось би собі припускав. Они не суть заняті на студийованю якихсь висших галузь науки. Їм не даэсь зовсїм нагоди, щоб побільшили своэ знанэ, чи позбулись зі своїх злих привичок; їх навіть не вчать читати нї писати.

Мій час з початку був занятий роботою і молитвою. В першім роцї я сама дещо студиювала, але сї студиї обмежались лише на молитвах на францускім і латиньскім язицї, яких я майже не розуміла, а яких я виучувалась лише на память. Сї всї молитви були конечними, щоб стати монахинею.

Коли була я вже около півтора року в монастири яко початкуюча, сталась та пригода, яка зробила на мене незвичайно прикре вражінэ.

Дочка, одного богатого міщанина з Монтреялю, переходячи одного вечера коло церкви Бон-сікора, впала так нещасливо, що віднесла потрясенэ. Эї взято зараз до церкви а опісля перенесено до Чорного монастиря. По виздоровленю она рішилась стати монахинею. Але замість перейти всї приготованя початкуючих (які звичайно забирають около 3 роки), эї позволено взяти вельон монахинї без проволочно, бо таке мало бути дане об явленэ Богом одному з попів.

Значить ся, що она мала бути дїйсно сьвятою, вивисшена по над сьвіт і його впливи і мала ласку не грішити, як всї иньші монахинї. Она жила в монастири, але я эї не бачила нїколи. Она не сповняла жадних обовязків, як иньші монахинї, спільно не засїдала до стола, бо она мала зовсїм не потребувати поживи бо эї душа а навіть і тїло мало, як казали, перебувати більшу часть эї житя в небі як на землї, в монастири.

Цїкаве було се, що нїхто не знав эї імя і коли говорилось про ню то вживалось слів, сьвята, присьвятїйша мати, або сьвятий і добрий пастир.

Се виглядаэ менї тепер дуже дивним, що ми були так оголомшені та безкритичні взлядом нашої настоятельки, але, коли возьмем на увагу тенденцию наших безнастанних поучувань, та впоювань в тім напрямі, то легко буде мож зрозуміти наш стан та готовість приняти за сьвяту правду найбільший забобон. Котра небудь з нас була часто кликана до эї кімнати то до обтинаня эї кіхтів, то до чесаня эї волося і ми часто збирали сї відітнені кіхтї чи поодинокі волоски і розділяли поміж себе як найбільшу сьвятість. Раз по чесаню я визбирала эї волосэ, як падало з гребеня і переховувала довгий час з найбільшою старанностю аж доки она менї не сказала, що я негідна посїдати так сьвяту річ. Джені Мекой і я були раз післані до кімнати настоятельки, щоб направити эї одїж. Тодї позбирала я всї кавальчики ниток, вшила мішочок, який я довго носила на шнуручку на шиї. Не оден шнуручок з'ужив ся, я закладала новий і далї носила сї сьвятощі на шиї. Я вірила, як і другі монахинї, що сей мішочок з нитками маэ незвичайну силу і нераз молилась до сего мішочка, щоб вигоїв то біль мого горла то зубів і т. д.

Джені Рей пророкувала чудотворчість настоятельки і збирала пірэ, коли стелила эї лїжко. Она роздавала відтак се пірэ між нас говорячи, щоб ми сї пера поховали, бо як настоятелька помре, памятки будуть чим раз рідші, то лучше заосмотритись в них тепер на сезон. Відтак по такій поважній бесїдї, як зачне з противного кінця і скінчить кпинами зі всего того про що передтим так побожно говорила.

Коли була я в Конґреґешинел монастири ми яко початкуючі мусїли ходити до церкви до сповіди. Монахинї знова зі сего монастира мали свою осібну кімнату до сповіди.

В чорнім монастири ми нїколи не ходили до сповіди до церкви, бо попи приходили сповідати нас до монастира.

Наша сповідь яко початку-

ючих відбувалась всегда в оден і той самий спосіб, тому вистарчить, коли я наведу оден примір. Ті, що мали приступити до сповіди клякали не далеко від сповідальної-бакси і по повтореню кількох молитов призначених в наших книжках, на колїнах одна по другій присувалась до гарновироб леної бакси де сидів піп. Тут піп приставляв своэ ухо до краток, до якого прихилялась сповідаюча і починалась сповідь.

Я пригадую собі, що коли я сповідалась, то піп розвернувшись в баксї нераз засланяв ся хустинкою від носа коли я почала оповідати йому про свої гріхи. Деколи піп давав менї такі невластиві і так неприрод ні питаня натякаючи мені про так неморальнї і нелюдскі злочини, яких я не лише, що нїколи не поповнила а навіть і не думала, але навіть про такі річи і не знала. Хотяй се виглядало менї неприродне та ди вне таке поведенэ попа при сповіди, то в мене вмовлювано, що се э обовязком попа і що він се робить без гріху взглядом сповідаючого.

Завельовані монахинї були присутними підчас нашої сповіди але они публично нїколи не сповідались, їх сповідь була приватна. Як виглядала їх приватна сповідь я в той час не знала а припускала, що така сама як наша.

Кари накладано і на початкуючих але дуже рідко. Перший раз в своїм житю побачила я кнебльованэ, коли то одна початкуюча образила настоятельку. Ся дївчина була дуже молода і до того сирота. Настоятелька післала по кнебель і коли його принесено она висказала свій жаль, що она злим поведенэм дитини э змушена ужити сеї кари. По сїм сейчас вложила кнебель дївчинї в уста і то так далеко, що уста зістали широко отворені і аж як дївчина зсинїла його виняла.

Розділ 4.

Коли була я вже початкуючою в монастири около 4 роки, одна монахиня обійшлась зі мною в той спосіб, що я мусїла проти сего запротестувати. Однак мій протест на нїчо не придав ся і я мусїла повиноватись розказам монахинї і перепросити эї за мій опір. А що сей обхід зі мною був зовсїм не людяний, тим меньше монаший, тому я рішилась покинути монастир, не питаючи нїкого о дозвіл. Можливо, що як би я була і просила о дозвіл, булиб менї не відказали, тому, що як початкуючій менї прислугував вільний вибір. Але, що того рода обходженэ ся зі мною, було надто не людяне, я полишила монастир сама і пішла до дому.

Вийшовши з монастиря я одержала місце учительки в правительственній школї. На сім становиску не була я довго, бо в менї знова відізвалось покликанэ до монашого житя і я постановила вернутись в монастир. Прибувши до Монтреялю, я вдалась до монастира "Чорних монахинь" і просила настоятельку, щоб ся приняла мене назад як початкуючу. По якімсь часї настоятелька згодилась на се, лиш зажадала від мене певної суми гроший. Правда, що я мала дещо гроший з мої учительскої платнї, але се було зовсім замало, щоб вдоволити настоятельку. Не маючи нікого знакомого, щоб менї міг позичити таку суму гроший, якої менї було эще потрібно, тому рішилась я роздобути гроші хотьби навіть в нечесний спосіб.

Моя мама, будучи вдовою по брт. офіцирови, брала платню і я рішилась піти до бриґадира, який виплачував мамі і в імени мої мами зажадати гроші.

Прийшовши до бриґадира, він зовсім не питавсь, чи я маю яке уповажненэ від мами вибрати гроші, виплатив менї дуже радо. Однак і сих гроший, які я одержала не було досить, бо дїстала меньше як сподївалась. Я не дала се за програне. Пустившись раз на фальшиву дорогу почала я йти по нїй дальше і зичила де могла, знаючи, що не буду в силї їх віддати. Коли в той спосіб призбирала я жадану суму поспішила до монастира і зложила їх в настоятельки. Настоятелька видячи в мене таку суму гроший була для мене дуже ввічлива, хотяй могла знати, що я стілько гроший не могла придбати в чесний спосіб і в так короткім часї. По одержаню від мене гроший сейчас приняла мене як початкуючу.

На велике моэ здивованэ нїхто анї слівцем не згадав про мою утечу з монастира, анї про мій новий поворот до него. Се був такий розказ настоятельки, як я опісля довідалась.

За час моэї неприсутности, вступило до монастира богато молодих дївчат. Однак, приглянувшись лише дещо монастирскому житю, не довго они в нїм перебували. Одна з них була лише два тижднї і сейчас його опустила, коли підглянула поведенэ попів в монастири.

Раз сталось таке: Одного дня листок анґлїйскої Біблїї дїстав ся до монастира. Спосіб, яким він дїстав ся, був припадковий, бо шторник, в якого замовлено силкові нитки, завинув їх в листок з Біблїї. Коли я заглянула, що се листок з Біблїї, постановила вивчитись на память, що я і зробила. Се була моя перша і послїдна нагода, що я могла читати Біблїю в монастири і дещо з неї

запамятати. Листок з Біблії об нимав часть Эвангелиї від сьв. Маттея, голова II. яка зачиналась сими словами: "Як же народивсь Ісус у Вефлеэмі Юдейскому за царя Ірода, прийшли мудрці зі сходу в Эрусалим, і т. д." Коли я так перечитувала сей листок, завважала се насто ятелька і поглянувши на него, що се листок з Біблії налаявши на мене, наложила тяжку кару.

Се мене з початку немало здивувало, щоб за читанэ сьв. Письма когось карати. Однак пізнійше довідалась я, з яким великим обридженэм та погордою відносились всї в монастири до Біблії. Многі говорили менї навіть, що колиб не ся книжка, то римо-католики ніколи не вireклибись своэї віри.

Не раз чула я лише як попи читали деякі стихи з Эвангелиї, особливо ті, що говорять про смерть Христа, або навернэнэ Павла. Деколи брали они оден або два стихи з Біблії і на їх тему говорили казаня. В монастири читала я про житэ сьв. Петра з книжки "Житя Сьвятих" і тут довідалась, що він маэ ключі від неба і пекла і був основателем нашої церкви. Про сьв. Павла вчили нас в монастири, що він дуже переслїдував римо-католиків, доки не навернув ся і не висповідав ся перед одним з наших сповідників. Дальше вчили нас, що ніхто не може сподіватись прощеня своїх гріхів, доки не стане римо-кат. і не висповідаэсь.

Розділ 5.

День, в котрім я зістала насмарована сьвятою оливою, був незвичайно потрясаючим для мене. Я вірила досї в науку римо-католицької церкви і після сеї науки я поповнила три смертельні гріхи; перше, я не висказала всего на сповіди, друге, сьвятотацтво, бо виляла сакрамент на землю, трете, я приняла сакрамент не будучи чистою на души. Все те мусїла я зробити, бо инакше мене ніколи не булиб приняли за монахиню, якою я конечно хотїла бути.

В день, коли пішла я з други ми до церкви, щоб стати мона хинею і одержати на ню всї осьвяченя, моя совість була нез вичайно зворушена.

Я знала, а що найменьше я вірила, в що мене вчили, що особа, яку намазано сьвятою оливою на чолї, вмираючи в такім станї як я була, піде про сто до пекла а в місци, де олива була намазана, будуть з чо ла виходити огнем імена моїх гріхів. Се буде знак для сатани, що я його жертва і будуть мали право мучити мене як найгірше. Про се все думала я, коли на церковній лавці очікувала на насмарованэ оливою. Однак, коли такі страшні думки пересувались по моїй голові, прийшла менї полекша, бо

я пригадала собі на другу науку рим.-катол. церкви, що епископ маэ право увільнити мене від тих мук кождої хвилї при кінци мого житя. Се успокоїло мене. Колинебудь опісля лише насувались мої гріхи до голови і не покоїли мою совість, я вбивала їх в самім зародку думкою на власть епи скопа. Я думала, що на смертній постели я вискажу сї гріхи і всї прочі, які я эще в житю поповню. Се була моя надія і я нею жила, що з найгірших гріхів епископ э в силї мене очистити і я піду на другій сьвіт чистою як слеза.

Ті, що прійшли зі мною на помазанэ, принесли карточки від своїх сповідників. Оден з попів зібрав сї картки і вручував епископови, звідки сей довідував ся про імя кождої з нас і кожду по черзї намащував дещо оливою на чолї, яку сейчас оден з попів витирав кавалком шматки і то досить шорстко.

По сїм пішла я до монастира досить неспокійна та зворушена. Мій неспокій зовсїм не лишив мене, а эще більше мене обгортав, коли оден з попів оповів нам таку історию: Раз їхав він верхом, коли переїзджаючи попри одну хату кінь нараз вкляк на обі передні ноги і не хотів далї йти. Він тодї зліз з коня і пішов до хати довідатись, що се маэ бути за причина так незвичайного випадку. В хатї побачив він жінку блиську смерти, якій піп старав ся подати сакрамент, але без успіху, бо за кождий раз она пробувала пролиґнути сакрамент, він вискакував з эї уст назад до сакраментальної пушки. Він припускав, що се був наслїдок не висповідано го гріха.

Нам також говорено, що будемо мати стілько злих духів до караня нас в пеклї, скілько ми затаїли гріхів при сповіди.

Розділ 6.

Около одного року часу забрало менї, щоб вивчитись всїх молитов, яких було потреба до церемонїй, щоб стати правдивою монахинею. Се була незвичайно нудна та утяжлива робота, але за се не брано мене до иньшої тяжкої праці, до якої всегда уживано початкуючих, тому не мала я причини нарікати.

В вечір, день перед тим як я мала взяти на себе вельон і стати вже монахинею, приведено мене перед епископа, який знаходив ся в кімнатї настоятельки. Тут була присутна і настоятелька. Епископ почав зі мною розмову в звичайний собі, простацкий спосіб. Розмова тревала около пів години.

Заки я взяла на себе вельон, мене відповідно прибрано до церемонїї. Насамперед мене вбрано в відповідне церемонїяльне убранэ, уживане лише

до таких оказий і поставлено мене коло вівтара в каплици. В той час було там около 40 видців, бо бранэ вельону э так часте в Монтреялї, що се зовсїм мало кого займаэ.

Будучи добре приготована через довгу вправу і часте повторюванэ, стояла я в своїм спецеяльнім квітчастім дресї очікуючи приходу епископа. Він скоро явив ся, входячи до церкви через задні двері за захристийов. Я кинулась йому в ноги і молила його, щоб наложив на мене вельон. Він заявив свою згоду. Тодї я обернулась і кинулась до ніг настоятельки і відповідно до інструк ций зробила такий зворот немов до цїльованя эї ніг. Від сего она мене нїби здержала рукою, заявляючи і свою згоду. Тепер я вклякла перед епископом, який держав в руках чашу зі сакраментом. Мене вчили, що в сїй чаші знаходить ся під видом хлїба правдиве тїло Ісуса Христа. Тепер зложила я своэ приреченэ-присягу. По сім заведено мене до малої кватири за вівтар в товаристві чотирох монахинь, де посерединї стояла трунва з моїм новим іменем **"Сьвята Юстина."**

Чотирох моїх товаришок під няли сю трунву за причіплені ручки до неї, а я тим часом скинула свою одїж, надягла монашу і тепер рушили ми назад до каплицї.

Трунву поставлено перед вів таром. Тепер я приступила до неї, щоб в ню положитись. Ріжні гадки пересунулись через мою голову в сїм часї. Але я вступила в ню витяглась на просто і втихомирилась. Підголовою мала я малу подощинку для піддержки моэї голови. Мене накрито грубою чорною материэю і сейчас почато сьпівати пісні на латиньскій мові. Гадки, які насувались тепер до мої голови, не були зовсім веселої натури, тим більше, що те чорне покривало одурювало мене якимись острими запахами. Тепер пригадала я собі, про те оповіданэ, як одна початкуюча беручи свій вельон положилась до трунви, де эї прикрито як і мене з якої більше вже і не встала.

Коли мене відкрито, я встала з трунви і вклякла перед вівтаром. Відтак наступили дальші церемонії, які мене зовсїм не займали. По сих церемонїях заграла музика і все було скінчене.

Трунву, з моїм новим іменем, в якій я лежала, переховуэсь опісля аж до мої смерти, колиб я була вмерла в монастири, мали моэ тїло зложити до тої самої трунви.

По скінченю сих церемонїй вийшла я з каплицї і вдалась до кімнати настоятельки. За мною йшли монахинї по парі, своїм звичайним способом, то э, зі зложеними на грудях руками і з очима спущеними на

землю. Монахиня, яка мала бути моэю товаришкою на будуче, йшла по самім задї сеї процесиї.

Коли я зближилась вже до кімнати настоятельки всї мене опустили і я сама ввійшла до середини, де була настоятелька, епископ і двох попів.

Настоятелька повідомила мене тепер, що я вже завельована монахиня, але маю зложити эще три присязї, потрібних менї, щоб бути дійсною монахинею. Крім сего сказала она, що дасть менї кілька пояснень. Відтепер, сказала она, я буду мати вільний доступ до всїх комнат монастиря а навіть і пивницї, де знаходить ся замкнених дві монахинї.

Але защо они замкнені, она менї не сказала. Далї сказала она менї, що одним з найважнїйших моїх тепер обовязків буде слухати без'условно попів і то у всїх справах. І про се я вскорі довідалась, що се маэ значити "слухати без'условно попів у всїх справах." Моїм найбільшим здивованэм і страхом було се, що я тепер, як монахиня мала віддавати своэ тїло на їх зьвірячі забаганки та злочинні практикованя. Я обурилась на се і висказала їй сейчас мої перші враженя, які зробили на мене эї промова, але она зовсїм сим не змішалась, лише далї почала арґументувати прихильно до злочиньств, представляючи менї се як чесноту милу Богу і чесну для мене. Попи, сказала она, не суть в такім положеню як иньші мущини, бо їм невільно женитись. Они жиють по пустельному, і відрікають ся земского житя для нашого спасеня. Їх можна уважати за наших дійсних спасителїв говорила она, бо без їх служби і молитов, ми не одержалиб прощеня і мусїлиб іти до пекла. Тому се повинно бути нашим сьвятим обовязком, відтягнувшись від сьвіта, посьвятитись нашій релїґії і виповняти эї в кождім відтїнку. Ми не будемо чутись пониженими, анї наші чутя не будуть за далеко умертвені, колиб ми хтїли сему спротивитись. Таке поступованэ попів з монахинями мало бути миле перед Богом як она мене урочисто впевняла. Я аж тепер дізнала, яка я дурна і нерозважна, що віддалась в руки таких людий, які були кругом мене.

Після сего, що настоятелька менї тепер сказала, я не могла сего інакше зрозуміти, як се, що від мене монахинї жадають такого поведеня, як від тих уличниць і що моя будучність маэ бути повна ганьби та бридких злочинів. Коли я тепер эще більше обурилась на те все, що она менї сказала, тодї она менї заявила, що она зовсїм не дивуэсь мому обуреню, бо такі чутя і обуреня звичайно пов стають з початку, і що многі

монахинї висказувались з таким обурінэм що і я, але опісля они зовсім змінили свої гадки. Она навіть сказала, що коли і она вступала до монашого чину то эї відчутя були такі самі як і мої.

Сумнїви, сказала она, суть найгіршими нашими ворогами. Они будуть змушувати нас до питань та пояснень на кождім кроцї наших обовязків і будуть причиною наших вагань при кождім дїлї. Они повстають з останків нашої недосконалости і всегда суть доказом нашого гріха. Наш одинокий спосіб, щоб їх позбутись, треба відкинути їх сейчас від себе, відпокутувати і висповідатись з них. Попи, наставала она не можуть грішити. Се э неможливою річию. Все, що они роблять і бажають э справедливе.

Она сподїэсь, що я буду розсудна і буду виповняти всї свої обовязки всегда памятаючи на мою присягу і бути вірна моїй зложеній присязї.

Она дала менї тепер знова дещо пояснень, які эще більше роздражнили мої нїжні чутя і наповнили моэ серце эще більшим страхом. Деколи родять ся дїти в монастири, сказала она, але їх сейчас хрестить ся і дусить ся. Сим осягаэсь для них вічну щасливість; бо хрещенэ очищуэ їх від первородного гріха і виславши їх зі сего сьвіта, заки они мали час поповнити який гріх, суть впущені сейчас до неба. Як щасливі э ті, сказала она, що помагають осягнути бесмертне щастэ для тих маленьких немовлят. Їх душі будуть незвичайно вдячні тим, які вбили їх тїла.

В яке місце і між яке товариство дїсталась подумала я собі в души. Як відмінним э монастир, яким я його собі представляла. Монахинї уважала я за сьвятих, а настоятельку монастира я убожала, а чим они дійсно э? А попи з поблизького монастиря (деякі з них, я маю причину думати, суть дійсно розпустниками), чим они э? Я тепер аж довідалась, що они часто заходили до монастира де віддавались они найогиднїйшим орґіям і злочинам, що они і инші називають чеснотами.

По сїм мала я якийсь час на году сама прислухуватись поясненям настоятельки підчас чого ввійшли до кімнати иньші монахинї, які також взяли участь в "поясненях." Они потвердили все те, що она менї сказала і повтаряли все без найменьшого встиду або отяганя, представляючи себе участниками в сих "монастирских чеснотах." І я мушу сказати правду, що все те не лишилось без наслїдків на мій ум. Мої обуреня почали мене опускати і я чулась оправданою, бо ставши монахинею, зложивши присягу, малам так поступати як від мене вимага-

ла присяга і монастирські вимоги.

Я була кілька літ під впливом католиків, тому зовсім не звертала більшої уваги на Біблію, анї не чула щоб хто покликував ся на Біблію як авторітет. Але за се вчили мене ріжних приписів і своїм приміром вказували принимати все за неспориму правду, що говорить піп. Я ніколи не чула, щоб хтось підозрівав їх авторітет, або сказав свою гадку що до віри. Я довго була наражена на їх зіпсуті і збиточні вискази та запити, яких уживали они при сповіди і вірю що на те саме були наражені і иньші дївчата. Я ніколи не мала відваги осудити таке поступованэ попів при сповіди взглядом дївчат анї видати свій осуд о тім всім, бо кругом мене всї мене впевняли, що мої сумнїви та осуди э нїчо иньше як виплив моїх гріхів.

Тим більше впевняли мене, що се все вскорі мене опустить а на їх місце прийде правдиве знанэ і поширенэ мого релїґійного сьвітогляду. Щоб мене впевнити о всім, наводили свій досьвід і через се я чулась якась нерішена.

Я сталась тепер якась дуже здеґустована, коли відкрила безхарактерність тих осіб, які мене окружали і я булаб тепер дуже радо опустила монастирскі мури і се монаше сьвяте житэ, довідавшись про їх "сьвятість" своїми власними очима. Але се було немислиме, тимбільше я почала відганяти від себе такі думки, як грішні. Хотьби навіть свою думку і хтїла я перевести в дїло було не можливе бо я була тепер в їх власти і се я відчувала. Хотяй тут було велике число монахинь але я не бачила анї одної з них, щоб в разї потреби моглa надїятись на якунебудь поміч від неї. Тут було много, які вдавали свою приязнь взглядом мене але я на се й не звертала богато уваги. Лише одна більше зацікавила мене, про яку я вже згадувала а то Джені Рей, яка вистроювала много жартів, коли я ще була початкуючою. Але, як я сказала, нїчого не було принадного нї в эї лици, нї формі, нї в способі, щоб она притягнула мене до себе. Она говорила зі мною незвичайно по приятельски і коли побачила мій опір на балаканя настоятельки і других монахинь, незвичайно зручно шепнула менї до уха кілька слів, коли всї балакали, щоб я на все згодилась, що они говорять, коли миле менї житэ. Се прошибло мене немов блискавка і по довшій розвазї рішилась залишити якийнебудь опір.

Тепер настоятелька провела менї три присязї, по присязї завела мене до кімнати між монахинї. Незадовго дзвінок задзвонив на обід. Монахинї ста-

ли в ряд парами в такім самім порядку як йшли рано з каплиці, лише мене і мою товаришку поставлено на переді. Так стояли ми хвильку з руками зложеними на грудях з головами похилинеми в перед, а з очима впоїними в підлогу. В тім одна стара монахиня явилась в дверах їдальнї, плеснула руками на знак, щоб йти. Ми рушили з місця і підчас ходу почалисьмо шепотїти лїтанїї. Так прийшли ми до дверий їдальнї.

Тут пари подїлились на два ряди і так, що з правого боку пішли на правий бік стали а з лївого на лївий. Тарілки були вже розложені на столї а коло кождої тарілки був ножик, виделець і ложка завинені разом в серветку звязані полотняною стяжкою, на якій було виписане імя кождої властительки. Мій таріль, нїж і проче були так само завинені як иньших а на стяжцї знайшла я моэ нове імя "сьв. Юстина."

Тут стояли ми всї доки не покінчили своэї лїтанїї. Відтак стара монахиня, якої місце було на кінцї стола від сторони дверий, відмовила осібні молитви перед мясом і дала знак, що мож сїдати. Я не памятаю що було тодї на вбід, але дуже часто ми мали зупу і мясо. Коли дещо лишилось мяса з обіду то його приправлювано і на вечеру. Кождого дня була назначена одна монахиня до читаня науки з книжки, яку давала настоятелька. Тому і сим разом піднялась одна і почала читати з поданої книжки, коли ми всї їли в мовчанцї обід. Монахиня, яка читаэ підчас вбіду лишаэсь опісля і їсть свій вбід сама.

Як лише котра скінчила свою їду, сейчас обвинувши ложку, видельцї і нїж і звязавши їх стяжкою складала руки на груди і так сидїла далї. По їдї стара монахиня сказала коротку молитву і ставши дещо з боку вдарила в долонї і ми вимаширували зза стола в такім самім порядку як вмаширували.

Тепер йшли ми як перше зі спущеними головами або до каплицї або перед скляну баксу, де з воску стояло вироблене дитя Ісуса.

Нїчого важнїйшого не сталось аж пізно по полудни. Коли я сидїла з иньшими монахинями в спільній кімнатї о. Дуфресне викликав мене зі середини, кажучи, що хоче зі мною поговорити. Я предчувала що він хоче від мене але не сьміла не послухати. В приватній кімнатї обійшов ся він зі мною в брутальний спосіб.

В вечір ужили мене і двох других попів в такий самий спосіб. О. Дуфресне прийшов опісля знова і я була змушена лишитись в його товаристві аж до раня.

Мене впевняли, що того рода поведенэ попів в нашім монастири нїхто не відкрив і чо-

гось подібного ніхто по них не сподівав ся. Тому я відкриваю се, хотяй много маю причин, щоб і се затаїти. Сї власне при чини змушують мене не відсла няти близші подробиці тих ка ригідних вчинків, про які я вго рі згадала. Тому згадала я про них лише дуже поверховно, за гально.

Розділ 7.

Денні церемонії.

Рано пів до семої дзвонить дзвінок, щоб ми вставали. Старша монахиня, яка сповняэ нічну варту, сейчас вимовляэ піднесеним голосом:

"Вважайте іде Господь" На се всї монахинї відповідають: "Ходїм стрінути Його".

По сїм ми сейчас встаэмо і з як найбільшим поспіхом зби раэмось. Коли вже вбрані ста- эмо парами зі зложеними на грудях руками. На даний знак рушаэмо і ідемо до спільної комнати і тут уставляэмось ли цем в сторону настоятельки. По сїм хрестимось, вклякаэмо і цїлуэмо підлогу. Відтак далї на колїнах відмовляэмо довгу молитву, починаючись словами: "Сьвятий Христе, спасителю мої души." По сїм відмовляэмо Господню молитву, "Отче наш", відтак "Богородице" і иньші.

По сїм повтаряэмо 10 приказань і много иньших молитов призначених на рано. Всї сї молитви відмовляэмо на латиньскій мові, з щого я не розуміла анї одного слівця. Навчилась їх на память відмовляла як зна ла.

По сїм йшли лїтанії, також по латинї. Сї лїтанії повтаряли ми також дуже часто і в день. Відтак наступали молитви на стрічу дня, по сїй молитві ми згинались і починали наші умові молитви, які тревали около півтора години. Сї послїдні мали бути великого значіня, бо як нам говорено, що одна монахиня спаслась ними. Сї умові молитви складались так: Насамперед через 5. мінут читала нам настоятелька, над чим опісля ми роздумували через 15 мінут в мовчанцї. Відтак она знова читала через такий самий час і ми знова так само довго роздумували. По третім читаню ми відмовляли специяльні молитви, якими просили прощеня наших гріхів.

Через сих півтора години я страшно змучилась, будучи через цїлий сей час на колїнах, зігнена в троэ. По сих роздумуванях ми випростувались на колїнах і далї відмовляли молитви і лїтанії на закінчинэ сих церемоній. По сїм ми йшли на масу, яка відправлялась в мона стири щодня. По масї ми йшли парами до їдальнї на снїданэ. Тут починались знова такі самі церемонії, як при обідї які я вже описала. По снїданю ми

йшли до спільної комнати де о 9-ій годині починалась наука. Підчас науки кожда сиділа при якійсь роботї. Наука тревала до 10 год. Коли о 10-ій годині розніс ся дзвінок, ми працюючи могли тепер дещо між собою розмовляти і то лише про дозволені предмети. Нашій розмові прислухувались старі монахинї, які сиділи при кождій ґрупі. Пів до одинайцятої знова дзвонив дзвінок, се був знак на перерванэ розмови. З умовчанэм дзвінка переривалась наша бесїда і ми відмовляли через пів години лї танії і латинські молитви.

В 11-ій год. розносив ся знова голос дзвінка, се був клич на обід. Тепер ставали ми в пари, складали руки на груди і з похиленими головами йшли поважно до дверий їдальнї. Коли перша пара зближалась до дверий тоді проводяча монахиня била в долонї, даючи знак, щоб мачати пальцї в сьвяту воду при дверах і хреститись. Зробивши се пара за парою входила до їдальнї відмовляючи знова лїтанії.

Тут починались знова такі самі церемонії, про які я вже згадувала.

По вбіді ми виходили парами до спільної комнати і тут рядами вклякали на підлогу. Підчас сего клячіня стара монахиня читала "Прикрости нашої сьв. Мариї." По сїм ми відмовивши деякі короткі лїтанії цюлювали підлогу і вставали до нашої роботи.

Тепер було вільно нам дещо побалакати між собою але лише на дозволені теми. По сїм наступали лїтанії а відтак через одну годину булисьмо занятї шитьом.

О 2-ій год. починалась пополуденна наука, яка тревала до третої. Підчас сеї науки ставала стара монахиня по серединї і задавала нам питаня з катехізму. Котрі добре не відповідали мусїли клячіти на сухім горосї і то на такім числї гороху, яке було число речень в роздїлї, з якого їх питано. Клячати мусїли через час науки. Здаэсь, що се не велика кара. Однак она э майже не до видержаня на час одногодинної науки. Коли я клячала на горосї, менї здавалось по якімсь часї, немовби менї хто шпильок напхав поза шкіру, від чого мене зовсїм опускали сили і я млїла.

О 4-ій годині ми брались знова до роботи розмовляючи між собою. По півгодинній розмові, працюючи починали відмовляти лїтанії. О 5-ій год. відмовляли "молитви про нашу совість" "молитви по сповіди", "молитви перед причастэм" і "молитви по причастю." По сїм продовжали ми свою роботу аж до смерку. Відтак починали ми ті самі молитви що рано лиш без "умових." Але замість сих довгих молитов ми робили обрахунок нашої совісти.

Переглядали нашу совість чи ми поступали через цілий день так, як рано собі постановили.

Коли наші обрахунки скінчились, а котра не поступала як повинна, впадала на коліна перед настоятельку і просила о прощенэ а відтак о кару. По наложеню кар ми знова відмовляли літанії йшли на вечеру.

При вечері були такі самі церемонії як при вбіді, лиш крім читаня науки. По сїм йшли до каплиці а з неї знова до спільної комнати де ми далї відмовляли молитви, повтаряючи їх по три рази а навіть і більше.

По скінченю молитов ми цїлювали підлогу і тепер через пів години вільно було нам дещо порозмовляти між собою і то лише на позволені теми.

По пів до девятої дзвонив знова́ дзвінок. Тепер відчитано нам дещо з книжки про "Роздумуваня", щоб наші уми мали о чім думати підчас безсонних годин. По відчитаню відповідного уступа ми виходили зі спільної комнати, мачали пальцї в сьвяту воду при дверох, хрестились і йшли до спальнї по парі.

Положившись до ліжка ми відмовляли по французьки отсю молитву: — "Мій Боже, Тобі передаю моэ серце." — По сїм стара монахиня йшла зі сьвяченою водою і скроплювала наші ліжка а ми при сїм хрестились.

В девятій год. эще раз обзивавсь дзвінок і котрі не спали шепотїли впослїдне лїтанії.

Коли мене принято як монахиню мала я тепер о много більше нагоди обсервувати Джені Рей як передтим. Она поводилась зовсїм відмінно від прочих.

Она була, як я вже згадувала, велика женьщина, зовсїм не приманьчива з лиця, а незвичайно простацька своїми рухами. Не богато звертала уваги на свій стрій, була неспокійна і всегда невдоволена. Она нїколи не була тихо а все щось мала до говореня. Се булоб дуже тяжко подати вірний опис сеї дивної жінки, одягненої в монашу одїж, звязаної такою самою присягою як иньші, призвичаїної до такого самого житя як иньші а зовсїм не повинувалась приписам як иньші.

Дуже часто мож було эї видїти при книжцї, нараз кидала книжку і бралась до шитя; кидала шитэ і ходила сюди то туди, заглядаючи до всїх комнат, то знова заходила до нас поправляла нашу одїж і робила такі замітки, що ми аж присїдали від сьміху. Що було найцїкавійше, що нїхто не звертав на ню богато уваги, навіть сама настоятелька дивилась на все через пальцї.

На Джені Рей я завважала отже, що она була незвичайно лагідна і гречна для тих монахинь, котрих она любила, а кпила собі з тих, котрих она не

любила, або котрі эї образили.

Розділ 8.

Тепер я загально опишу нутро монастира, Чорних Монахинь, крім кількох комнат, яких я ніколи не бачила. Справді, час і всякі поправки можуть дещо змінити нутро монастира, но все таке оно э неможливе, щоб мож його так основно змінити, щоб не мож колись переконатись о правдивости моїх слів, коли люди ввійдуть, щоб оглянути сї сьв. печери мук.

Перший поверх.

Починаючи від західного крила в напрямі до Нотр Дейм ул. —

1.) Каплиця для монахинь.

2.) Обширна спільна комната.

3.) Їдальня, яка э эще обширнійша від спільної комнати.

4.) Спільна кімната до роботи.

5.) Спільна комната на молитви. Тут э осібний переділ на обрахунок совісти, якого деколи уживаэсь на замиканэ монахинь.

6.) Назад сеї комнати э досить обширна комната, яку уживаэсь лише в неділї.

7.) Побіч сеї комнати э мала комната на відпочинок, звідси виходить двоэ вікон на улицю.

8.) З сеї комнати ведуть двері, як я назву до воскової комнати, де э много воскових фіґур. Сї фіґури не э призначені на продаж. Дуже часто ми заходили сюда і молились до сих фіґур.

9.) Корнарова комната, де передержувалось медецини.

Далї нам вступ був строго заказаний, тому не знаю які там були комнати і на що они були призначені.

Другий поверх.

Починаючи від західного крила, так само як на першім поверсї суть слїдуючі комнати:

1) Спальня для монахинь зі сходами на перший поверх.

2) Мала спільна комната.

3) Мала почекальня досить стрійно прибрана. Сюда ведуть сходи з подвіря. Сими сходами заходить лїкар до монастиря і в сїй почикальни задержуэсь, доки його пустять дальше.

4) Комната для слабих монахинь.

5) Поза комнатою для слабих э мала незанята комната з двома переділами де часто в день збирають ся монахинї.

6) З сеї комнати ідуть двері до другої незанятої комнати де знаходить ся лише стіл і кілька крісел.

7) По правій сторонї э комната призначена для монахинь слабих на заразливі хороби.

8) Мала комната з ліжком

і заслоною, призначена на оглядини слабих монахинь.

9) Побіч э мала комната, яку уживаэсь на склад овочів.

10) По другім боці э комната, куди заходять старі монахинї і настоятелька.

11) Поза сею комнатою э эще дві комнатї для слабих монахинь, а іменно одна комната для монахинь, які очікують уродин, а друга комната для монахинь вже по породї.

13) Слїдуюча комната э мала, в якій очікуэ піп, щоб охрестити новонароджені діти, нїм їх замордуэсь. Звідси ідуть двері до двох комнат, до яких вступ э остро заказаний і куда я не мала нагоди заглянути.

14) Одна з них э призначена на "сьвяте назадництво" або иньшими словами, э се комнати для заражених попів.

15) Друга комната э доступна для слабих попів здаэсь на проходженэ ся.

Сюди вели секретні сходи, якими попи могли дїстатись зовсїм неспостережно до монастиря.

Як вправлювано нас до брехнї.

Нераз настоятелька ввійшовши до спільної комнати починала такими словами: "Тут прійшли родичі тої а тої початкуючої, ходїть зі мною і доможїть менї в сїй байцї." Відтак она подала нам зміст брехнї, яку она видумала на обдуренэ родичів, а ми мали тепер сфабрикувати все потріб не на доповненэ сеї брехнї в як найкрасший спосіб. І се було оправдане, бо такої брехнї вимагала наша сьв. справа, як нас учено.

Такі сцени відбувались дуже часто, коли чужинцї приходили довідатись про свою знакому, яка була початкуючою эще, або вже завельованою монахинею. Тодї настоятелька, з прибраною поважною міною, оповідала відвідуючим несотворені річи про відвідуючу, як про эї поведенэ, так і эї характер а навіть і эї замилуванэ до монашого сьв. житя. А все те представляло правду догори ногами. Де було потрібно нашого потвердженя, там ми, після вказівок настоятельки, найурочистїйше не лише все потверджували, що настоятелька наговорила а навіть і дещо доповняли як могли найкрасше щоб вивязатись з брехнї як найзручнїйше і найправдоподобнїйше.

Деколи настоятелька повірювала перепроваджденэ таких справ для тої монахинї, яка вміла найлучше брехати і найкрасше з брехнї вивязатись. Однак, щоб мати таких вправлених до таких річий, то ми нераз мали осібні на се вправи.

Нераз настоятелька ввійде між нас і з поспіхом заявить: "Хто може сказати найлучшу байку?"

Ціль сих вправ — була брехня. А нераз ми цілими годинами студиювали як найспритнійше можнаб збрехати. На сю тему ми одержували інструкциї, науку, промови. Одним словом ми студіювали спосіб брехнї. Нас інформовано, що брехня се головна річ для нас і э великої ваги для нашої справи.

Нераз піп, який проводить інструкциями на визше згадану тему, розлючений нашою нездарностию до брехнї кричав: "Що, монахиня твого віку, а эще не знаэ ріжниці між звичайною а релїґійною брехнею?"

Відтак він розпочинав цїлий виклад над ріжницею між одною а другою брехнею.

Брехня, говорив він нераз з цїлею зашкодити другому, щоб вийшло на особисту нашу користь, се э гріх. І така брехня вимагаэ покараня. — Але брехня сказана на добро нашої церкви чи монастира, э заслугуюча на нагороду. І ми говорячи таку брехню виповняэмо наш обовязок.

Того рода науки, про брехню, ми слухали дуже часто. По такій науцї починалась практика, в якій ми брали всї живу участь.

Часто родичі або приятельки початкуючих заходили до монастиря, щоб їх відвідати, або що найменьше довідатись о їх здоровлэ. Но дуже рідко коли настоятелька позваляла їм бачитись. Звичайно звинялась сим чи тим, при чім старалась зробити на відвідуючих як найкрасше вражінэ. В такім случаю видумувала она сейчас якусь прихильну історию для тої особи, яку відвідуючі мали охоту бачити, виражаючись про ню як найкрасше, а ми, які були присутні, мали все те потвердити в як найбільше переконюючій спосіб.

Дуже часто таке обдурюванэ відвідуючих віддавано нам монахиням, тодї ми пописувались після наших найлучших здібностий і сил. А обдурити відвідуючих монастир добре і без найменьшого підозріня не э так легка справа, як може хтось думавби собі. Но ми буні до таких справ, тому вивязувались з нашої задачі майже всегда вдоволяючо.

Котра з нас вивязувалась як найкрасше при обдурюваню, та позискувала для себе симпатию настоятельки. А позискати для себе симпатию настоятельки, було цїлею всїх монахинь, бо се уважалось за щось найбільшого в монастири.

Коли хто прійшов до монастиря відвідати когось, тодї настоятелька питалась, хто може нинї плести найлучші дурницї? Котра монахиня зголосилась, ту посилала настоятелька до ли спеціяльно треновані і учевідвідуючих а ми спішили туда і собі, щоб в сих брехнях

эї піддержувати. Тут ми всї старались вивязатись в брехнї перед чужинцями як найкрасше, тим більше, що ми вірили, що настоятелька підслухуэ нас з секретних закутків, як ми виповняэмо наші обовязки.

Нераз ми вправлялись до таких брудних наших "обовязків" а сї вправи розпочинались в сей спосіб. Настоятелька ставши посеред нас кликала: "Хто може сказати нинї найлучшу брехню." Тодї одна з нас виступала на перед, кліпнуши оком і махнувши головою, давала знак, що она готова.

Се булоб щось страшного, колиб хтось з "грішного сьвіта" був на той час в монастири і приглядав ся сій сценї "по божних" монахинь.

"Вел, починай і старайсь як найкрасше можеш" говорила "а ви всї слухайте і будьте готові присягнути на се".

Відтак по скінченю бесїди, всї присутні монахинї присягали на все те, що бесїдниця булаб не наговорила.

Звичайно по таких вправах, на се звертано увагу, що ми нїколи не повинні звертати найменьшої уваги на себе самих, але памятати се, що ми цїлковито посьвятились Богу. І щоб від нас не жадано для Його хвали, ми мали як найскорше сповнити. Годї менї обговорювати всї подібні інструкциї і науки, якими нас в монастири гудовано, бо деякі були такої злочинної закраски, що годї тут про них і згадувати. Але я хочу, щоб читачі зрозуміли, в якім положеню та обставинах ми знаходились і до яких цїлий ми були вживані. Нас не лише вживано до роботи, моли тов та до виповнювань всяких кар під позором, що се наші сьвяті обовязки взглядом нашого Сотворителя, але жадано від нас і таких річий, як нам також говорено, необхідних для нашої посьвяти для Него. Попів ми уважали за слуг Божих, які були назначені божою волею, щоб учили нас наших обо вязків, увільняли нас від гріха і провадили до неба. Без їх помочи ми не булиб в силї тїшитись Божою ласкою і наколиб они не приготовили нам сакраменту, ми не моглиб нїколи доступити вічного щастя. Принявши се за правду, ми не могли спротивлятись жадним иньшим жаданям, які малибись зробити для них чи через них. Коли ми нераз звертали увагу настоятельцї, що се чи те попа дїло э кримінальне, то настоятелька говорила нам, що піп робить під безпосередною згодою Бога і через се не може грішити.

Розуміэсь, що тим самим не мож було спротивлятись жадним иньшим забаганкам та вимогам попів, бо они,

як безпосередні слуги Божі, не могли нічого иньшого жадати, як лише се, що було добре і справедливе.

Противно відмовити тому, що они просилиб, уважалобись за гріх. Того рода науки впоювано в нас і того рода ми переходили вправи, під покришкою, що се все вимагаэ від нас наша релігія і наше пожертвованэ. Всякі забаганки попів взглядом монахинь — мало бути на "хвалу Божу." Всякі брехнї зроблені перед звідуючими монастир — мало бути на "хвалу Божу". Всякі мордерства поповнені в монастири над новонародженими дітьми мало бути на "хвалу Божу." Всяке злочиньство поповнене попами чи монахинями, за яке державний закон каравби шибеницею, мало бути після монастирских розумінь на "хвалу Божу."

Другою важною точкою в монастирскім житю, як взагалї в римо-католицкій церкві э сповідь. На сповідь звертано також не мало уваги. Нас учено звертати точну увагу на наші думки, чи ми виповняэмо точно наші монастирскі правила, памятати на наше посьвяченэ і визнавати всї, навіть найменьші гріхи чито перед настоятелькою чи попом.

Нас перестерігано перед наслїдками затаэня якогось гріха на сповіди. Щоб нас держати в безнастанній боязни перед наслїдками затаэня гріха на сповіди, оповідано нам всякого рода випадки, які мали статись з тими монахинями, що не визнали на сповіди всїх своїх гріхів.

Одна монахиня, говорено нам, затаївши на сповіди оден гріх померла нагло, недіставши від нікого розгрішеня. Эї сестри-монахинї зійшлись разом, щоб помолитись за эї душу, але ся монахиня явилась між ними і заявила, що нехай они надармо не трудять ся бо їх молитви не мають для эї душі жадної вартости і більше эї шкодять як можуть помочи, бо эї прощенэ э неможливе. Значить ся після монастирских наук, що молитви для виноватої душі не лише що не помагають, але эще попихають глибше в пеклї; і се подавано нам за причину, чому католики ніколи не молять ся за протестантами.

Авторітет попа був безграничний, він був всїм, а спротивленэ ся попови мало бути щось найгрішнїйшого і не простимого. На се також звертано нам богато уваги. Оден з попів оповів нам раз на катехизмі таку історию.

Оден чоловік помер не заплативши попови стілько гроший, скілько сей був зажадав від него перед смертию. Прійшовши сей чоловік на другий сьвіт, засуджено його до чистилища, де він мав так довго печись доки не віддасть попови

решту гроший. По якімсь часї позволено сему чоловікови вернутись на сей сьвіт і взяти на себе людське тіло. Прийшовши сюда він став на службу до богатого чоловіка. Він працював тепер від раня до вечера а тим часом в нїм горів надземский огонь, якого нїхто не бачив. Але коли раз був він вже в ліжку, донька богача в слїдуючій комнатї занюхала смерід сїрки. Поглянувши через шпару в стїнї побачила його цїлого покритого огнем. Она повідомила про се свого батька а сей на другий день випитав ся сего чоловіка про причину сего огню і на привелике здивованэ довідав ся, що в него робить чоловік, який потайно терпить муки чистилища за се, що не заплатив відповідної суми попови. Сей ґазда дав тепер йому відповідну суму гроший, яка эще належалась попови, а коли сей чоловік доручив сї гроші попови сейчас пішов до неба. Піп не може дарувати жадних гроший, які йому належать ся, бо сї гроші не э власностию попа але Бога.

Коли я сповідалась, то менї говорено, щоб я нїчого не таїла перед попами, бо они дуже добре знають, що э в моїм серцю, але сего не скажуть, бо се э моїм абовязком висповідатись з них.

Я навіть вірила, що попи суть обзнакомлені з моїми гадками і навіть їх боялась, тим більше що они говорили, що мають силу положити мене трупом одним-однїсїньким їх словом.

Роздїл 9.

Будучи довше вже монахинею, я довідалась, що більше монахинь називаэсь одним і то таким самим іменем. Моэ імя св. Юстина носило эще двох монахинь, імя св. Мариї пять монахинь, св. Монро три монахинї і двох початкуючих.

Кількох монахинь було Індиянок, які вступили до монастира эще перед мною. Будучи убраними в монаше убранэ не мож було їх і відріжнити. Одно лише менї впало в око, що настоятелька була дуже гречна взглядом них і иньші старі монахинї незвичайно їм догаджували. Опісля я довідалась, що ті монахинї—індиянки мали навіть деякі полекші і привілэї, яких не посїдали иньші монахинї. Цїль сих привілэй, було се, щоб монаше житэ їм як найбільше упріэмнити.

Нераз застановлялась я надсим чому се така ріжниця між нами монахинями і через довший час не могла собі сего пояснити.

Многі Індияни дуже поважали попів і вірили в се те, що они говорили і учили. Попи нераз заохочували гарні і богаті доньки Індиян, щоб вступили до монастиря і представляли

сє як велику заслугу перед Богом і щастэ для родини. Щоб осягнути сю заслугу перед Богом і щастэ для родини Індияни платили попам великі гроші за принятэ їх дочок до монастира. Батько, одної Індиянки, заплатив настоятельцї таку вагу срібла, яку важила його донька, коли эї принято до монастиря.

Сей Індиянин мусїв продати все своэ майно, щоб зібрати сю потрібну суму. Се зробив він під впливом науки попів, бо він вірив, що коли його донька вступить до монастиря, стане "сьвятою" то не лише поможе йому своїми молитвами але і всїй прочій родинї.

Монахинї—індиянки були не раз вжиті для нашого розвеселеня, особливо тодї, коли ми впадали на дусї або сум та обоятність обнимав наші серця. Тодї настоятелька приказувала їм скидати свої монаші убраня а вбиратись в свій индияньский стрій, що нас вводило в вир сьміху.

Між монахинями—індиянками я особливо одну добре памятаю. Була се св. Гиполита, не та, яку замордовано в так брутальний спосіб і про яку описано в иньшім місци. Ся св. Гиполита була дуже смирна і незвичайно боязлива.

Три чи чотири дни, по моїм принятю, настоятелька післала мене до пивницї по углэ, даючи менї ясні вказівки куда йти і де знайти углэ. З лямпою в руцї пустилась я вузкими сходами на діл і скоро знайшлась на голїй землї. Кругом панувала така темрява, що я не могла відріжнити анї землї від муру, анї величини передїлу в якім я знаходилась. По якімсь часї мій зір присвоїв ся з темнотою і я почала дещо відріжняти. Я побачила, що стїни се солїдний камінь і склепінэ не дуже високо понад моэю головою.

Йдучи після даних вказівок завважала я в стїнах малі двері по однім і другім боцї і то незвичайно здорові і грубо зелїзом оброблені і крім сего зелїзною штабою заложені. Ся зелїзна засува була сильно запущена одним кінцем в мур на грубім зелїзнім сворини. Другий конець сеї засуви, також по затарасованю дверий, входив в мур і тут його закладалось штабою з зелїза, яка спадала з гори.

Минувши сї двері, ввійшла я в троха ширше місце де була вже деревляна підлога. На сїй підлозї знаходились ріжного вида кільця, купа деревляних стовпків ріжного рода линви і иньші приряди до тортур. Перейшовши се місце, знайшлась я знова на голїй землї.

Далї ввійшла я знова в немов коритар, де по боках були більші і меньші передїли, позапирані дверми, но вже не такими сильними. Крім сего, сї двері

не мали малих отворів як попередні і не засувались залізними штабами.

Трохи дальше по лївій руці побачила я сходи, які вели звідси до гори, зараз коло сходів знова побачила я троэ дверий, по одній і другій сторонї, подібних до перших, яких я вже описала.

Минувши сї двері ввійшла я до пивниці досить обширної де не було підлоги а земля була біла, з чимсь змішана, на що я звернула свою увагу.

Йдучи так далї, я завважала, що сеї білої мішанини э щораз більше і більше аж доки не прийшла до місця де вся земля була покрита сим білим, немов снїгом. Тут побачила я велику, і глубоку викопану яму, яка зовсїм не була чимнебудь прикрита і в яку мож було дуже легко на потемки впасти. Ся яма була яких 12 до 15 фітів в проміри і по самій серединї сеї пивниці.

Ся біла мішанина була порозсипувана кругом сеї ями, а по обох сторонах ями були навіть цїлі білі насипи. Сї насипи були і в иньших місцях і що звернуло мою увагу, що сеї білої маси мусить ся тут богато вживати. Я була дуже цікава, що се таке біле може бути і пощо його тут в півници так богато. Тому при сьвітлї лямпи почала сїй білій масї лїпше приглядатись і переконалась, що се вапно, Я догадалась, що ся яма була призначена на погребуванэ немовлят, які приводили на сьвіт монахинї а сим вапном посипувалось сї подушені жертви монашого житя, щоб они в півници не гнили і не смердїли.

Се було страшне відкритэ, але оно тепер не робило на мене великого враження, бо я була приготована через часті поучуваня на такі а навіть і більше страшнїйші річи в монастирі. Я вже була перейшла стілько проб, що моэ чутэ було вже зовсїм притуплене і майже без вражінь. Я починала вірити, що оно инакше і не може бути в монастири і моя совість була заспокоэна.

Я поминула се місце з тяжкими думками про сї маленькі, невинні жертви монастирского житя, які знаходились в сїй бездонній ямі. Рівночасно нагадала собі науку настоятельки, що хотяй тїла сих маленьких жертв палить вапно в сїй ямі, но їх душі тепер знаходять ся в вічній радости завдяки благородности попів.

Минувши сю яму ввійшла я знова до вуского коритара, по якого боках були двері. Поза сим коритаром було знова ширше місце де знаходилось в однім куті трохи ярини а в другім углэ, за яким я шукала. Зі сего передїлу виходили закратовані вікна на улицю через які вкидувалось все потрібне

до монастиря.

Прійшовши сюди я набрала скоро углэ і спішилась чим скорше опустити сей страшний підземний монастирский цвинтар, тим більше, що мене почав прошибати якийсь страх і менї почались предвиджувати помордовані дїти і їх жалїсний плач.

Будучи дївчиною, а до того эще вихованою монахинями, представляла собі монаше житэ і самий монастир, як місце подібне до неба. Місце, де нема нї людскої злоби, нї земских спокус, нї найменьших неправильностий християньско го житя. Де, пливе чисте як слеза житэ, повне небесного спокою і ангельскої радости. Монастир представляла я собі тодї як імітацию неба на землї. А чим в дїйсности сей монастир э? Збіговиском злочин ців, кримінальників, які прикрили ся монашими шатами та з молитвою на устах мордують дїтий а відтак скидають їх до отсего льоху, який я що йно відкрила. Сей колись уроэний монастир-небо був в дійсности найстрашнїйшим пеклом, де панувала зрада, брехня, доноси, сьвятотацтво найдикші орґії та найстрашнїйші мордерства.

Мене учено і впоювано в мене, що піп, се слуга Божий і все, щоб він не робив, виповняэ волю Божу і як такий не може нїколи грішити. Чиж треба більшого блазеньства, як того рода ученэ?

Чиж їх кождий крок, кожде дїло, кожде слово, не було як раз противне волї Божій і Його заповідий? Чиж хотьби і мордованэ невинних дїтий, яких они були батьками, може оправдувати їх, як благородне дїло? Та я знаю, що мордерства не лише Божий закон не оправдуэ але навіть людский шибинецию караэ. Тому я не могла повірити тим монастирским наукам, що попи не можуть грішити і що все то, що они роблять э чесне і оправдане.

Між першими інструкциями, які дала менї настоятелька по наложеню монаших шат, були такі, щоб приготовити мене взглядом попів і їх візит до монастиря в заказані години. Се не э секрет для нїкого, що попи заходять і виходять до монастира монахинь. Кождий поясннюэ собі тим, що они заходять туди, щоб сповнити свої релїґійні обовязки. І коли хто бачив через цїлий день як з улиці сьв. Павла заходили і виходили попи зі сего монасти ра, то нїкому і до голови не приходило щось невластивого.

Але як би так хто був підглянув десь коло півночи, як монастирска фіртка то втвиралась то замикалась а з неї висувались попи з підкоченими ковнїрами до гори і з затягне-

німи капелюхами на уха, то бувби иньшої гадки. Кождого часу в ночи піп міг задзвонити і давши відповідний знак сейчас монахиня-ночи отвирала йому фіртку.

Сей знак, який служив в ночи попам до порозуміня ся з монахинею-ночи, був певного рода свист зроблений при помочи язика і зубів і при отвореню губ. Монахиня-ночи ніколи не спішилась до отвираня фіртки на саме дзвоненэ аж доки не почула сей дивний знак. Почувши сей свист по дзвоненю, она вже знала що се за нічний пташок. Давши собі подвійний знак спішила до фіртки. Настоятелька привязувала до сих інструкций незвичайно богато ваги а особливо до виучуваня мене сих сиґналів. Я мала опісля много нагоди до уживаня їх, особливо під час нічної служби. Тоді дзвінок не затихав і я одержавши відповідний сиґнал, отвирала попови фіртку і він йшов куда хотів.

Книжки, які ми одержували до читаня підчас нашого їдженя походили з бібльотеки настоятельки. До сеї бібльотики вступ для монахинь був строго заказаний. Настоятелька сама, давала нам деколи дещо до читаня і то після свого власно го вибору. Найчастійше давано нам "Історию Риму", "Историю церкви", "Ангел Хоронитель", "Житэ Сьвятих" в кількох томах, "Дияльоґи", розмо ва між протестаньским доктором, якого названо Др. Д., і католиком, на тему віра, і в якій то розмові католик мав побити Др. Д. Крім сего давано нам книжки "Про монастир", "Обрахунок совісти" і иньші подібні.

Одно дивне, що нам ніколи не лише що не давали Біблії, але я навіть эї в монастири не бачила за цілий мій час початкованя і монахованя. Новий Завіт, був читаний не більше як три до чотири рази на рік і то лише ті стихи, які були вказані настоятелькою.

Ми монахині ніколи не мали його в наших руках, щоб могли там читати де нам подобалось. Про протестаньску Біблію виражуванось як найгірше і називано эї як найстрашнійшою книжкою і яку простолюдин ніколи не повинен брати в руки і эї читати.

Розділ 10.

В нашім монастири, то э Чорних Монахинь, пеклось дуже часто много хліба, який деколи на порученэ попів давалось бідним.

Крім сего робилось тут і сьвічки, які продавалось до ко стелів. До робленя сьвічок посилалось фізично найсильнійше збудованих монахинь. Мене посилано до тої комнати де робилось сьвічки, щоб читати

занятим при роботї монахиням лэкциї та катехиз.

Головно вироблялось в нашім монастири шкаплїри. Э се кавалок шматки вовняної чи эдвабної, до якої э причіплені два шнурочки і якими то привязуэсь до шиї сей шкаплїр.

На одній сторонї шкаплїра ми виробляли щось в роді подвійного хреста (✕✕) а по: другій сторонї букви І. Н. С. Що сї знаки мали представляти то я не знаю. До такого виробленого в монастири шкаплї ра привязувано много сили в робленю чудес. Коли дїти перший раз йшли до причастия, то одержували звичайно по одному шкаплїрови.

Нам оповідано дивні річи про силу, яку посїдають шкаплїри. Такі дива про шкаплїри звичайно оповідали нам попи на катехизмі чи лэкциях. Я тут хочу подати дещо з тих попівских оповідань.

Одна римо-католицька служниця, котра затаїла дещо зі сво їх гріхів на сповіди, так гипокритично поводилась взглядом свої панї, що та думала про ню, як про найвірнїйшу служницю. Она навіть перед сповідаючим попом так вміла вдати побожну, що той навіть надїлив эї шкаплїром.

По якімсь часї, як він нагоро див эї сим шкаплїром, оден сьвятий з неба повідомив його в снї, що сьвятий шкаплїр не повинен находитись на шиї такої великої грішниці і він повинен бути сейчас відібраний і звернений до костела назад. Тої самої ночи ся грішна служниця лежала зі сим шкаплїром на своїй шиї і эї знайдено рано мертву і то з віддїленою головою від кадовба. Шкаплїра коло неї не було, його знайдено аж на другий день в костелї на своїм місци.

Загально вірино, що злий дух не може стерпіти такої сьвятої річи на своїм слузї, тому тої самої ночи, коли попови снилось про сей шкаплїр, тодї сам злий дух здирав сей шкаплїр зі свої жертви і то так напрасно, що силкові нитки, яки ми сей шкаплїр був привязаний на шиї, відтяли слузї голову. Відтак своэю божескою силою мав дїстатись на своэ місце до костела.

Другу байку оповідали нам попи таку. Оден бідний римо-католик мав бути полонений через эретиків. На своїй шиї він мав сьвятий шкаплїр. Коли Бог побачив, що він не уйде полону і мусить попастись в руки эретиків, чудом зняв шкаплїр зі шиї і уніс його високо понад голови эретиків. Побачивши се эретики не лише, що не полонили сего католика але і самі навернулись на римо-католицку віру. А було їх поверх сотки.

Коли я вже була завельована монахиня, тодї настоятелька повідомила мене про тай-

ний підземний хідник, який йшов з нашої пивниці аж до другого монастиря. Хотяй я часто була в півниці нашого монастиря, але не могла віднайти криївки сего тайного хідника. Аж якийсь час опісля, коли я мала провинитись, хотяй я сама не знала нічого про свою провину, мусіла на колїнах іти сим хідником разом з другою монахинею. Опісля не лише настоятелька накладала на монахинї того рода кару але часто і попи і то без найменьшої причини. Монахиня, яка зі мною відбувала кару, привела мене до пивниці, недалеко того місця де кидано малї діти до ями і посипувано вапном і вказала менї двері, якими сей хідник був замкнений. Тепер доперва довідалась, чому я перед тим не могла сих дверий пізнати. Они були квадратові, майже 4 фіти від землї і так само помальовані як стїна а крім сего нічого не відставали від стїни а були майже вмуровані і рівні зі стїною. Крім сего двері не отвирались до середини пивниці а до хідника. Відтворивши двері, ми клякли на голі колїна і почали повзти сим під земним хідником, відмовляючи відповідні молитви. Коли ми осягнули другий конець сего хідника, отворили двері і знайшлись в пивниці другого монастиря. Тут на стїнї ми виписали свої імена побіч доси великого числа імен, яко знак, що ми відбули свою кару і завернулись назад на своїх колїнах до нашого монастира. Опісля, я эще нераз відбувала таку кару, про що я згадую на иньшім місци. Також монахинї з того другого монастиря заходили сим підземним хідником до нашої пивниці. Але їх паломництво сим хідником не було в родї кари, але зі страшнїйшою цїлию.

Нас часто впевнювано, що в нашім монастири лучають ся часто чуда. І щоб впоїти се в нас, забрало много часу і терпеливости не лише настоятельці але і попам. Настоятелька часто оповідала нам про Непорочну Марію, котрої тлїнні останки мали знаходитись в монастири. Зі сих останків був лише порох, який ми дуже убожали і навіть не мали відваги глянути на них нашими очима. Часто про сї останки оповідано нам дивні річи, що нас эще гірше наповняло страхом. Коли піп мав оповідати нам про силу сих останків так для нашого монашого житя, як взагалї для сьвіта, то насамперед оповідав нам сю історию:

Оден піп в Эрусалимі мав привид, в якім йому сказано, що будинок, в якім мешкала Мария, маэ бути перенесений з того місця в иньше. Сей піп сумнївав ся, чи сей привид походить від Бога і знехтував його.

В короткім часї, сей буди-

нок десь подїв ся і аж тепер піп зрозумів, що сей привид походив від Бога. Образ сего будинку переховуэсь эще досї в монастири і нам його нераз показувано.

Крім сего оповідали нам попи про свою силу, яку они посїдають. І так оповідано нам, що на однім корабли, який роз бив ся і мав затонути зі всїма подорожними, мав бути врато ваний одним попом задля одної родини, яка в послїднїй хви лї мала навернутись. Відтак двох синів зі сеї родини посьвятились попівскому званю.

Також оповідано, що як в Квебеку повстав був великий огонь і вже много згоріло будинків, тодї епископ мав загасити його покропленэм сьвяченої води. Нераз, коли горіло де, то ми дивувались пощо бічи туди такому множеству фаэрменів, та всяких сикавок, та помп, коли епископ може загасити найбільший огонь, сьвя ченою водою?

Між иньшими науками, які подавав нам епископ в монастири були сї:

Він говорив нам, що може вгасити як найбільший огонь своэю сьвяченою водою але лише тодї, коли бачить, що огонь загрожуэ католицьким бу динкам. Ми в сї епископскі сло ва вірили сьвято, но нїколи не бачили, щоб він біг коли до огню.

Сьвячена вода, яку епископ посьвятив, мала мати далеко більшу силу чим вода посьвячена звичайним простим попом. Сеї то епископскої води вживано при кропленю в ночи наших ліжок. Ся вода мала силу держати від наших ліжок злого духа. Коли була я вже монахинею, посилано мене читати та давати лэкциї початкуючим. А що лише кілька монахинь добре знали читати по анґлійски, розуміэсь і я була між ними, тому мене посилано туди дуже часто. Настоятелька посилаючи мене до них часто говорила менї так:

"Старайсь навернути їх — спаси їх душі — ти знаэш, що через се осягнеш висше місце в небі за кожду душу, яку ти навернеш".

Я вже згадувала, що в монастири найбільшим гільтайом та збиточником була Джені Рей. Она то провокувала насто ятельку, то висьмівала старих монахинь, то знова переривала жартами нашу найбільшу мовчанку і всїх вводила в сьміх. Эї саму мало коли карано а за те ми всї мусїли гірко відпокутувати. Найгірше виходила я на сїм сьміху, бо розсьміявшись раз, не могла від сьміху повздержатись через довший час. Хотяй я на себе дуже уважала, но не могла уникнути кар через сьміхи та жарти монахинї Джені.

Також строго було заказано розмовляти нам монахиням

між собою. Така розмова не лише уважалась за гріх але що гірше потягала за собою острі кари. Я особисто не вірила, щоб за розмову мою стягала на себе гріх. Так думало і більше монахинь, а за се я старалась уникнути кар.

Хотяй деколи менї прийшло на думку, що я переступаю правила а се э гріх, то я сейчас потїшалась сповідию, що підчас сповіди скажу попови і очищусь від свого гріха і вини. Я думала і вірила, що зробивши гріх э о много лїпше висповідатись з него перед попом чим признатись до него перед настоятилькою, яка сейчас строго карала. Тим більше, що хотяй і піп накладав також кару, но ся кара, то э відмовлюванэ пять чи десять "Богородице Діво" э о много лекше, чим приміром іти на голих колїнах в підземнім хіднику, чи цїлювати підлогу, цїлювати настоятельцї ноги а крім сего просити о прощенэ всїх монахинь і виставлятись на сьміх та встид. Ми всї волїли сповідатись з наших гріхів перед попом, бо знали і се, що піп буде мовчати про наші гріхи і ніколи не повідомить про них настоятельку, бо йому сего не вільно. Того рода очищуванэсь з гріхів я знайшла найлекше і найпевнїйше. Хоть деколи моя совість була сим занепокоэна, що таке поведенэ не э гідне, то пригадавши собі на науку, яку нам подавано і в яку ми всї вірили, совість чулась оправданою і була спокійна.

Розділ 11.

Тепер хочу оповісти про одно мордерство в монастири, в якім я брала участь. Я думаю, що се зовсїм непотрібне для мене оправдуватись, чому я брала участь в сїм мордерстві, так само непотрібне булоб моэ оправданэ що до мої участи і в иньших подібних дїлах. В монастири мусить ся робити те, що кажуть а не те, що хотїлобись. Тим більше, що все, що э сказане зробити настоятелькою чи попом, нїхто не сьміэ розбирати чи оно годить ся чи нї, бо се булоб проти нашого монашого званя і нашої зложеної присяги при вступленю до монастиря.

Тому все те, що сказано робити роблять монахинї без най меньшого застереженя, тому і моя участь в сїм мордерстві э сама собою оправдана.

Було се около пять місяців як стала я вже дійсною завельованою монахинею. Надворі було холодно вже, здаэсь се було в місяци вересни або жовтни. Одного дня настоятелька післала по мене і по кілька иньших монахинь, щоб ми прійшли до одної комнати. Там застали ми вже епископа і кількох попів враз з настоятелькою. Настоятелька заговорила

до нас незвичайно розказуючо і голосно, она сказала:

"Йдіть до комнати, обрахунку-совісти і приволїчіть сюди на гору сьв. Францїшку". Нїчо більше не було треба додавати до сего розказу, який видала нам настоятелька, щоб не зрозуміти на що оно заводить ся. Тим більше, що до сего розказу она додала такі міни і рухи, що мене пройшло жахом. Не мало здивувало мене і се, що монахиня сьв. Францїшка мала робити нинї в комнатї "Обрахунку Совісти". Се була комната, куди ми заходили до обрахованя наших гріхів перед кождим причастэм, або тодї, коли якась почувалась до зробленя якогось гріха. Далї се, що настоятелька видала нам такий острий розказ і се, що она ужила специяльного слова "приволїчи" яке в францускій мові э о много острійше чим приволїчи, по четверте і се, по що тут зібрались попи з епископом, а по пяте чому як раз притягнути так гарну і молоду монахиню сьв. Францїшку. Менї сейчас майнула гадка по голові, що тут заносить ся на щось страшного. Чим би провинилась ся молода монахиня і то так страшно, що мусить стати перед так жорстокими судіями і приняти їх страшний засуд.

В першій хвилї я стала не мов оголомшена, але сейчас опамяталась і пустилась за иньшими монахинями.

Комната "Обрахунку Совісти", до якої ми спішили була на другім поверсї і бачила не одно страшне дїло. В сій то компатї знаходилась сьв. Францїшка, яка вже від довшого часу була нервова то меланхолійна. Я знала, що она маэ причину такою бути, бо дуже часто була виставлена на такі практикованя, про які менї годї і згадувати бо ми були всї подібно трактовані но не так часто.

Коли ми прийшли до комнати "Обрахунку Совісти", то я була одна з тих, які ввійшли до середини.

Всї ми туди не могли ввійти, бо комната не могла більше помістити чим пять осіб. Молода монахиня стояла на серединї комнати, не була она старша чим 20 літ, з ясним волосом, синїми очима і дуже гарно-приманююча з лиця. Я заговорила досить легким але заразом і рішучим тоном "сьв. Фрацїшко нас післано по тебе". Три других також промовили до неї досить лагідно, лише дві прочих заговорили до неї незвичайно шорстко. Бідна криатура обернулась до нас з дуже лагідним але прибитим зором, не оказуючи наймельшої не охоти анї боязни.

Не заговорила анї слова але поступивши дещо вперед віддалась нам в руки. Слези покотились по моїм лици. Я не сум-

нівалась ані мінути, що она предчуваэ свою судьбу з рук тих чорних "судиів", тому не лякалась смерти. Эї приведено эще до сходів, які йшли в гору, але тут то вже вхоплено эї за руки і одіж і майже тягнено до гори, то э виповнювано розказ, даний настоятелькою. Я положила і свої руки на ню також, але о много лекше чим иньші, та помагала тягнути эї. Я не сьміла сего не робити, бо мій відказ був би эї не спас анї навіть не спинив эї виволїченя на гору, а був би лише спричинив менї тяжку кару, бо котра небудь з моїх товаришок при найблизшій нагоді булаб мене прискаржила.

Через цілу дорогу а навіть і на сходах, сьв. Францїшка не сказала анї одного слова нї не робила найменьшого опору - йшла як вівця на заріз. Коли ми ввійшли з нею до комнати, до якої ми мали эї "притягнути", моэ серце немов перестало битись. Епископ, настоятелька і пять попів як Бонїн, Ричардс, Саведж і двох других, котрих імя я эще не знала, були вже готові до росправи.

Коли ми привели нашого вязня до комнати, отець Ричардс почав давати эї питаня, на які она холодно і прибитим голосом відповідала. Я не можу тепер повторити ті питаня, які эї отець Ричард давав, бо я була тодї напів притомна і не знала що роблю і що маю робити. Я була страшно пригноблена і прибита і колиб була зрадила свої тодїшні чутя, які мене опанували взглядом тих мордерцїв з посьвяченими головами, то хто знаэ чи не спідкалаби була мёне така сама кара як мою невинну сестру-монахиню. Як лише ввійшла я до сеї комнати, так всунулась в кут по лївій сторонї від входу, і колиб не стїна від вікна і дверий, які мене майже держали, хто знаэ, чи я булаб встояла на своїх ногах підчас сего суду. Сї стїни спасли мене перед виповідженэм моїх гадок і чутя. Они своїм холодом впливали усмиряючо на мої взбурені нерви. Колиб не їх холод, то хто знаэ чи я булаб нинї між живими і хто знаэ чи сї злочиньства монастирских мурів булиб відкриті.

Коли холод усмирив моэ взбуренэ і прийшовши дещо до себе, почала я розбирати дещо. Я завважала тепер, що отець Ричардс старав ся уменьшити вину вязня, бо давав эї такі питаня, що могли витягнути від неї деякі корисні відповіди. Він запитав эї між иньшим, чи она не жалуэ тепер того, що говорила, (она була зраджена одною монахинею) чи она не волїлаби бути замкнена в півници, чим понести сю кару, яка эї грозила. Але епископ скоро перервав сї питаня, що було доказом, що эї кара вже давно назначена і з

якої она не мала висмикнутись. На деякі поставлені питаня она зовсім не відповідала, на иньші заявила, що она зовсім не відкликаэ те, що сказала. Она вкінци заявила, що радше умре, чим малаби дивитись на мордованэ эї невинної дитини.

"Се досить, скінчити з нею!" крикнув епископ.

Двох монахинь сейчас кинулись на неї, і після вказівок настоятельки були приготовані до виповненя засуду.

Она дальше задержала холодно-кровність і виглядала як вівця між вовками. Иньші, які також брали участь в сім страшнім мордерстві, були так само неохочі як і я, лиш деякі не мов були задоволені з такого мордованя.

Їх поведенэ вказувало на їх жадобу невинної крови. Але з між всїх присутних найбільше нелюдяною оказалась сьв. Гиполита. Она вибрала для себе найгірші функциї в сім кровавім ділї і виповняла їх з найгіршою зажертостию та варварством. Она вхопила книбель і зі силою впхала його в уста нещасної монахинї і почала його пхати як найдальше в горло. Зробивши се, вхопила патик, до якого кінців був прічіплений кінцями пасок. Сей пасок заложила бідній жертві на горло і позад голови почала патиком обертати, через що пасок почав скручуватись і здушувати горло сьв. Францїшки.

Тепер перевернено эї на ліжко, яке всій комнатї знаходилось. Згадане ліжко, се рід твердого підвисшеня, яке звичайно було закрите грубою заслоною з малим отвором, через який мож було з ліжка заглядати на комнату. Тепер ся заслона була зісунена в оден кут. Сю бідну монахиню, засуджену на замордованэ положено на се ліжко лицем до гори і сейчас привязано эї до сего ліжка шнурками так, що она не могла анї ворохнутись. В одній хвили кинено на ню тепер друге подібне ліжко на яке сейчас кинув ся з цїлої сили піп Бонїн. За ним пішли і монахинї і то так много як знайшлось місця на горі.

Робили всьо що могли, щоб не лише бідну жертву вдусити між обома ліжками але навіть і роздусити. Одні вставали на ноги а відтак зі всеї сили скакали на бідну дївчину, иньші підскакували на колїнах, а всї прочі старались знайти якийнебудь спосіб, щоб як найлучше мож було видусити з бідної жертви послїдний віддих. Таке мученэ відбувалось з найбільшим запалом, і менї здавалось, що бідна сьв. Францїшка вже чисто розмаґльована, а сї мордерцї эще з неї не злазили. Менї здавалось, що таке мордованэ їх вдоволяэ, а навіть справляэ приємність, бо торощили свою сестру а сего не бачили, бо они товклись всї

на ліжку під яким она була при дусина до другого.

Справді і я брала в сім страшнім мордерстві участь, але я була сим всім вголомшена і не знала що роблю, робила що другі робили. Таке мордованэ тревало около 20 мінут. Коли вже мордерці припускали, що жертва мабуть розторощена і спрасована на смерть, почали по одному відступати від ліжка. Все було тихо і спокійно під ліжком. Не чути було найменьшої ознаки життя.

Тепер всі почали глумливо сьміятись зі замордованої монахині. Я стояла немов вкопана не понимаючи як слід того всего. Деякі видячи мою журбу та здивованэ почали і з мене насьміватись та заохочувати і мене до сьміху. Одна з монахинь висьміваючись з нашої за мордованої товаришки сказала: "Она булаб добра на католицку мученицю". Перевівши дещо часу на висьміваню зі замордованої, одна запиталась чи не спритатиб тепер вже тіло звідси?

Настоятелька заявила, щоб тіло трохи так постояло.

По якімсь часі знято горішне ліжко, розвязано шнурки, якими привязано було сьв. Франціїшку, знято тіло з ліжка і потягнено його монахинями до пивниці. Мені опісля сказали другі монахині, що тіло сьв. Франціїшки затягнено до пивниці, де була та глубока яма, про яку я вже згадувала і там эї вкинено, без якоїнебудь церемонії. Відтак прикрито його добре вапном і полято якимсь острим плином, якого імя я не знаю. Я бачила пізнійше нераз, як сей плин лято до сеї ями з великих фляшок, яких не отви рано а відбивано їм шийки. Мені говорено, що сего плину вживають в Франциї до поливаня гробів, щоб здержати випари зі гниючого трупа.

По сій страшній сцені я не могла прійти до себе через довший час. Навіть эще тепер коли нагадаю собі сю страшну траґедию жах та мороз прошибаэ моэ тіло. Через довший час я не могла спати, бо лише кобим задрімала так сейчас стаэ мені перед очи св. Франціїшка і цілий образ сего мордерства пересуваэсь перед моїми очима.

На другий день по сім злочині опанувала всіх в монастири якась мовчанка. Ніхто не відзивавсь голосно а всюди було чути лише глухий шепіт. Здавалось кождому, що невинна сестра стоїть зі спущеними очима між нами і кожда немов відчувала свою співвину. Ніхто не згадував опісля про сьв. Франціїшку ані слівцем, і почали всі про ню забувати. Лиш я раз перекинулась з другою монахинею про сьв. Франціїшку але ми далеко не запускались в бесіду недовіряючи собі взаїмно. Ми знали обі, що сьв. Франці-

шка понесла таку страшну смерть через донос иньшої сестри, тому ми обі боялись зради і залишили зовсім бесіду на сю тему.

Я ніколи не могла довідатись, хто то доніс про сьв. Францїшку до настоятельки, хотяй мала на одну підозрінэ. Ту саму монахиню підозрівали і иньші однак нїхто не був певний. Все держано в великім секреті. Ми всі більше винували ту, що донесла, чим тих, що эї мордували, тим більше, що ми всї знали як охоронятись одна перед другою.

Мене часто посилала настоятелька, щоб я йшла і підслухувала монахинї і початкуючі, чи они не говорять що злого про ню. Нераз настоятелька говорила до мене: "Йди і підслухай, що они говорять по анґлїйски". Розуміэсь, що я повинувалась эї роскаэї але ніколи нїчо не доносила на других. А коли я хтїла очиститись з невиповненя розказу, йшла до попа до сповіди і була чиста. А тим більше, що я знала, що піп нікому про се не скаже і хотяй він дещо наложить менї покути, но се нїчо в порівнаню з тою карою, яку я дїсталаб від настоятельки за невиповненэ эї розказу. Ми мали свободу вибирати собі сповідника, котрого ми хотїли, тому ми не сповідали одні і ті самі гріхи одному і тому самому попови.

Не довго по замордованю монахинї Францїшки, молода женьщина прійшла в монастир і просила о позволенэ з нею побачитись. Ся молода жінка була моя колишня товаришка і приятелька панна Люіза Букет з якою я колись разом учителювала в Ст. Деніс. Зі сего я додумувалась, що і сьв. Францїшка мусїла походити зі сего міста або з околиції. На эї бажанэ видїтись з монахинею Францїшкою сказано коротко, що она померла.

По якімсь часї опісля эще деякі приятельки Францїшки хотїлись бачити з нею, та сим вже сказано, що она померла славною смертию, а навіть сказано, що она перед смертию зробила небесні вискази, які навіть повторено перед товаришками, щоб їх вдоволити.

Розділ 12.

В одній обширній комнатї знаходились три великих образів, які представляли, оден небо, другий пекло а третий чистилище. Про маляра, який малював сї образи говорено в монастири, що він малював їх під впливом самого Бога, який хотїв, щоб небо, пекло і чистилище були так представлені як они дїйсно э.

Образ, який представляв небо, був найбільшим і висїв на стїнї напроти образів, які представляли пекло і чистилище.

Небо було представлене так: Монахинї і попи знаходились на найвисшім місци з непорочною Марію над їх головами. Низше знаходив ся сьв. Петро і иньші сьвяті, а ще низше всї добрі і вірні католики та иньші кляси.

Чистилище було представлене так: Оно було подїлене на дві части. В однїй части знаходилось множество малих дїтий які померли нехрещені, в другій части знаходились старші окружені полуминями огня, які очікували на своэ викупленэ чи то молитвами жиючих чи "Службами Божими".

Пекло було представлене так: На образї були представлені людскі лиця як найстрашнїйше лиш мож було їх представити. Люди всякого полу і роду були тут заступлені. Черти лиця були так поведені, що переймали жахом кождого глядача. Очи немилосерно завернені, з лицем викривленим і стягненим. Деякі дикі зьвірі дерлись по терплячих головах запускаючи свої зуби і пазурі в їх голови і плечі. Иньші вились по земли в страшних муках, деякі гризли здорові залїзні штаби, якими они були закратовані. Одним словом все було представлене як найстрашнїйше і що мусїло викликати на глядача прикре вражінэ.

Особи на сих образах представлені незвичайно природно і я дивлячись на них, нїколи не булабим сказала, що они не живі. Вражінэ, яке сі образи зробили на мене було незвичайно сильне. Нам монахиням показувано найстрашнїйше і найгорячійше місце в пеклї, куди йдуть ті монахинї, що скинули свої монаші шати. Се було щось в родї остороги для нас. Се місце, призначене для таких монахинь, було навіть страшнїйше чим те місце куди йшли протистанти; бо їх уневинняло се, що они такими були через Біблїю і своїх проповідників.

Деколи, будучи замкнена в сїй комнатї, молилась за ті душі, що були довго в чистилищи, які не мали нїкого між живими, щоб помолитись за них. Перебуваючи в сїй комнатї, між сими страшними карикатурами, прошибало мене якесь страшне чутэ, від якого я через довший час не могла увільнитись.

Раз замкнено до сеї комнати Джені Рей, однак эї сейчас звідти випущено, бо робила там такий страшний крик і вереск, що навіть деякі монахинї радили настоятельцї эї закнеблювати. "Нї!" сказала настоятелька "Йдіть і випустіть того чорта звідти, бо она сама одна приводить мене більше до гріха як всї иньші разом."

Вийшовши звідти она почала надавати імена найстрашнійшим криатурам. Одного дня на катехизмі сіла она позаду попа і почала виробляти за його плечима такі міни, що ми не могли здержатись від сьміху Тоді піп обернув ся до неї і промовив досить лагідно: "Ти не така пильна тепер при науці як колись була." Колиб щось подібного була зробила котра иньша монахиня, то булаб покарана як найтяжше. Але Джені була виняток.

Деколи она держала до гори початкуючу букву, якою зачиналось імя попа, що учив катихізму і порівнавши його перед тим з якою особою в "пеклї" викривляла так лице, що ми немогли вздержатись від сьміху.

Я пригадую собі, що одного разу она назвала одного нещасливця в "пеклї", який кусав зелїзні крати а вуж гриз голову а до того эще був повязаний ланцами, отцем Дуфресним. Представляючи сего нищасливця за отця Дуфресного она договорювала — "Чи він не э цїлком подібний до нашого отця Дуфресного, який прийшовши на катехиз, прибираэ осьтаку міну і починаэ свою науку сими словами: Дїти мої, я бажавби, щоб ви жили як найсьвятїйшим житэм?"

Коли перший раз пішла я до сповіди вже яко завельована монахиня, то переконалась, що попи навіть сеї церемонїї, яку они називають сьв. сакраментом, не трактують так, як они повинниби, а поводять ся так безвстидно як при якійнебудь иньшій оказиї. Сповідник сповідав нас монахинь або в комнатї призначеній на "Обрахунок Совісти" або в комнатї настоятельки. Тут нїколи не сїдав він до сповідальницї, як се звичайно буваэ в костелї, але сїдав на крісло по серединї комнати. Тут не було нїкого крім него і сповідаючої ся монахинї, тим більше що йому на раз нїкого більше не було треба.

Одного і того самого дня сповідалось звичайно більше число монахинь, але до комнати не можна було ввійти більше як лише одній в тойсам час. Иньші за той час клячїли під дверми на колїнах і мали відмовити приписані молитви, які забирали досить богато часу. Коли котра вже скінчила свої молитви і була готова до сповіди та вставала з колїн і входила до середини замикаючи за собою двері. Тепер нїхто навіть не сьмів рушити за клямку, аж доки звідти не вийшла попередна.

Я не хочу оповідати, що дїялось при такій сповіди де був молодий сповідник і молода монахиня, все що тут не дїялось було під покришкою сповіди а о після сповідник давав розгрішенэ від гріха і монахинї здавалось, що она таке чиста. Але вдійсности тут більше робилось гріха як мож було про-

стити, бо нераз діялись при сїй сповіди страшні річи і то кримінального характеру. Бо коли я сповідалась эще малим дітваком, то всякі зачіпки зі сторони сповідника уважалось за жартобливі неправильности, но тут вже не теэ. Сї нiби жартобливі неправильности переходили в серійозну дійсність. Я не можу говорити більше виразнїше про сю справу, бо моглаб образити чесноту читача. Але я скажу лиш се, що найбільше кримінальні підозріня читача, не заподіють найменьшої несправедливости взглядом попів-сповідальників, бо їх злочиньства і їх гріхи при сповіди нїхто не в силї пересадити.

Дехто може собі виробити понятэ, що то діялось при такій сповіди, коли скажу, що навіть такі женьщини як мої сестри монахинї, старались молити ся довше чи щонебудь робити, щоб не йти першою до сеї сповіди. Кожда старалась, щоб котра иньша а не она була першою при сповіди, так ся сповідь зі своїми додатками була нам обридла.

Через довгі і нудні дни наше положенэ було невиносиме. Безнастанні молитви і сидженэ вбивали наше тїло, а поведеня попів взглядом нас женьщин вбивало нашого духа. Наші чутя були без впливу а наше положенэ було невиносиме. Нїчо, крім гумору Джені Рей, не могло нас розвеселити, та хоть на малу хвилину заворушитись з нашого меланхолїйного лэтарґу.

Говорити про всї примхи та дивацтва Джені Рей не думаю, але згадаю лише про кілька. Як я вже згадувала, що она мене полюбила від самого початку і уважала мене за одну зі своїх приклонниць, тому мала я і більше нагоди пізнати лучше эї характер.

Одного дня, коли она була в незвичайно настроэнім гуморі, покропила підлогу одної комнати сьвяченою водою аж до мокра. Сим настоятелька дуже розсердилась і сказала, що Джені вихляпала стілько сьвяченої води, що нею мож було вибавити з чистилища много а много душ. За кару приказала Джені сидїти по серединї підлоги. В тім надійшов оден з попів, якого настоятелька повідомила про проступок Джені. Сей поговорив щось з настоятелькою на пошепки, по чім настоятелька заявила Джені, що сим разом эї за се дарується і щоб она йшла на своэ місце.

Раз післано мене з Дженею прасувати хустинки і фартушки. Коли крім нас вже не було нїкого більше, она сказала до мене: "ми э тут тепер вільні від наших монастирських приписів", хотяй она знала, що се не правда, почала сьпівати і не за довго і я прилучилась до сьпіву. Так перебули ми час на сьпіві замість на молитві. Я не сподївалась, щоб нас хтось під

слухував, аж тут надходить настоятелька тай каже: "Гей, а то як." На се Джені холодно відповіла, що ми сьпіваэмо побожні піснї і на доказ сего покликалась на мене. Я налякалась потверджувати таку скрайну брехню, щоб одурити насто ятельку, але що настоятелька сама вчила мене брехати і заохочувала не раз до брехнї, а навіть і розказувала менї брехати, тому я не отягалась довго а потвердила се, що Джені сказала, лише моэ потверджэнэ не було дуже сьміле. Настоятелька пізнала сейчас наш під ступ і приказала іти на гору до комнати "Обрахунку Совісти", де ми перебули аж до півночи без якоїнебудь їди. Тут розуміэсь наш час не був незанятий.

Він був добре занятий лиш не на обрахунок нашої совісти а на сварку. Менї Джені дала таку лэкцию, якої я эще в житю своїм не чула. А вся лэкция опиралась на сім, чому то я вже монахиня, а эще не вмію як слїд брехати і не потвердила отверто тої брехнї, яку она сказала настоятельцї. Се, що я добре не брехала, эї так роз лостило на мене, що она через два тижднї не промовила до мене анї одного слївця.

Не довго по сїм, як ми посварились, она обскаржила мене, і я була покарана. Се дало менї причину, щоб я перепросила эї. Она перепросила і мене за свої доноси і ми стали эще лучшими приятельками як перед тим.

Одною з найгірших кар, які накладано на нас, було питэ води, в якій настоятелька вимила собі ноги. Нїхто навіть не думав сьміятись з такої кари, крім Джені, яка говорила, що она э певна, що вода, в якій настоятелька обмила свої ноги э о много лучша і чистїйша чим з самого жерела.

Оден зі збитків, які она робила з убранями монахинь. В монастири э звичай, що найстарші фартушки подерті і полатані мали вбирати наймолод ші монахинї, а нові були призначені для старих монахинь. В чотирох случаях, Джені закралась в ночи до спальнї, непідглянено монахинею-ночі по міняла більшу часть фартушків коло ліжок і то так, що нові фартушки поставила коло ліжок молодих монахинь а ста рі і подерті коло старих монахинь. Наслїдок був такий, що рано всї вбирались з поспіхом і нїхто не завважав помилки. Помилку завважано аж при мо литві; коли то всї монахинї замість молитись почали одні других обглядати. Деякі вибух ли на голос сьміхом, а иньші по чали сваритись. Одним словом повстало дивне замішанэ, яке тревало довший час. При роздаваню сих фартушків Джені дала найбільше подерті для старих і тих котрих она не любила, всї эї прихильницї одер-

жали найновійші і я між ними.

Раз загубила Джені свою хустинку від носа. Кара за се булаб така, що через 5 тижднів она мусілаб цілком ходити без хустинки, без взляду на се, що моглоб за той час статись з эї носом. Про страту свої хустинки она сказала менї і рівночасно просила мене, щоб я в дорозї на гору витягла хустинку котрій старій монахинї з кишенї. Се менї пощастилось і я замість одної дїстала аж дві. Джені сказала, що одна забогато і небезпечно эї тримати коло себе, бо можуть зробити трус. Не задовго почали дві монахинї скаржитись про страту своїх хустинок. Джені побачила, що то готов занестись на трус, тому при найблизшій нагоді впхала одну хустинку до сїмника в постели.

Коли почало холоднїти на дворі, Джені скаржилась менї, що не маэ доброго нїчного убраня. Але не довго по сїм, як она скаржилась, десь роздобула двоэ теплих нових убрань з котрих дала і менї одно. Хотяй я мала своэ але приняла і се, яке я вбирала також йдучи спати до ліжка. Джені припускала, що властительки своїх нїчних убрань розпічнуть пошукуваня, тому вставши рано з ліжка сховала се крадене убранэ до печи що і менї радила зробити. Се робили ми що раня через цїлу зиму. Бідні монахинї, яким Джені забрала їх теплі убраня, мусїли зубами сїчи підчас зимних ночий, боячись зголосити свої страти до настоятельки. Они знали, що як хто вкрав, то добре і сховав і не легко буде їх віднайти, тому воліли мерзнути і мовчати, нїж зголосити свою страту тай ще кару дїстати.

Коли на дворі почало теплїти, Джені взяла від мене се убранэ, яке менї дала і своэ і поставила непостережно на ліжка тих властителїв, в яких она перед зимою позичила. Сї побачивши свої нїчні убраня назад на своїх ліжках, мабуть так само здивувались, як тодї, коли їх стратили.

Не довго по сїм, Джені десь роздобула цїлий подолок яблок. Сї яблока занесла на гору до спальнї і висипала в моэ ліжко. Збігши на діл, сейчас менї про сї яблока сказала. Розходилось тепер, як ті яблока з'їсти. Джені впала сейчас на думку, щоб піти до настоятельки і просити эї о відпустку на "елевенс", то значить відмовляти через девять день відповідні молитви до якогось сьвятого, щоб той поміг їм бути ліпшими побожнїйшими і т. д. Сю відпустку ми легко одержали і побігли просто до спальнї до наших яблок. На наше велике здивованэ ми не знайшли в моїм ліжку анї одного

яблока. Хтось забрав до одного. Джені почала перешукувати всї ліжка але нічого не знайшла. Тепер, щоб не зрадитись, ми почали наш "елевенс", але без яблок. Джені не могла переболїти такої великої страти і постановила пімститись за яблока. Всїм тим монахиням, котрих она підозрівала, повпихала шпильки в ліжко.

Коли надійшов вечір, всї мовчки почали кластись спати, та нараз одна за другою переразливо почали пищати бо острі шпильки вбивались сильно в їх тіло. Перерванэ мовчанки стягнуло на них остру кару. А все те було за Дженені яблока та наш "елевенс".

Роздїл 13.

Одного вечера, коли Джені за кару замітала спальню, зробила з мітли страхопуда. Вбрала она мітлу в біле полотно причіпила руки і страхопуд був готовий. Тепер поставила сего страхопуда коло вікна, недалеко начіня зі сьв. водою. Незадовго почали надходити монахинї до спальнї. Ввійшовши до середини кожда йшла замачати пальцї в сьв. водї. Мачаючи пальцї кожда завважила страхопуда, що эї дуже перестрашило, але, що при входжуваню до спальнї всегда мала бути мовчанка, тому кожда, хоть перелякана, відходила мовчки. Таким страхом перенималась одна за другою але нїодна не виявила свого страху.

Ми всї вірили в духи, тим більше, що не давно передтим померла була одна монахиня і кожда тепер в сїм страхопудї виділа померщу. Так в мовчанцї перейшла вже була більша часть монахинь, аж нараз одна, побачивши страхопуда, в голос закричала. Сейчас прибігла монахиня-ночи і запитала, хто се перервав мовчанку. Перестрашена монахиня сейчас призналась до зломаня мовчанки, але притім вказала і на причину. Коли вже всї монахинї ввійшли до спальнї, тодї Джені виступила відважно на перед, приступила до страхопуда, розібрала його і всїм настрашеним, замість померщої монахинї, показала стару мітлу.

Найбільше дивацтв вистроювала она ходячи в снї. Чи она дійсно спала і ходила чи лише сплячу вдавала, сего я певно не знаю. Принайменьше таке вражінэ она старалась викликати на старі монахинї і настоятельку. Нераз вставши з ліжка зтягнула на землю декотру з монахинь і йшла дальше немов би она про нїчо не знала. Звичайно стягала она з ліжка ту монахиню, котру она не любила. Звичайно, коли Джені монахиню стягнула на землю, ся впавши на підлогу з перестраху і болю починала кричати.

Се значило перерванэ мовчанки, за що була назначена тяжка кара. Оно немов впадало в очи, що Джені вибирала такий спосіб на покаранэ собі нелюбих монахинь. Щоби не зрадитись, она виповняла се спляче ходженэ незвичайно майстерно. Бо коли лише завважала, що монахиня-ночи эї обсервуэ, то або ставала неповорушно аж доки хтось эї не дотиркнув ся і тоді стріслась немов з лэтарґу, або вдавала, що она робить се несьвідомо.

Раз позволено нам на вбід напитись соку з яблок. Всї пили сей яблочник крім Джені, якій не дали пити за кару, а який она незвичайно любила. На другий день ми знова дїста ли яблочник. Коли почали пити, завважала кожда, що він ду же солений, але нїхто нїчого не говорив про се, щоб не переривати мовчанки. Так напились всї по трохи і нїхто нїчого нікому не говорив, лише ті, що перші напились, приглядались з яким апетитом будуть пити иньші.

Джені нїколи не спала на своїм ліжку в однім і тімсамім місци. Коли на дворі почало теплїти, тодї она відтягала ліжко, яке стояло найблизше вікна а туди тягнула своэ зпід печи. Коли наближалась зима тодї знова тягнулась зі своїм ліжком близше печи. Нїхто з мона хинь эї сего не бороняв, бо в противнім разї булаб виставлена на Дженену пімсту, тому кожда эї уступала.

Она нїколи не любила довго робити одно і то само. Коли вже якась робота эї накучилась, тодї зробила щось таке, за що настоятелька або давала эї якусь кару, або наганяла від роботи. Коли она щось таке зробила, що і настоятельцї було забогато, тодї она говорила, що она не знаэ що робить і починала сейчас молитись.

Я була раз призначена Джені до помочи в переставлюваню ліжок в спальни. Коли ми пере сували ліжка, які належали до тих монахинь, котрих Джені не любила, тодї она говорила, тепер ми відплатїм ся їм за ті кари, які ми через них потерпі ли. По сих словах витягала зі своїх сховків будяки і впихала в солому. В вечір, коли будяки почали колоти, монахинї пища ли і тим самим, переривали спо кій, за се мусїли они спати під ліжком аж до раня. Опісля на сповіди ми висповідались зі сего і відпокутували, але при най близшій нагоді робили опять те саме.

Джені найбільше не любила ті монахинї, котрі мали бути всегда готові до підслухуваня иньших. Також не любила она і тих, що були безпосередною причиною замордованя сестри монахинї Францїшки, а головно сьв. Гиполити, яка головно

мордувала сьв. Францїшку. Ми всї догадувались, що сьв. Гиполита мала підслухати сьв. Францїшку і донести эї до настоятельки. Про се вïевняла мене Джені, однак се був лише здогад. Але за сей здогад-підозрінэ сьв. Гиполита не мало натерпілась через Джені. Коли Джені робила яку пакість то нїколи не оминула сьв. Гиполиту. Сьв. Гиполита немов догадувалась, за що спадають на ню так часті кари і зносила їх терпеливо, немов хтїла відпокутувати за свою вину. Я дуже боялась сьв. Гиполити і омина ла эї здалека, я боялась, щоб і мене она не донесла настоятельцї. З таким страхом омина ли эї і иньші, що сьв. Гиполита сама завважала. Властиво ми всї боялись одна другої, бо доноси були на деннїм порядку.

Про сьв. Гиполиту Джені виражалась як найгірше і яку при кождій нагодї висьмівала. Настоятелька завважала нераз, що Джені не терпить сьв. Гиполити і нераз эї упоминала про се. Коли кпини зі сьв. Гиполити були вже задалекі, тодї настоятелька пояснювала нам, що Джені э несповна розуму. Але чи дійсно настоятелька уважала Джені за таку то я сумніваюсь. Раз навіть говорила нам настоятелька, що она відісле Джені до Ст. Анні, тоэ до відпустового місця коло Квебеку, яке мало бути славне зі своїх великих чуд. Там слабі мали приходити до здоровля, сліпі бачити, а криві випрощуватись. Я бачила нераз цілі громади людий, які спішили туди на відпуст, які заходили нераз до монастиря просячи о їду. Настоятелька говорила, що Джені напевно виздоровить як эї туди післеть ся.

Але настоятелька эї туди не посилала, бо мабудь, або сама не вірила що Джені несповна розуму, або, що в Ст. Анні дїють ся якісь чуда. Джені далї робила всякі пакости на старий лад.

Раз просила она настоятельку, щоб та позволила эї їсти самій, коли ми скінчимо. Настоятелька дуже радо на се згодилась, поясняючи се тим, що Джені не чуэсь гідною засїдати до стола враз з иньшими.

Дуже часто Джені їла при столї настоятельки, з чого она була дуже вдоволена, бо дїставала о много лучшу поживу чим ми.

Раз призначила настоятелька Джені до замітаня спільної комнати. Джені була сим незадоволена і заявила нам, що она не буде довго замітати спільної комнати, о чім ми вкоротцї пересьвідчились.

Спільну комнату огрівала в зимї печ, якої рури були пущені через підлогу нашої спальнї. В лїтї сї рури забирано а діру,

через яку йшли сї рури нїхто не забивав. Раз, коли ми вже всї положились до ліжок і відмовляли эще деякі молитви, по бачили нараз поломинь, яка бухнула з долу через сї діри до нашої спальнї. Ми перепудились сим, бо думали, що наш монастир горить і почали кричати. Через якийсь час пов стало велике замішанэ перемішане з криками і зойками. Ми не втікали з монастиря, бо нас учено, що нам нїколи невільно опускати самим монастиря, хотьби навіть і підчас огню, за се чекалаб нас незвичайно тяж ка кара. Тому ми наробивши богато вереску почали бігати з одної комнати до другої. Та се тревало дуже коротко, бо полумінь зникла і ми почали приходити до себе. Опісля ми довідались про причину сего огню. Сей огонь зробила Джені, коли замітала в долинї спільну комнату. А зробила она сей огонь в той спосіб: взяла трохи стрільного пороху, якого в монастири було подостатком, насипала в мітлу. Відтак сю мітлу з порохом впхала в діру, яка виходила до нашої спальнї і підпалила сей порох запаленим папером. Порох бухнув до нашої спальнї і спри чинив не лише в нас але майже в цілім монастири велике замішанэ.

Згадуючи про порох, хочу пояснити звідки він в монасти ри взяв ся. Коли в містї вибухло раз заворушенэ підчас виборів, донесено до монастиря, що товпа маэ напасти на наш монастир. Сейчас звезено до монастиря все, що було потріб не до оборони а між тим і порох. Однак до нападу на монастир не прийшло а порох і все оружіэ лишилось в монастири.

Раз Джені попросила в насто ятельки пера і паперу. Настоятелька дала эї се і заявила, на коли она напише дещо до своїх приятельок то мусить показати се настоятельцї. Джені ска зала, що она не думаэ писати листи але хоче зробити на папери свою загальну сповідь.

Коли виписала всї свої гріхи, занесла їх до попа. Піп перечи тавши сї Дженені гріхи, не вірив, щоб она їх поповнила і сей папір з Джененими гріхами передав настоятельцї. Ся зібрала нас всїх монахинь і від читала їх нам, се були страшні гріхи, яких Джені нїколи не по повнила. Зробила она лише на се, щоб висьміятись зі сповіди і сповідників.

Наші ліжка були виложені вузкими дощинками, на яких спочивали сїнники. Коли раз лише я і Джені знаходились в спальнї тодї она запропонувала менї, щоб переложити сї дощинки в ліжках. Се зробили ми скоро. Коли прийшов вечір, около дозен монахинь знайшлось до гори ногами на під-

лозї. Се спричинило богато замішаня і крику — а відтак кари. Хто се зробив, ніколи не відкрито. Опісля, коли ми обі робили обрахунок совісти, я сказала Джені, що хочу висповідатись з того гріха. На те Джені менї сказала: "роби як собі хочеш але вважай, щоб опісля сего не жалувала."

В монастири була одна стара монахиня, яка вміла оповідати дивні історниї. Всї кликали эї бабкою. Раз в ночи Джені поміняла многим монахиням чипки, між ними і "бабцї". Одна з монахинь підглянула Джені, як она міняла чипки і коли рано повстало замішанэ, Джені була зраджена. "Бабка" насварила за се на Джені, але ся сим так розлютилась, що кинулась на "бабку" і вхопила эї обома руками за горло. Кільканайцять монахинь кинулись "бабцї" на поміч, а між ними були переважно ті, яких Джені найбільше не любила. Тепер Джені скористала з нагоди і серед замішаня деяких сильно потурбувала. Иньшим заявила, що як они дальше будуть на ню доносити то она їх убэ.

Дуже часто Джені розсьмішувала нас підчас молитви, а коли се почалось часто повтаряти, настоятелька заказала Джені іти разом з нами на діл на молитву. Джені з сего скористала, бо коли ми рано вже молились, то Джені собі здорово засипляла.

Крім Джені і иньші монахинї вистроювали також збитки. Раз пригадую собі, коли ми були в каплици, на богослуженю, куди був вступ вільний і для иньших, сталось таке: одна з монахинь принесла зі собою з монастиря щось дуже смердячого і те причипила до хлопячого капелюха, який лежав коло лавок. Незадовго надійшов хлопець взяв свій капелюх і пішов по каплици, розносячи сморід. Се завважали иньші монахинї і одні затикали ніс а другі заходились від сьміху. Вкінци завважала се настоятелька і приказала хлопцеви вийти з каплицї.

Деколи настоятелька посилала Джені до початкуючих, щоб їх вчити молитви на анґлійскім язиці. Деколи учила она молитви з цілковитою повагою, але деколи робила собі кпини з молитов. Бувало зачне молитву як слїд а скінчить эї з насьмішкою, від чого початкуючі, що розуміли по анґлійски не могли здержатись від сьміху. Одну з таких Дженених молитов я собі пригадую а починалась она так: —

"О Боже любви — подивись Ти з гори на сю індичину курку!"

Одного зимового дня післала настоятелька Джені розпалити огонь. Коли она звідти вернула, заявила нам, що она

змерзла в пальці і більше не думаэ йти палити. На другий день пішла поголоска по монастири, що Джені вчера при розпалюваню огня набавилась хороби, від якої стратила розум.

Ми всї, з котрими Джені говорила вчера, сьміялись з Джененої штучки і догадувались, що она пустила таку байку, щоб трохи в ліжку пополежати. Однак настоятелька здаэсь догадувалась про підступ Джені, бо заказала давати эї якунебудь поживу. Коли в день я відвідала Джені, она просила мене, щоб я принесла эї дещо з'їсти бо готов вмерти з голоду. Я радо на се згодилась, але не знала як эї поживу принести, щоб мене хто не підглянув. Тодї Джені порадила мене, щоб я під своїм убранэм припняла панчоху і там набрала дещо їди. На се я згодилась і зробила так як менї Джені порадила.

Одна річ, яка не подобалась менї, було се, що Джені сварилась з тими монахинями, які здобували собі прихильність настоятельки. Бувало она доти з ними сварить ся, та виробляэ їм всякі пакости, доки між ними а настоятелькою не прійде до якогось непорозуміня.

Через якийсь час Джені спала напроти мене. Нераз в ночи по тихонько встане і всунесь під моэ покривало, щоб дещо поговорити зі мною. Тодї оповідала менї про всї збитки, які і кому она нинї зробила, або кому думаэ эще зробити.

Нам давано в монастири дещо мила до митя але не богато. Коли Джені завважала, що эї мило вже минаэсь, брала мило де лише побачила. Раз потягнула настоятельцї таке досить великий кавалок. Се так обурило настоятельку, що та зарядила загальний трус всїх монахинь. Коли мене вже обшукали тодї Джені неспостережено впхала менї се мило в кишеню, а коли вже і эї обшукали, витягла се мило назад так само спритно як і впхала.

Говорячи про наш монастир, я не можу подати много цїкавих річий і його ріжних тайн, бо булам в нїм закоротко, щоб про все, довідатись та зі всїм запізнатись. Колиб я мала тепер Джені при собі, то она додалаб не одну цїкаву річ, про що я нїчо не знала.

Джені була довший час в монастири, підглядала все, підслухувала всїх і знала про всї тайні криївки монастиря та їх цїли. Она була сьвідком не при однім злочиньстві та мордерстві, та моглаб сказати про монастир та "сьвяте" житэ в нїм много а много цїкавого.

Она нераз пiслухувала ріжні розмови попів з настоятелькою, она не одно дїло підглянула через шпарку в стїні, чи

через дірку при дверах. Нераз брала і мене зі собою але дуже рідко, бо я сего боялась. Коли я щонебудь підглянула через намову Джені, то при найблизшій нагоді сповідалась зі сего перед попом. Нераз Джені кликала мене до підгляденя чогось, або хтіла менї дещо сказати, що она підглянула, то я говорила эї, щоб менї нїчого не говорила, бо я мушу з того сповідатись. Тодї Джені звичайно казала: "Се о много лучше э тобі зі сего висповідатись, чим менї." Она знала, що я сповідаючись могла лише сказати, що чула се чи те і зовсім не подавати імени того, хто менї се казав.

Раз намовила мене Джені, щоб я йшла з нею до комнати настоятельки підглянути там щось дуже цікавого. Прійшовши крадцем до комнати насто ятельки, ми укрились під софу. Незадовго надійшла настоятелька і через довший час когось визирала, але нїхто не над ходив. Настоятелька сим знетерпеливилась і забралась а ми знова неспостережено вийшли звідти.

Раз пішла я за чимсь до пив ниці і зайшла в таке місце, куди дуже рідко заходила. Переходячи туди я зашпорталась о щось на землї і впала. Тепер при помочи лямпи почала шукати за тим, через що я впала. На моэ здивованэ побачила я на землї якесь досить велике зелїзне кільце. Коли приглянулась эще близше, побачила, що се кільце причіплене до малих квадратових дверий. Мене зібрала цікавість, на що суть сї двері на підлозї, тому піднесла їх за кільце до гори і побачила під ними отвір зі сходами.

Я хотїла приглянутись близше сему дивному отворови в підлозї, але моэ сьвітло було за слабе і я побачила лише кільканайцять ступнів в глиб а більше нїчого. Мене огорнув тепер якийсь дивний страх а до того эще налякалась, щоб хто не підглянув мене, тому замкнула назад двері і скорень ко опустила се дивне місце. З початку я не могла представити собі на що служить сей тайний підземний хідник, але коли подумала, що попи звідкись являють ся в монастири в ночи між нами і не знати куди зникають, хоть фіртки нїхто не отвираэ нї замикаэ, прийшло менї на думку, що сей хідник пев но веде до духовного семинара, де перебуваэ богато попів. Тепер подумала я собі, що сим хідником приходять они до пивниці а відтак з пивниці до комнати настоятельки і то кож дого часу, звідки вже можуть йти куди хотять. Нераз бувало таке, що попи скорше були в наших ліжках нїж ми і я нераз дивувалась як зайшли они сюди, коли я їх не бачила.

Опісля я переконалась, що мої здогади були правдиві, бо опісля нераз стрічала я попів в тій стороні в півниці. Тепер аж зрозуміла я, що сим підземним хідником лучать ся дві "побожні" інституциї, духовний семинар зі своїми духовними отцями і наш "непорочний" монастир зі всіми "сьвятими" монахинями.

Довгі і утяжливі денні молитви, праця і пригнобленэ мого духа, а до того часті кари і безнастанне віддаванэ мого тїла, встид, обуренэ мого сумлїня, яке час від часу эще в менї відзивалось, все те довело мене до такого стану, який я словами не всилї описати. Насамперед, моя стать згорбилась від безнастанного корченя ся при ранїшних молитвах, де всегда найменьше півтора години треба було зі зложеними під собою ногами, зігненою в крижах і зі заверненою головою в оден бік, перемучитись так довгий час. Справдї така постава виглядала на досить побожну, але она була не до видержаня. Деколи в такім положеню много монахинь засипляло, що і менї нераз лучалось. Коли менї зібралось при такій молитві на спанэ, я спускала голову дещо близше до підлоги і гарно передрімалась. Коли розніс ся голос до вставаня, він мене будив і я напів спляча ледви зводилась до гори. Того рода молитва, думала я, э вистарчаюча, коли не знищити моэ житэ, то що найменьше його сильно підорвати.

Заки ми прибрали таку поставу, як я в горі описала, то вперед ми через довший час клячіли з випростованим тїлом і зі зложеними руками на грудях. Така постава була незвичайно тяжка для мене, бо підчас неї відчувала я часто сильні болї в крижах і грудях. Я думала нераз, що того рода молитви заженуть мене до гробу перед часом. Скінчивши сї ранні молитви я була цїлковито змучена і вичерпана зі сил.

Підчас таких умових роздумовань не лише я засипляла але і иньші монахинї. Не раз сповідалась зі сего, що спала підчас роздумувань, тодї піп радив менї, щоб я вкололась шпилькою, коли підчас роздумовань збираэсь менї на сон. І нераз робила се але і таке надприродне повздержуванэ не богато помагало.

Моэ строге замкненэ в монастири і бажанэ дихнути вільним сьвіжим воздухом, булоб тяжко відбилось на моїм слабім здоровлю, колиб я була не старалась заняти свій нудний час якоюсь роботою. При роботї минав день за днем місяць за місяцем і через се не дуже відчувала свого замкненя.

Тепер хочу оповісти про одну подію, яка сталась в мона-

стири коло пять місяців по сїм як я стала дійсною монахинею.

Раз повідомлено нас, що одна з початкуючих незадовго возьме вельон і ввійде як мона хиня між нас. Рівночасно з сим повідомленэм сказано нам, щоб в наших молитвах ми згадали про ню, щоб она з вірою і пожертвованэм віддалась сьвятій справі. Нїчо більше не сказано нам, що она за одна, який эї вік, імя чи народність. В сїх подібних случаях нїчого більше не говорено, а монахинї аж тодї дещо більше дізнавались про нову монахиню, ко ли эї побачили між собою. Але і тодї не звертано на ню богато уваги, хиба через довший час не могла погодитись з нашим "сьвятим" монашим житэм.

Коли надійшов день эї вступу між монахинї, нїчим він не ріж нив ся від иньших днїв, хиба, що сего дня ми мало що робили а більше відпочивали. Не богато з нас навіть мали охоту йти до каплицї на сю урочистість а волїли сидїти по кутах та дещо між собою порозмовляти.

Наша нова сестра, коли эї представлено нам, то э "непорочному" товариству зложено му зі "сьвятих" монахинь, виглядала на дуже молоду дївчину. Я нїколи не довідалась про эї первісне імя, нї про эї минувшину. Она вибрала собі тепер імя сьв. Марта, як імя монахинї.

Эї приведено між нас рано і через цїлий день була якась не своя. Таку меланхолїйність зав важала я майже у кождої ново-вступившої монахинї. Така меланхолїйність тревала довше або коротше, залежало від успособленя монахинї. Навіть настоятелька, як я вже згадувала, говорила менї, переходила такий самий стан і звела таку саму внутрішну борбу. Коли надійшов час спаня, она ввійшла до нашої спальнї враз з нами. Ліжко для неї призначено в кутї не далеко від мого. В коротцї всї монахинї були вже в ліжках і запанувала мертва тишина. Я не спала эще а відмовляла деякі перед спаньом молитви, коли почула від сторони мої нової сусїдки приглушені серце-роздираючі стогни. В одній хвилї всї монахинї заворушились на своїх ліжках. Деякі почали перекидатись словами, а иньші почали висказувати своэ негодованэ, а навіть деякі почали кричати з обуреня і страху. Всякі розкази монахинї-ночи на нїчо не здались, бо коли зойки і стогни на ліжку мої нової сестри не втихали, всї монахинї в спальни эще більше обурились і почали кричати.

Я почула тепер на ліжку мої нової сестри якийсь дивний людский голос змішаний з зой

ками та стогнами сьв. Марти. Я не знала, котрий то піп може бути в ліжку мої сестри, хотяй бачила о. Квіблього, зі семинара в комнатї настоятельки, коли ми спішили до спальнї. Я лише припускала, що то мусить бути він, бо нїхто иньший не міг эще так скоро прійти. Незадовго явилась в спальни настоятелька і в острій команді приказала мовчанку. Тепер приступила близше до ліжка мої сусідки і приказала эї мовчати, бо як не послухаэ, то скаже эї закнеблювати. Відтак відходячи сказала эще: "ти не э ліпша від других і коли не послухаэш будеш відіслана до пивниці."

До монастиря принято було одну дуже молоду дївчину серед незвичайно дивних обставин. З цілою сею подіэю я була добре обзнакомлена, бо в приниманю сеї дївчини і я брала участь.

Ся дївчина була донькою одного богатого Канадийця. Коли она була якийсь короткий час в монастири як початкуюча настоятелька конечно забажала наложити на ню вельон і приняти эї за дійсну монахиню, хотяй дївчина зовсім не мала на се охоти. Чому настоятелька хотїла эї мати за монахиню і то в так короткім часї, годї менї певно знати. Здаэсь, що настоятелька сподївалась дїстати більшу суму гроший від эї богатого батька. Настоятелька всегда настоювала, щоб при першій найблизшій нагоді висьвятити эї на монахиню. Одного дня она навіть таке сказала: "Приймім эї між монахинї підступом а старому скажемо, що його донька так віддалась монашому званю, що навіть не бажала брати свого вельону публично."

Ми повинувались розказам настоятельки і при кождій нагоді вмовляли в молоду дївчину, що монаше житэ се повне посьвяти, яке приносить вічну радість. Ми оповідали эї, що ми самі эсьмо дуже задоволені з нашого монашого, сьвятого житя і за нїщо в сьвітї не опустилиб монастира. І оповідали про многі иньші приятности, якими надїляэ нас монастир.

Говорили про все, що думали заохотилоб дївчину до вступленя до нашого монастиря.

Опісля по эї вступленю а радше по насильнім примушеню, прийшов до монастиря эї батько. Насамперед настоятелька балакала з ним а відтак прикликала і нас до потвердженя эї видуманих байок про його доньку. Між иньшими монахинями, які були прикликані до сеї брудної роботи була і я. Ми не лише все те отверто потвердили, що настоятелька старому батькови наговорила, але навіть дещо більше додали і від себе.

Сему старому чоловікови ми наговорили, що його донька, яку ми всї дуже полюбили, вже від давна бажала стати монахинею, але що она була незвичайно покірна, тому воліла взяти на себе монаший вельон без якихнебудь церемонїй та сьвідків. Се найкрасше сьвідчить про эї пожертвованэ та відданэ ся сьвятому монашому житю, за що певно чекаэ эї віч на нагорода. Через эї поведенэ і самопосьвяту чекаэ эї саму як і эї родину велике небесне добродїйство, яким не многі можуть повеличатись. Я навіть додала від себе, що кожда родина, з якої вийде піп чи монахиня осягають вічне щастэ в небі а навіть тут на земли суть вивисшені понад других. Старий батько вірив кождому нашому брехливому слові, а сї наші хвальби навіть так на него подїлали, що він заявив нам готовість зложити більшу суму гроший, як звичайно за вступ до монастиря вимагалось. Наша цїль не була иньша як лише ся, щоб як найбільше видерти від старого батька гроший. І мушу признатись, що оно нам і вдалось, бо коли старий відходив з монастиря, заявив, що він вкоротцї зайде знова але вже з грішми, що він незадовго і зробив. Настоятелька була незвичайно сим вдоволена, що їй вдалось більше гроший видурити від него як сподївалась. Она була дуже добра для тих монахинь, які брали участь в обдурюваню старого, а головно для мене, де я відограла головну ролю.

Бідна дївчина нїколи не довідалась, що эї старий батько приходив до монастиря довідатись про ню, а тим меньше могла довідатись про його одуренэ і вимантенэ від него більшої суми гроший. Ся бідна, одурена дївчина а відтак сьв. Марта була эще в монастири, коли я його покинула.

Монахиня Марта була дуже молода як на монахиню, бо мала лише около сїмнайцять лїт. Але наймолодшою дївчиною, яку принято до нашого монастиря за монахиню, була одна чотирнайцять лїтна дївчина. Менї оповідали про ню, що попи через довший час не давали эї спокою і она не видержала такого монашого житя і мала від сего померти.

Роздїл 14.

Незвичайно богато уважалось на се в монастири, щоб на початкуючих як найбільше впливати в римо-католицкім дусї. До сеї роботи призначувано найздібнїйших монахинь, яким вільно було уживати всяких средств, щоб лише осягнути свою цїль. Найтяжшими до наверненя на римо-католиц

тво, були ті початкуючі, що походили зі Стейт. На них звертано особлившу увагу але мимо всїх старань, впоїти в них католйцтво, було дуже трудною задачою.

Нераз попи оповідали, що така сама трудність, коли не більша э і при навертаню на католицизм і мущин зі Стейт. Коли случайно вдалось якому попови навернути якого Американця на католицтво, се уважалось за щось надзвичайного і сим попи дуже величались.

Оповідано нам часто, що епископови вдалось раз навернути одного Американця на католицтво. До сего прійшло так: Раз епископ проходжував ся в публичнім парку, коли якийсь чужинець почав епископом дуже займатись і йому заглядати в віча. На се звернув епископ свою увагу і прійшов до переконаня, що Бог посилаэ до него сего чужинця, щоб він навернув його на католицтво. На другий день, коли епископ знова зайшов до парку, стрінув в тім самім місци того самого чужинця, якому епископ від себе вручив листа. Сей лист написаний епископом так поділав на чужинця, що сей став католиком. Опісля епископ переконав ся, що сим наверненим римо-католиком був Американець.

Не лише попи але навіть і епископ не дуже заховував ся прилично навіть підчас богослуженя. Колиб се люди були підглянули, то не знаю, що булиб собі про те богослуженэ та самого епископа думали. Одного дня я бачила епископа як він вбирав ся в свої епископскі ризи до богослуженя. А що вбиранэ йому не дуже йшло легко, почав злоститись та кидати своїми ріжними епископскими додатками. Крім мене бачили се і иньші монахинї і одна з них сказала: "Здаэсь, що епископ буде відправляти нинї варияцку масу." Иньші вчули се і донесли настоятельцї і ся монахиня була строго за сей висказ покарана.

Я нераз думала, що епископ не поповняэ таких кримінальних вчинків з монахинями, як попи. Але ся моя добра опінїя про епископа скоро мене опустила, коли я сама на свої власні очи о сїм пересьвідчилась.

Часто приказувано менї спати на софі в комнатї настоятельки. Одної ночи, недовго по сїм, як я почала тут спати, десь около пів до десятої задзвонив дзвінок, який висїв над ліжком настоятельки. Настоятелька приказала менї іти до дверий і подивитись хто се дзвонить. Коли я лише вийшла з коритара почула сиґнал, тоэ свист крізь зуби. На се і я відповіла тихим сиґналом — "гом — гом" і отворила двері. Тут

побачила епископа Лартика, теперішного епископа в Монтреялї. Він побачивши мене запитав: "Чи ти початкуюча чи вже принята." Я відповіла що "принята." Тодї сказав менї, щоб його завести до комнати настоятельки, що я і зробила. Прийшовши сюда, він сховав ся за заслону, якою було заслонене настоятельки ліжко. Тим часом я знова положилась на свою софу. Дуже раненько, эще перед сходом сонця, настоятелька збудила мене і приказала вивести епископа.

Будучи довше в монастири почала я заходити до пивницї частїйше, будьто за углэм, дровами чи за чимнебудь иньшим. Я знала, що в пивници э замкнених дві монахинї, але хотяй часто була я в нїй, нїколи не вдалось менї віднайти їх місця замкненя. Аж раз, коли я була в півници, побачила в одній закутинї монахиню чимось заняту. На се я звернула свою увагу. Прийшла близше і побачила досить вузкі двері сильно оковані зелїзом і уміщені на сильних гаках, запущених в мур. Крім сего двері були затарасовані зелїзною штабою, яка одним кінцем обертались на сильній завісї а другий конець був запущений в мур, де закладалось зелїзним сворінем. Понад дверми знаходив ся малий закратковании отвір, яким впускалось до середини сьвіжий воздух. Сей закраткований отвір замикалось зі внї скляним вікном.

Коли я зближилась близше, почула, що ся монахиня з кимось шепоче через двері. Нехотячи перервати їй бесїди, звернула в бік і пішла по углэ. По якімсь часї, коли та монахиня вже забралась з пивницї, я прийшла туди сама, з наміром докладно о всїм пересьвідчитись. Прийшовши під сї двері, де була монахиня, почала дещо говорити. Зі середини відозвав ся приглушений голос, якоїсь монахинї, яка там була замкнена. Я старалась побачити бідного вязня але тюрма була така темна, що я не могла нїкого побачити, лише чула голос, який виходив з одного кута тюрми. Я перекинулась з вязнем кількома словами і вийшла, боячись, щоб нас хто не підслухав.

Тепер в менї зродилась цїкавість довідатись про монахиньвязнїв дещо близше. Раз при найблизшій нагодї поспиталась сьв. Ксавіри, за що ті монахинї так мучать ся в півницї. Але она здаэсь сама не знала богато про се, бо сказала менї, що їх замкнено там за непослух взглядом настоятельки, епископа і попів. Опісля довідалась, що иньші монахинї знають дещо більше в тій справі. Одна оповіла менї, що дві монахинї в пивницї суть замкнені

вже через кілька літ і за той час они эще не бачили ясного сонця. Про імена монахинь — вязнїв і їх дійсну вину, я нїколи не могла довідатись. Одні говорили, що они не хотїли повинуватись правилам монастиря і жаданям настоятельки, иньші казали, що они посїдали великі маэтки, яких не хотїли записати на монастир, а ще иньші говорили, що їх за се замкнено до пивниції, що боячись, щоб не бути вагітними, за ніщо в сьвітї не хотїли віддати свого тїла попам.

Я дуже часто будучи в пивниції говорила зі сим чи тим вязнем, але не запускалась далеко в бесїду. Деколи хотїла довідатись дещо більше про замкненэ одної чи другої, то звичайно сей чи той вязень був дуже маломовний і зовсїм не хотїв відкривати своїх провин. Я сему не дивувалась, коли подумала про їх положенэ та про тих, що їх окружали. Кожда з них говорячи зі мною, робила на мене вражінэ людини зломаної на душі і тїлї. Я завважала була, що з ними говорили часто ті монахинї, як приносили їм їду підчас вбіду.

Деколи чищино сї келії, де перебували вязнї і лише тодї отвирано двері від келїй. При подаваню їди, дверий не отвиралось, а подавалось эї через віконце над дверми. Менї говорили иньші монахинї, які занимались чищенэм сих келїй, що в келїях не було нїчого крім підлоги і в однім кутї жмені соломи, яка служила на леговиско для вязня.

Раз будучи в півниції запитала одну замкнену монахиню, чи она чого не потребуэ. Она відповіла: "Скажи Джені Рей, що я хочу видїти ся з нею на хвильку, нехай зайде до мене, коли годна висмикнутись." Коли я вийшла на гору передала сей переказ Джені. Джені показала менї відповідний знак, який я мала зробити на будуче, колиб котра передала до Джені подібний переказ.

Знак сей складав ся з прижмуреня одного ока і махненя голови. Вкоротції Джені через нїкого неспостережена вирвалась з гори і відвідала в півниції одну жертву. Я завважала, що Джені не була така зла як виглядала. Она була незвичайно милосердна і все була готова прийти з помочию покривдженим. Она знала, що сї бідні жертви в пивниції терплять голод, тому при кождій нагодї старалась дещо потягнути зі стола при вбідї і занести замкненим до пивниції. Пізнїйше і я помагала эї дїстати зі стола дещо їди, яку она перше переховувала по закутинах а відтак при першій нагодї бігла з нею до пивниції. Деколи і я носила їду і тодї дещо починала говорити з увязненою монахи-

нею. Одна мусїла бути дуже гарно образована бо по анґлїйски говорила так добре як і по францускы. Нераз, коли я хотїла дещо більше з нею поговорити, то она мабуть зі страху на перебуті кари опоминала мене, щоб я з нею довше не говорила. Коли я таке далї продовжала свою бесїду, тодї она бувало каже: "Ой, там хтось йде — йди забирай ся геть." Як довго ті монахинї мали бути эще замкнені, нїхто з монахинь сего не знав і не знала і я. Я була нераз цїкава приглянутись близше сим монахиням, хоть бодай знати, як они виглядають але через темноту в келїях не могла їх добре бачити. О скілько я їх могла видїти, то они виглядали эще на досить молодих, лише замкненэ витиснуло на них страшно своэ пятно.

Я не була эще довго завельованою монахинею, коли раз зажадала я від настоятельки, щоб позволено менї висповідатись перед "сьвятим добрим пастирем," то э перед якоюсь таэмничою, безіменною монахинею, про яку чула я, будучи эще початкуючою. Я знала кілька монахинь, які сповідались перед сею таэмничою особою, яку називано "сьв. добрим пастирем", а навіть чула, що до неї ношено убраня тих монахинь, які були слабі і котрі сейчас виздоровіли, коли о їх убранэ доторкнувсь сей "сьвятий пастир." Я хотїла конче висповідатись з кількох грїхів, які тяжіли на моїм сумлїню, а яких за нїщо булаб не виявила ні перед настоятелькою ні жадним попом.

Настоятелька приказала менї трохи почекати, доки она не переконаэсь, чи "сьвятий пастир" э готовий мене приймити. По якімсь часї повідомила мене, що я можу зайти до комнати сего "сьв. пастира." Я ввійшла до досить обширної комнати де було 12 лїжок і то так широких, що на них можна було спати вигідно двом особам. Тут мали спати старі монахинї, яких було за мене в монастири около двайцять чотири. В однім углї сеї комнати була скляна шафа, яка не мала жадних дверий нї якогонебудь иньшого отвору. По серединї сеї шафи стояла ся сьвята монахиня в гарній одїжи і незвичайно сильно завельована, через що зовсім не мож було побачити сеї сьвятої лиця. Она стояла, бо місця було так мало, що не позволяло їй усїсти. Коли я приближилась близше до сеї скляної шафи, она рушилась але нїчого не говорила. Я впала на колїна і почала виявляти свої грїхи, просячи сего "сьв. пастиря" о увільненя мене від сих грїхів і від деяких моїх злих склонностий до грїха. Менї здавалось, що она слухаэ ме

не пильно, але не промовила до мене анї слова. Моя щира сповідь перед сею дивною особою в склї, так вплинула на мене, що я залялась рясними слезами. Навіть коли вийшла зі сеї комнати то эще через довгий час заливалась горячими слезами. Менї здавалось, що я почула якесь звільненэ і якусь полекшу на сумлїню, що мене утвердило, що моя прозьба зістала вислухана. Опісля я нераз эще заходила до сповіди до сеї безіменної монахинї і за кождий раз чулась більше вільна від гріха і меньше склонна до поповненя якого. Се виробило в менї велику повагу і пошану для сеї сьвятої в склї монахинї, яку я почала убожати а навіть до неї стала молитись.

Одно було менї якесь дивне, коли я опісля заходила до сеї комнати, щоб замітати і порохи стирати, що в сїй скляній шафі тепер не було нїкого і нїгде ся шафа не мала жадного отвору, куди можнаб було влїзти або вилїзти. Мимо мого найстараннїйшого огляненя я нїчого не завважала, щоб можна було сю склянну шафу якось відтворити. Се зродило менї думку, що ся безіменна монахиня мусить перебувати в небі, а сходить лише тодї, коли хтось хоче перед нею висповідатись.

В менї тому така гадка зродилась тепер, що нас учено в монастири, що деякі монахинї задля своїї посьвяти осягають се щастэ, що эще за житя перебувають більше в небі чим на землї. І ся монахиня, перед якою я так щиро сповідалась мала після мого власного висновку бути одною з тих щасливих.

Деколи в день заходив між нас піп і учив нас дещо сьпівати. На сей наш сьпів звертано много ваги і він відбувавсь деколи досить поважно і урочисто, але деколи сей сьпів сходив на якусь шопку. Бувало учено нас сьпівати лише якусь арию без якихнебудь слів, що було товчком до ріжних не дуже монаших жартів. Така наука сьпіву виглядала більше на іграшку чим на церковний сьпів.

Джені Рей уважала такий сьпів як за якийсь шпорт і не раз нас підчас сьпіву добре розсьміяла. Джені мала гарний і сильний голос, тому чути эї було понад всїх. Деколи она не починала сьпівати разом з иньшими монахинями, тодї звичайно настоятелька кликала в сторону Джені "Джені, а ти чому не сьпіваэш?" На се Джені мала сейчас якесь оправданэ, через що она не сьпіваэ.

Коли настоятелька була не вдоволена зі сего оправданя і таке прикаже Джені сьпівати, тодї Джені затягне таке по ан-

ґлїйски, що ми від сьміху аж поприсїдаэмо. Настоятелька нї чого не розуміла по анґлїйски і богато було монахинь, які та кож не розуміли сего язика. Те пер эще, коли згадаю, як то Джені підчас найпобожнїйшої пісні затягне таке, що монахи нї і в иньший час нїколи не годилобись таке сьпівати, а не то підчас церковного сьпіву. Одну таку Дженену пісню я собі эще тепер пригадую, а починалась она так: "Я би вже бажала, щоб ся раз віддати, нїчо не ро бити, много гроший мати." Нераз настоятелька завважаэ, що Джені не сьпіваэ те, що иньші і закличе: "Джені та ти не сьпіваэш добре." Та Джені сейчас поясняла настоятельцї, що она те саме сьпіваэ по анґлїйски, що ми сьпіваэмо по француски.

Кождої недїлї ми причащались, тому в суботу робили ми наш обрахунок совісти. По переглянeню нашої совісти ми просили одна другу прощеня за всї ті шкандали, які ми виря дили від минувшого причастія. Настоятельку перепрошували також і рівночасно просили эї о позволенэ нам запричащатись. Настоятелька питалась кождої з осібна, чи не затаїла котра гріха, а коли одержала заперечаючу відповідь, давала позволенэ.

В суботу учили нас попи ка техизму, але наука ся звичайно сходила на оповіданя якихсь історій або на звертанэ нам уваги, щоб ми при кождій нагодї заохочували початкуючих до браня монашого вельону. Тому нераз попи говорили нам таке: "Чи ви не чуэтесь щасливими, що ви втїкли від грішного сьвіта і эсьте певними вічного щастя в небі? Але памятайте, що много бідного народу жиэ эще на сьвітї. Кожда початкуюча, яку ви намовите до вступленя в монастир і до принятя на себе монаший вельон, придбаэ вам більше за слуг в небі. Оповіджте їм як щасливими ви чуэтесь в монастири.

Раз підчас мого побуту в мо настири, настоятелька зробила підступ. В монастири був оден старий образ, якого оцїнювано на 50 дол. Але, що сей образ був виставлений через дов ший час до публичного оглядживаня, тому почалась лущити з него фарба і нїхто не хотїв купити його запівдармо. Раз відвідав нас оден старий піп з фармів, який був трохи в підхмеленім станї. Настоятелька постановила одурити сего старого, пяного попа. І коли він забрав ся вже з нашого монастира до семинара, де він тимчасово перебував, настоятелька впала на такий плян. Она прикликала нас і сказала: "Ми післїм сей образ сему старому попови до семи-

нара і присягнемо, що він купив його.“

Ми всї згодились на сей ґеніяльний плян і сей образ запаковано і відіслано слїдуючого раня до попа, як його власність і зажадано від него заплаченя. Він вкоротцї прибув самий до монастира і виявив своэ здивованэ, що йому приписано купленэ такої річи, якої він анї не потребуэ нї навіть не бажав колинебудь мати.

Настоятелька вислухала його заяву з незвичайною терпеливостию, а відтак таке заявила йому, що він вчера купив його і зажадав відісланя до семинара, де мав заплатити за него. Відтак ми всї обступили його і сьвято присягли, що так дійсно було, як настоятелька говорить і що нїхто не посилавби йому образа, колиб він його був не купив. Се цїлковито зломило старого попа. Він був певний, що ми говоримо правду, бо якжеж мож було инакше думати, коли се сказала настоятелька монастира, що оно так а не інакше і на що всї сьвяті монахинї з монастира присягли як найурочистїйше. Він вкінцї признав нам слушність, що оно инакше не могло бути і був змушений заплатити жадану суму.

Розділ 15.

Деякі попи з семинара заходили до нас до монастира в день і в ночи а деколи навіть по кілька раз на день. Я запізналась з ними майже зі всїма, хотяй в семинари і в монтреяльскім окрузї було їх поверх півтора сотки. В їх поведеню взглядом монахинь було дещо ріжницї, бо одні були цїлковитими розпустниками і не виходили з нашого монастиря, иньші заходили лише час від часу. Але анї оден з них не був тим, чим він з‘обовязав ся бути, то э вірним своэму сьвященичому званю. Деякі були так здеґенерованими розпустниками, що читач не в силї собі сего уявити. Вчинки, які поповняли они в монастири, були найстрашнїйшим так способом, як їх поповнювано, як і самі собою. До сих дїл уживано звичайно монахинь під загрозою найтяжших кар чи навіть смерти. Жадна монахиня не могла спротивитись забаганкам попів а віддавалась їм проти своїї волї і то так часто як попи собі бажали. Горе було тій монахинї, котра була молодою і вродливою (иньших до монастиря не принемаэсь), така або зрозуму сходила або гинула з обезсиленя. Загально беручи монахинї, се були жінки позбавлені зі всякої чесноти та почутя встиду і бездушними рабами настоятельки і попів.

Імен деяких попів я зовсїм не знала, хотяй їх часто бачи-

ла. Звичайно кликано їх лише "мій отче", а про імя якогось ми аж тодї довідувались, коли він купив щось в монастири і дав свій адрес, куди йому куплену річ відослати. Коли котра монахиня довідалась припадково про імя якогось попа, тодї його імя передавала одна другій. Деяких попів ми знали чи бачили эще передтим нїм вступили до монастиря.

Много річий, про які я згадую, можуть виглядати комусь як неправдиві, бо читач мусить вірити тепер лише мому слові. Однак я вірю, що вкоротцї сьвіт довідаэсь о правдивости моїх слів, коли комусь з людий вдасть ся зайти до виз ше згаданого монастиря і наоч но о всїм переконатись. Але, щоб читача утвердити в правдивости моїх слів, хочу навести про попів, кілька фактів які суть знані людям, а головно в Монтреялї. Загально э знаною річию, що попи залишають на якийсь час свої духовні обовязки і десь немов зникають. Одні поясняють собі тим, що піп виїхав тепер на вакациї на відпочинок, иньші знова думають, що піп віддав ся релїґійним студиям чи навіть духовному роздумуваню. Така відпустка для попів треваэ три тижднї і більше.

Се э факт, про який я знала нїм эще вступила до монастиря, що сей чи той піп э на відпустці, або як нам говорено на "сьвятім відворотї". Се був вис каз, який містив в собі дещо релїґійної закраски на се, щоб укрити перед сьвітом дійсну цїль. Коли по такій "релїґійній" відпустці піп знова явив ся в костелї чи на улиці, то мож було пізнати по нїм, що ся від пустка зовсїм не вплинула на него додатно а противно. Він виглядав тепер гірше на лици і був якийсь дуже нервовий. Се поясняють собі ті, що не знають нїчого про дійсну цїль його відпустки, як наслїдок його молитов і посту, підчас духовних роздумувань, ті зноваж, що знають дійсну цїль таких вакаций, дивують ся, як мож так дурити легковірних своїх парафіян. Дійсна цїль таких відпусток вже була раз відкрита в Канадї і наробила много сензациї. Я э компетентна гово рити про сей предмет і заслугую на довірэ, бо я з ним добре обзнакомлена, бо я була мо нахинею в монастири "Чорних Монахинь".

Попи, через своэ неприродне і розпустне житэ, суть нара жені на полові слабости, які змушують до безпроволочного лїченя ся. Такі заражені попи не лїчать ся нїгде по публичних шпиталях але заходять до монастирів і тут лїчать ся.

В монастири "Чорних Монахинь" були приватні комнати для таких слабих попів, які ми

монахині називали "комнатами сьвятого відвороту". Богато заражених попів лічилось в нашім монастири, підчас мого побуту в нім. Їх доглядають звичайно старі монахині і настоятелька. Для таких попів варить ся тоді осібні страви, зложені головно з ярини, де до даэть ся дуже мало мяса. Коли робить ся які мясні страви для сих попів, то лише з найсьвіжійшого мяса. В сих комнатах э всякого рода ліки а навіть і специяльні інструмента до відповідних операций.

В той час, коли я опустила монастир, в сїй комнаті "сьв. відвороту" лічив ся о. Томбі.

Я нераз думала про се, як тяжко завелась я через вступленэ до монастиря. Я думала втїчи від сьвіта і його спокус. А де я попалась? Чи не до нори найбільшого зіпсутя і всякого злочиньства. Щож можна говорити про сьвятість монашого житя і самопожертвованэ ся монахинь сьвятій справі, коли тут анї одробинки не було навіть нічого людского не то сьвятого. Сьвятости чи небесного спокою не знайшовби був тут анї на лік — она ж перед сьвітом чванять ся тим. І нам початкуючим представлювано житэ монахинї в монастири як наслїдуванэ житя сьвятих, яке э повне щастя і небесної радости. Так представлювано нам житэ монахинь, так представляють собі эще навіть нинї деякі люди. А в дійсности чим монастир э? Чи не э він гірш побіленого гробу, який маэ зверха гарний а навіть приманчивий вид а в середині повно гнилизни і смроду.

Все те, що представлювано нам початкуючим, було нїчого иньшого як замаскованэ дійсности і одуренэ молодих несьвідомих дївчат. Замість небесного спокою знайшла я тут шайку тайних шпійонів, замість побожних роздумовань, знайшла я тут повно мордерст, замість відреченя ся сьвіта, знайшла я тут найбільшу розпусту. Одним словом се не був монастир а якась деморалїзаторско-розбишацка нора, замаскована перед людским оком монастирским муром, фарисейством і монашими шатами.

Щоб убити в нас всякий опір проти того рода "побожного", монастирского житя, протиставлювано нам безнастанно ріжного рода поучуваня та впоюваня в нас, що всякий сумнїв чи критика того що дїялось в монастири э смертельним гріхом. Пояснювано нам, що всякі зростаючі в нас сумнїви, суть випливом нашого грішного стану та браку нам досконалости. Та монахиня э совершенно доскональна, котра приймаэ все без найменьшого

спротивленя ся і сумнїву, без взгляду чи се годить ся чи нї. Се маэ бути цїхою кождої монахинї, віддавшої себе на служ бу римо-католицкій церкві. Нам звертано увагу і на иньші наші недомаганя, але они не були так важними як наш сумнїв. Монахиня нїколи не сьміла сумнїватись, бо всякий сумнїв зі сторони монахинї уважавсь зломанэм монастирскої присяги, а зломанэ такої присяги потягало за собою найтяжшу і непростиму кару. Найлучшим лїкарством на наш сумнїв, говорено нам, э сповідь, тому кожда монахиня повинна сповідатись зі свого сумнїву без найменьшого застереженя. Коли сповідник наложив на котру кару за эї сумнїв, то така кара повинна бути як найточнїйше виповнена. Одинокі средства, щоб позбутись з наших сумнївів, э умертвляти наше тїло і убивати наші сумнїви в їх зародку.

Щоб того рода науки вкорінити в нас, уживано до сего ріжних средств. Звичайно оповідано нам дивні і страшні істориї, щоб утвердити в нас боязнь перед сумнївами. Одну з таких дивних історий хочу тут подати, яку оповів нам оден з попів на нашім катехізмі. "Одного дня" говорив нам піп добре знаний добродїй Н. Н. з Монтреялу проходжував ся коло римо-католицької катедри, коли побачив він самого сатану як роздавав розкази своїм злим духам, куди они мають йти і що робити. Коло сатани було велике число злих духів, які одержавши розкази чим скорійше спішились на приказане місце. Сей добродїй хотїв довідатись, куди і за чим висилаэ сатана своїх слуг, тому укрив ся і прислухував ся всему. Сатана висилав своїх слуг до ріжних частий міста з ріжними вказівками і опімненэм, щоб як найкрасше вивязались для него зі своїх задач. Також пригадував їм сатана, щоб довго не забавлялись і виповнивши свої припорученя, мерщій вертались зі справозданэм свого успіху. Незадовго почали злї духи збігатись назад і здавати йому репорт зі свого посланництва. Але старий сатана видно всїм тим не був задоволений, бо розлостив ся і остро приказав їм вертатись в місто назад. В тій хвилї надійшов оден дух з монастиря "Чорних Монахинь", який трохи припізнив ся був. Він почав оповідати, що в монастири "Чорних Монахинь" працював він тяжко через сїм лїт, щоб намовити одну монахиню до сумнїву і по великих трудах дïпняв він свого аж тепер. Суворе лице сатани розяснилось і він незвичайно урадований промовив до злих духів осьтак: "Ви не зробили анї по-

ловини своэї роботи, він зробив більше як ви всї разом.“

Мимо сих всїх старань, того рода байок, страху і кар сумніви нас таке не опускали. Я нераз сама застановлялась над моїми сумнївами і часто старалась позбути їх, чи то переривала їх в самім зародку зродженя ся, чи висповідувалась з них, но дивлячись на все, що дїялось кругом мене в монастири, нїяк не могла від них увільнитись. Такі самі трудности мали і иньші монахинї і наших сумнївів нїчо не могло викорінити, нї жадні істориї, нї кари нї навіть мордерство сьв. Францїшки. На деяких і те все не робило найменьшого впливу, бо деколи навіть не хотїли зносити терпеливо кар, які через сумнїв на них наложено. Бувало при виповнюваню кар, одні отверто висказують своэ невдоволенэ, иньші навіть зовсїм їх уникають.

Мабуть мої читачі будуть дивуватись менї, чому то я вірила в такі дивні і чудацкі річи, яких нас учено в монастири. На свою оборону скажу я се, що ми всї знаходились під таким впливом і в такім окруженю, по друге, ми не мали найменьшої нагоди довідатись про науку якоїсь иньшої релїґії. Все, що нас учено, ми приймали за найсьвятїйшу правду, потверджувану всякими попівскими, чудацькими видумками, бо про нїчо лучшого і красшого нам годї було довідатись. Ми думали, що наша релїґія се найкрасша і найправдивійша, а все иньше, то дияволька сїтка, бо попи давали нам науку і всякі поученя так хитро і майстерно, що нам виглядало, що они все те не вивчились з книжки але якась зачарована сила мусить їм диктувати. На всякий наш запит они всегда мали готову відповідь, примір і всякого рода авторітетні докази. Крім сего знали они богато всякого рода анекдоток і ріжних історий, якими они часто послугувались, щоб укріпити в нас свої науки. Менї здаэсь, що они були мистцями в своїм фаху, бо навіть в найтяжших случаях они вміли так закрутити, що всегда виходило їх на верх. Декому може здаватись, що він би нїколи не піддавсь їх впливови, колиб бачив в тім їх підступ або неправду. Те саме і я тепер думаю, бо утїкла зпід їх впливів та зачаровань, але колись, то не лише стратила якийнебудь здоровий осуд про все, що дїялось кругом мене, але під їх впливом булам слїпим оружіэм в їх руках. Менї тепер здаэсь, що в їх руках нїхто не міг би бути безпечний. Колиб ви пішли хоть принаймі два рази до їх сповіди, то я певна, що ви инакше думалиб, як тепер. Они мають такі вже випробо-

вані способи до опутаня свої жертви, що попавшись вже раз в їх сіть не так легко мож з неї увільнитись. Коли зайти з ними в якунебудь розмову, то они так спритно закрутять сюди і туди і так спритно се тим чи сим потвердять, відтак оберnуть на другій бік і так зручно усунуть якийнебудь твій сумнів, що чоловік і не полапаэсь, коли они все те примастять, якимось авторітетом чи навіть і чудом, покличуть ся на якихсь людий, назвуть їх і по імени, яких готов привести на потверджене і так на всї боки пригладять і приплещуть твій запит чи противленэ ся і так засліплять твій ум, що навіть не дадуть прійти тобі до слова. А до оманеня і засліпленя зрячих людий в них э на се ріжні способи і средства, о чім переконалась я сама, бо як они засліпили мій ум так думаю, що они отуманюють і засліплюють уми много иньших.

Розділ 16.

Я пригадувала вже, що зараз по сїм, як я стала дійсною монахинею, поінформовано мене, що в монастири час від часу мордуэсь ново-народжені діти. Одного дня була я в приватній комнатї для слабих монахинь, коли приглядалась мордованю таких невинних дітий. Я зовсїм не знала, що того дня будесь мордувати ново-народжені діти, а зайшла сюди зовсїм припадково. Було се около місяця по тім, як замордовано сестру Францїшку. Двоэ малих ново-народжених близняків, дітий сьв. Катерини, принесено до попа, який знахо див ся в комнатї хрещеня. В сій комнатї була настоятелька, я і кілька иньших старих монахинь, яких кликано цьотками. Всї ми були присутні так підчас церемонії хрещеня сих близнюків як і їх мордованя.

Насамперед нїм піп перевів хрещенэ сих немовлят, поляв на їх головки дещо оливи, як се звичайно робить ся при хрещеню а відтак слїдувало і само хрещенэ. По охрещеню сих близнюків, одна стара монахиня брала їх на свої руки і душила одно за другим. Дусила їх в той спосіб, свою долоню клала на уста, а пальцями обнимала ніс немовляти і сильно притискала. Потримавши так свою руку через кілька мінут дитя з браку воздуха синїло і душилось. Вдусивши одно, брала ся стара монахиня друге дитя і дусила його в той сам спосіб як перше. Найменьшого звука не було чути, при душеню сих малих дїточок, нї плачу, нї харчіня. Здаэсь, що се був найлучше випробований спосіб, бо і душенэ саме виконано незвичайно зручно і скоро. Одно, що вразило мене при сїм мордерстві, се холоднокровність присутних монахинь,

які приглядались сему мордерству так холодно-кровно як на представленю драми в театрі. Се сьвідчило, що они суть частими видцями таких жорстоких операций і що їх око і чутэ суть на такий вид призвичаїні. Тіла подушених немовлят забрано опісля до пивниції і вкинено до тої ями про яку я вже згадувала, де їх посипано непаленим вапном.

Опісля я також була раз при сутна при мордованю третого немовляти, в тій самій комнатї, але про близші подробиції сего морду не хочу згадувати, щоб сим спомином не роздирати мого власного серця.

Се було два випадки, де я приглядалась мордованю новонароджених дїтий. Оскілько менї звісно, то нїхто не скривався з затаэнэм сих мордерств і нікому не заборонялось, коли котра з монахинь мала охоту бути при мордованю сих немовлят. Також нїхто не таївсь зі сим навіть перед ново-вступившими монахинями, а противно, при їх вступі навіть особливо їх про те мордованэ інформовано, як приміром сталось зі мною. На таке мордованэ навіть звертано особливу увагу, як на діло незвичайно заслугуюче перед Богом, бо охрестивше дитя, очищувалось його з первородного гріха і удушивши його сечас по хрещеню малось для удушеної дитини осягати небо. Так вірено в монастири, тому зовсім часу не трачено по хрещеню, а сейчас відсилалось їх душі на другий сьвіт, — до неба, а подушені тіла вкидалось до ями в пивници де їх з'їдало вапно. Підчас мого побуту в монастири замордовано троэ дїтий, на яких мордованю я знайшлась припадково, тому вірю, що підчас того самого часу мусілось замордувати більше, о чім я э зовсім певна.

Скілько їх там замордовано то я напевно не знаю, бо менї було се байдуже і кождого случаю не числила, але після сего, як менї иньші монахинї говорили, то можу напевно припускати на 18 до 20 немовлят, яких замордовано підчас мого побуту і спритано до сеї ями в пізниції.

Одним наслїдком, з вичерпаня наших тілесних як також і умових сил, було балаканэ під час спаня. Се було сьмішне а заразом і болюче, чути як спляча монахиня повтаряэ з поспіхом свої денні молитви по кілька раз на ніч. Се було наслїдком безнастанного напруженя нашого ума, чи то в пильнованю себе в цілоденнім поведеню, чи запамятованю довжезних латинських молитов, яких ми зовсім не розуміли, чи навіть в виповнюваню всякого рода правил, щоб через одно як слїд невиповненэ не нара-

жатись на всякого рода кар, які эще більше мордували наше тіло і вбивали нашого духа. Тому не дивниця, що коли надійшла ніч, то тут і там на ліжку відзивались сплячі монахині повтарюючи все те, що они через день перебули.

Час від часу настоятелька видячи наше вичерпанэ давала нам тодї оден день на відпочинок. В такий день ми не так богато молились як звичайно і не займались жадною роботою. Молитви відмовляли ми ті самі лише рано і в вечір і по кождім ударі годинника, весь прочий час ми переводили на забавах і розмовах. Ми могли балакати тепер про все, крім минувшини нашого житя так в монастири як і поза монастирем. Деколи забави переривав нам прибувший піп до монастиря, який вимагав від нас, щоб ми враз з ним сьвяткували його уродини, чим ми неконче були вдоволені.

Кільканайцять монахинь померло підчас того як я була в монастири. Скілько померло їх я певно не знаю, але в пропорциї до числа всїх монахинь, які були в монастири, то померші творили великий процент. Смертність в монастири була дуже велика, шпитальна комната була всегда повна слабих монахинь.

Коли яка монахиня померла, тодї эї тїло убиралось так як за житя і клалось эї в каплиці в захрестиї в сидячій поставі, з книжкою в руках.

Тодї э вільний вступ для посторонних людий, які заходять до каплиції і молять ся перед помершою монахинею. Від всїх монахинь в монастири жадаэсь тодї много молитов, які маэсь відмовляти за померщу сестру, щоб эї вибавити з чистилища. Нас учено, що чим більше відмовить ся молитов, тим скорше видобудесь померщу з чистилища, наколи эї душа там находить ся, колиж она находить ся в небі, то эї не потреба наших молитов. Але, оно о много лучше э відмовляти за померщу як найбільше молитов, бо эсли она э в чистилищи то она потребуэ їх, колиж нема эї там, тодї наші молитви не пропадають даремно, а заховують ся для наших приятелїв. Эсли ми і приятелїв не маэмо в чистилищи, тодї наші молитви йдуть на рахунок тих померших, за якими нема кому помолитись.

Деколи настоятелька опускала монастир на годину або й більше, але коли і де она пішла сего нїхто не знав з монахинь. Про неприсутність настоятельки довідувались аж тодї, коли она повернулась. Я припускаю, що она ходила на попівску фарму, яка э дещо поза містом, коло Лехіна дороги і належить до семинара. На се

припущенэ я маю дещо доказу.

Одного дня була я припадково в комнатї настоятельки, коли она звідкись що лише повернула. Прийшовши лише до комнати, почала висказувати своэ негодованэ, що в эї комнатї такі старі і бідні меблї, коли на попівскій фармі, найбіднїйше умебльована комната, маэ далеко красші і вибагливійші меблї, чим эї настоятельки монастиря, найлучший.

Одного дня зайшла до комнати настоятельки, щоб докинути до печи дещо дров. Тут застала я одного попа, який скаржив ся на брак гроший і на се, що люди чим раз меньше дають і то не лише йому але і иньшим попам. Найбільше эще, говорив він далї, мож на нинї зібрати гроший за відпусканэ ґріхів а найменьше за молитви, бо сьвіт нинї вже такий робить ся, що люди волять самі молитись чим за молитву платити попови.

Одна з найдивнїйших річий, які стались за мого побуту в монастири, було нечайне щезненэ десь настоятельки. Того самого дня, як она зникла десь, виповняла все як звичайно. Она зовсім не оказувала найменьшої слабости, нї навіть найменьшого недомаганя. Всю свою роботу виповняла она як звичайно і не оказувала найменьшої ознаки, що эї завтра вже між нами не буде. Нам здавалось, що она зовсім не сподївалась сего, що сталось як і всї иньші монахинї. По укінченю наших щоденних праць і молитов, в звичайний час в вечір она звільнила нас, щоб йти на спочинок точно в той сам собі питомий спосіб. На другий день, коли задзвонив дзвінок, ми встали, убрались і як звичайно пішли парами до спільної комнати на наші ранїшні молитви і вправи. Тут на наше привелике здивованэ, знайшли ми епископа Лартика з одною старою ґрубою монахинею, замість нашої настоятельки. Епископ привитав нас короткою промовою, а відтак представив нам стару монахиню і заявив, що она э нашою новою настоятелькою і завізвав нас, щоб ми повинувались эї розказам так як і эї попередницї.

Женьщина, яку нам епископ представив за нашу настоятельку, була одна з наших найстарших монахинь, сьв. Ду. Она була куца але дуже тлуста монахиня, з напухненими ногами, через що она ледво ходила. Она дуже мало ходила, а коли мусїла йти, то эї хід виглядав більше на коченэ чим на ходженэ.

Про нечайне зникненэ нашої старої настоятельки нїхто нїчого не говорив і нїхто дїйсно не знав де она подїлась. Загально

вірили монахині, що эї на приказ епископа замордовано. Що мало бути причиною такого кроку ми нічого не знали, хотяй деякі монахині мали ріжні здогади і певні докази на се. Про зникненэ нашої настоятельки, я нераз старалась дещо близше розвідатись, але ніколи не могла осягнути щось певного. Однак я вірю, що такого майстерного зникненя доконав епископ Ларкін, який мав тут необмежену власть і много ріжних способів до сего. Джені Рей, як звичайно, ніколи не перепускала таких дивних подій, щоб дещо близше про них не заговорити і дещо лучше їх не осьвітити. Одного дня в спільній комнаті сказала она на голос при всіх так: "Я йду до пивниці і буду полювати за моэю старою настоятелькою".

"Мовчи Джені!" Говорили эї на се деякі монахині, "бо будеш покарана".

На се Джені відповіла: "Моя мати звичайно говорила колись, ніколи не бій ся лиця мущини."

Майже всі монахині в монастири були дуже забобонні. Такими робили їх монастирскі науки. Деякі були так забобонні, що кождий шум, звук, гук а навіть яканебудь ясність наповняла їх великим страхом. Се було причиною наших безконечних наук, в яких представлювано нам силу духів і їх появу на сей сьвіт. В найменьшій дрібничці монахині предвиджувавсь якийсь дух. Такий забобон був нераз причиною великих занепокоэнь в монастири. Одного дня сиділа я при направі фартушків враз зі старими монахинями і всї ми шепотїли літанії, коли нараз вбігла до нас дуже неспокійна сьв. Аґнеза, приступила до одної найблизше мене монахині і почала шепотїти эї до уха. Се було так близько мене, що я все чула дуже докладно, тимбільше, що перестрашена сьв. Аґнеза досить голосно шепотїла, що в пивниці, звідки она що лише вернулась, чути якісь надлюдскі зойки і стогни. Се було досить для мене, щоб бути так само перестрашеною як і сьв. Аґнеза. Я не думала, щоб в монастири являлись якісь злі духи, тому, що всюди стояла сьвячена вода, якою навіть скроплювано всї монастирскі закутки. Справдї говорено, що одна лише монахиня, яка вмерла без сповіди, заходить деколи до монастиря,але се дїэсь дуже рідко, бо эї відганяэ сьв. вода. Менї здавалось, що сї зойки і стогни в півниці, походили від якоїсь нечистої сили, тому і боялась я більше заходити до півниці. Я постановила собі довідатись дещо більше про сї стогни в півниці від перестрашеної монахині. При

найблизшій нагоді, підчас нашого відпочинку, я запиталась эї про сю справу, але ся замість вдоволити мою цікавість, заявила менї з обуренэм, що я всегда приводжу эї до перериваня мовчанки і без якогонебудь поясненя лишила мене і пішла між иньших монахинь.

Одно було дивне в сїм монастири, що жадна монахиня не знала нїчого про другу анї не могла нїчого довідатись. В моїй комнатї було много монахинь з якими я жила через чотири роки, але за той час я нїчо не довідалась анї про одну з них. В сїм монастири була одна монахиня, про яку я бажала дещо розвідатись, але оно було не можливо для мене навіть довідатись хоть про се, чи э она эще в монастири і чи жиэ. Ся монахиня була дочкою одної богатої родини, про яку моя мати менї дуже часто говорила, эще перед моїм вступленэм до монастиря. Родичі сеї монахинї називались Лафаэт і мешкали на узгірю Треблів. Розуміэсь, що она при вступленю в монастир прибрала собі імя якоїсь сьвятої і в сїм була власне трудність відшуканя эї.

Эще перед моїм вступом до монастиря чула я, що одна монахиня втікла з монастирских мурів. Про се запиталась я раз настоятельку, що она і потвердила, але як она втікла, через що і як називалась, настоятелька нїчого не хотїла менї про се сказати.

Розділ 17.

Я не в силї подати числа, скілько за мого побуту в монастири, щезло монахинь, але можу напевно сказати, що около пять або й більше. Одна що десь поділась монахиня, була дуже молода і називалась сьв. Пір. Я знала эї добре бо она відбувала разом зі мною свій початкуючий час. Эї щезненэ було дуже нечайне і де она поділась, нїхто нїчого не міг певного сказати. Однї говорили, що она втікла з монастиря. Я в се не вірила, бо колиб оно дїйсно так було, то не лишилаб була деяких найпотребнїйших своїх річий. Се справляло менї здогади, що з нею мусїлось стати щось страшнїйшого.

Друга монахиня, що щезла десь з монастиря, називалась сьв. Павлїна. Монахинї говорили собі, що она нагло померла. Що спричинило эї так наглу смерть нїкому не вільно було нїчого говорити, через се немного мож було в сїй справі довідатись. Про нечайне зникненэ сеї чи тої монахинї нам зовсїм нїчого не вільно було говорити. Коли і як щезла якась монахиня, то ми лише знали зі сего, що нинї була з нами а завтра эї вже між нами не стало і більше эї вже нїхто не

бачив і не чув про неї. Джені Рей бувало зробить лише замітку по щезненю монахині, що вже робить ся місце на якусь нову. І се було дійсно правда, бо по зникненю якоїсь, сейчас приймалось одну з початкуючих і то майже того самого дня. Я нераз чула, як Джені говорила до нововступившої: "коли ти між нами явилась, то якась вже мусїла зникнути".

Се э досить неприэмно мучити когось а эще неприэмнійше бути самій мученій та туртурованій. Коли якась монахиня не хотїла віддатись добровільно тортурам тоді уживано сили. Наколи яка монахиня немогучи здержатись від зойків та стогнів, тоді, щоб не чути эї плачу та ляментованя поза мури монастира, уживано кнеблів. Кнеблів в монастири було дуже много, яких також уживано дуже часто. Бувало монахинї посваруть ся між собою, або навіть пічнуть бійку, тоді приношено кнеблї і всім запихано їх в уста.

Коли які не давались, тодї такі вязано і так закнебльовувано. Нераз цїлими дозенами кнебльовано і звязувано до купи.

Таке кнебльованэ не обминаэ майже жадної монахинї, не обминуло оно і мене. Раз привели мене монастирскі інтриґи до такого обуреня, що я зовсім забула, що я монахиня. Тоді звязано менї назад руки а в уста вложено кнебель і то з такою силою, що покалїчено менї губи і уста, звідки дзюрком поплила кров.

Таку кару накладано на монахинї, щоб змусити їх до покірности. Коли кнебльованэ не помагало, тоді уживано эще тяжшої кари а навіть замикано таких в півници.

Одного дня я розлостила настоятельку трохи більше як звичайно. Тоді настоятелька приказала замкнути мене в пивниці. Мене закнебльовано, звязано і потягнено до пивниці і тут кинуто мене до одної келії і замкнено. Відтак я попросила одну монахиню, щоб та прислала до мене настоятельку. Коли ся прийшла, я перепросила эї і она випустила мене зі сего замкненя.

Що було причиною мого кнебльованя і замкненя в пивниці і як його переведено, хочу оттут коротко подати. Того самого дня, коли мене замкнено до пивниці, я і Джені змовились були, щоб пімститись на одній монахинї. Сей наш заговір підслухала одна стара монахиня і донесла до настоятельки. Се так обурило настоятельку, що она приказала замкнути мене сейчас до пивниці. Я не хотїла йти добровільно до півниції, тому настоятелька приказала мене звязати і

силою туди затягнути.

Проти вязаня я боронилась завзято, але коли мене сили в борбі з кількома монахнями опустили, тоді звязано менї руки по заду і то в той спосіб, що звязано до купи великі пальцї, відтак долонї, опісля лікті, а вкінци обведено менї груди скіряними пасками і сильно все те стягнено до купи.

Се вязанэ переведено так сильно і напрасно, що скіряні ременї вгризлись менї в тіло, від чого эще і нинї маю знаки. Від болю я не могла здержатись, щоб не плакати і кричати, тому мене закнебльовано. Кнебльованэ переведено так само жорстоко, при чім покервавлено менї уста. Тепер звязану і закнебльовану вхопили мене монахинї і потягли до пивницї, де кинули мене немилосердно на голу землю і напів притомну замкнули в холоднїй і вогкій келїї. Щоб я звідси не втікла, в случаю, колиб менї вдалось розмотати з моїх повязань, заложено двері від моїї келїї зелїзною штабою і зареґльовано сворінем. Коли з першого болю прийшла я до себе, побачила, що лежу на голій, вогкій землї. Я не могла рушитись, на се не позваляли менї мої ременї. В келїї було зовсїм темно, лише через віконце над дверима вкрадалось дещо сьвітла.

Як довго лежала я так напів притомна не знаю, але припускаю, що довгий час. Менї здавалось, що я згину тут з умученя. Ременї тиснули мої руки і груди а кнебель розпирав менї уста. В келїї вже цїлком почало темнїти з чого я догадувалась, що настала ніч. Тепер почались насувати менї ріжні гадки і питаня, чи довго я тут буду, і чи довго я годна в такій звязаній поставі жити. Менї здавалось, що як мене не розвяжуть, то я не дочекаю раня. Ременї здержували менї обіг крови а кнебель, в устах здержував менї віддих. Серед сих моїх страшних думок, почула я, що хтось відсуваэ зелїзну штабу і отвираэ тяжкі двері. В дверах зарисувалась якась стать і промовила до мене тихо але дуже лагідно. По голосї пізнала я, що се Джені Рей, яка не забула про мене в сїй тяжкій хвилї.

Она викралась неспостережено з між монахинь і зайшла до пиницї, щоб відвідати мене. Побачивши мене в такім невідраднім положеню, витягла менї сейчас з уст кнебель і заявила, що она готова все менї зробити, щоб лише освободити мене зі сеї печери. Джені заявила менї, що она піде сейчас на гору до настоятельки, впаде перед нею на колїна і буде просити эї, щоб она випустила мене звідси. На таке я не хотїла згодитись, але попросила

лише Джені, щоб пішла до настоятельки і сказала эї, що я хочу з нею говорити. Не довго по сім, як Джені вибігла від мене, почула я кроки настоятельки. Настоятелька прийшла до мене до келії і запиталась мене, чи жалую перед Богом за се, що я зробила. Я потакнула на се. Тепер настоятелька дала мені довгу лэкцию про се, як то я своїм поведенэм образила непорочну Марию і т. д., а вкінци запиталась мене, чи я готова перепросити всїх монахинь за сей шкандал. Я згодилась і на се. Тодї настоятелька веліла мене розвязати і випустити зі сеї вогкої нори. Прийшовши на гору до спільної комнати, кинулась я на коліна і так повзла від одної монахині до другої і просила кожду з осібна о прощенэ і молитву.

З ран, які одержала я тоді при вязаню і кнебльованю, маю эще і до нині, головно на грудях, де скіряні паси врізались були в тіло. В устах знова завдано мені болючі рани кнеблем.

В монастири кнебльовано мене нераз і при кождім кнебльованю ранено мої уста. Деколи кнебльованэ переводжено дуже жорстоко а то з поспіху, щоб як найскорше здержати плач чи зойк монахині, щоб хто не почув се з поза монастиря. Коли котра монахиня добровільно не далась закнеблювати, то тодї кнебльовано эї силою, то э впихано эї кнебель в уста силою, при чім дуже часто лапалось кнеблем між зубами губи і їх тяжко ранилось. Раз впихано менї силою кнебель в уста, а що кнебель був заскалений, тому кнеблем витято мені на пів цаля губи і сей знак маю я эще і нинї. Але найгірше поранено мені уста при кнебльованю, коли кнеблем вхоплено мою долїшну губу поміж передні зуби і тоді вирвано майже цілу передну часть губи, яка не заросла а лишилась так до нині. До кнебльованя монахинь уживано звичайно старших монахинь, які здаэсь дуже охочо сповняли сю роботу, а навіть се тортурованэ своїх сестер справляло їм певного рода приэмність. Деякі зі сих старих монахинь дійшли були в кнебльованю до досконалости і їх вживано до сеї катівскої роботи в найтруднійших случаях, де монахиня, яку малось кнеблювати, була дуже сильною і завзято боронилась.

Про одну з потрясаючих подій, що сталась в монастири эще перед моїм вступом, оповіла мені Джені Рей. Се було на новий Рік. По звичайних ранішних молитвах і церемонїях настоятелька поблагословила нас і кождій подала руку, заявляючи при тім, що на нинїш-

ний день она одержала небесну силу, щоб нею нас нинї поблагословити. По сїм роздано нам дещо овочів та деяких присмак, чим ми були більше вдоволені як всїм иньшим.

Тепер Джені і я усїли в спільній комнатї в таке місце, де були ми дещо заслонені перед оком настоятельки і иньших монахинь. Справдї близько нас сидїла через довший час одна стара монахиня, але коли ся десь вийшла на довший час, Джені почала оповідати менї про отсю подїю: — До монастиря вступило було дві сестрі враз зі своэю сестрінницею. Відбувши приписаний час як початкуючі, всї три одного і того самого дня взяли на себе монаший вельон і стали дійсними монахинями. Эще будучи початкуючими, були они дуже побожні і оказували велику ревність стати монахинями і зажити сьвятим монашим житэм, як они собі його представляли. Але недовго по сїм, як они стали вже монахинями, одного раня знайдено їх всїх трох на своїх ліжках зимними трупами в калюжі своэї власної крови. Я сама бачила сї трупи, говорила далї Джені, хотяй про се самовбійство нікому не вільно було нїчого говорити і нікого туди не впускано. Всї три монахинї поповнили самовбійство в той спосіб, що поперетинали собі ножем на руках жили. Що найдивнїйше було се, що в ночи жадна монахиня не чула найменьшого голосу, нї зойку, нї стогну, а навіть нїхто не підозрівав, щоб монахинї до щось подібного могли допуститись.

З якихсь причин, про смерть сих трох монахинь то не лише не повідомлено публику але і не много монахинь про се довідались. Тїла всїх трох самовбійниць затягнено в ночи потайки до пивницї і тут кинено їх до ями, про яку я вже кілька раз згадувала і як звичайно полято їх якимсь їдким плином і посипано вапном.

В монастири були ми цїлковито відтяті від сьвіта. Що дїялось в сьвітї, нїхто з нас нїчого не знав і що дїялось поза монастирскими мурами, нїхто зі сьвіта не міг нїчого довідатись. Дуже рідко довідувались ми, що дїэсь в сьвітї, хиба в якихсь надзвичайних випадках. За цїлий час мого побуту в монастири, довідалась я лише в трох випадках. Два рази дійшли до монастиря слухи зі сьвіта підчас холэри, а раз під час розрухів в містї, Монтреяли. Підчас обох наворотів холэри до міста, довідались ми з того, що папа видав розпоряджeнэ, що хто хоче втїчи від холэри нехай палить на ту інтенцию воскову сьвічку і як довго буде сьвічка горіти так довго буде пречиста Діва від-

ганяти від него слабість. Таке розпоряджен̂э дало нам много роботи, бо хто живий був в монастири, був день і ніч заня тий при виробі воскових сьвічок. Розуміэсь, що монастир зробив тоді гроші на сьвічках, але ми всї ледво дихали від безнастанної праці. Коли лише перша особа захорувала в містї на холэру, цілий Монтреял запалахкотів від воскових сьві чок. Навіть в нас в монастири горіла воскова сьвічка для кож дої монахинї. Тепер проголошено папский розказ зі всїх католицких амвон і в цїлім містї почав ся попит за воскови ми сьвічками. По склепах не було великого запасу сьвічок, тому почато добуватись до мо настиря. Тепер все в монастири взялось до робленя сьвічок і почались ґарні жнива. До монастиря спроваджено много воску, говорено, що з Анґлїї і спроваджено ріжні кітли на топлен̂э воску і все потрібне. Молитвами та всякого рода мо настирскими церемонїями ніхто тепер не занимав ся, на те тепер не було часу.

Видно, що наші воскові сьвічки не богато настрашили холэру, бо в містї почало мерти кождого дня більше людий. Справдї холэра не загостила до нас до монастиря і на се вказувано нам, що наш монастир маэ якусь велику ласку у Марiї бо она стереже нас від сеї страшної язви. Се скріпило в нас велику віру в Марию і эї добре серце для нас. Що вхоронило нас, чи Марія, чи во скові сьвічки, чи се, що ми в монастири сиділи всегда замкнені і нікуди не ходили, але ми вірили, що в сїм э рука Марії через наші горючі воскові сьвічки.

Коли в Монтреялї вибухло заворушен̂э підчас виборів, тодї донесено до монастиря, що на монастир готовить ся напад. Се нас незвичайно занепокоїло і ми почали боятись самі за себи. Настоятелька видала розказ, щоб приготовлятись до оборони. Зі всїх тайних сховків в стїнах і півниці почато зносити порох і оружіэ і все проче, що було конечне до оборони. Все те діялось під надзором самої настоятельки. До нападу на монастир не прій шло, бо як говорено нам, що війско сему запобігло.

Я згадувала вже про деякі кари, які ми монахинї нераз від бували. Тут хочу подати про деякі, про яких я эще мабуть не згадувала. Справдї не навиду я всї кари, які ми мусїли виповняти в монастири, бо згаду ючи про них можнаб образити моральні чувства читача, але подам лише найпримітивнїйші.

До найпростїйших і найлекших кар належить цїльован̂э підлоги, клячін̂э і цїльован̂э ніг иньших монахинь. До тяж

ших належить клячінэ на горосї і всипуванэ гороху до черевиків підчас ходу, лазенэ на голих колїнах в підземнім хіднику, який лучив наш монастир зі сусїдним монастирем. Деколи давано нам їсти за кару се, що ми найбільше не любили, приміром менї часто за кару давано їсти чісник. Деколи закладано нам грубу линву на шию і так мусїли ми сїдати до нашої їди. Дуже часто давано нам угри за кару до їдженя, бо ми знали, що ся риба живить ся в ріцї сьв. Лаврентия лише стервом. Пити давано нам воду, в якій настоятелька обмила собі ноги. До эще тяжших кар належало випіканэ знаків на нашім тїлї горячим зелїзом, бити себе аж до крови перед вівтарем скіряними нагайками. Майже кожда монахиня маэ на своїм тїлї повно знаків від сих монастирских кар.

Деколи монахинї мусїли стояти через певний час з витягненими скісно в гору руками, що було наслїдуванэм Ісуса на хрестї.

Дорога до хреста — се э кара — яка складаэсь з бичованя свого тїла і молитов. Щоб сю кару відбути, треба від двох до трох годин часу. Сю кару ми дуже часто відбували, особливо перед тим, як мали йти до каплицї на богослуженэ.

Деколи ми мусїли за кару спати на голій підлозї з одним лише накривалом на собі, або в присутности настоятельки мусїли глодати кавалок скла з вікна аж до пороху.

Часто накладано нам на груди і на рамена скіряні паси, вибиті цьвочками, які сильно вгризались в наше тїло і дуже його ранили.

Деякі кари були так жорстокими, що монахинї за нїщо в сьвітї не хотїли їх виповняти і боронились перед ними зі всїх своїх сил. Тодї приходило до драстичних сцен, при чім силою змушувано монахиню до виповненя сеї кари. При такім насильнім змушуваню починалось все криками, зойками і стогнами бідної жертви а кінчилось часто проливанэм крови. Всякі крики і зойки зі сторони мученої кінчив кнебель, якого уживанэ було на деннім порядку. Сих кнеблїв було много в монастири і ріжного вигляду і величини.

До найтяжших кар належало накладанэ на голову каптура. Такий каптур був зі сильної і грубої скіри, темно-червоної краски і який дуже добре приставав до голови. По затягненю на голову такого каптура, стягалось його ремінцями під бородою і защіпалось на пришку. Перед закладанэм сего каптура на голову, звязувано насамперед руки монахинї по

заду, відтак кнебльовано эї уста і аж доперва тепер затягано на голову сей каптур. Звичайно бралось дещо меньший каптур як була голова і через се треба було його сильно затя гати на голову. По затягненю каптура, монахиня сейчас попадала в напів притомний стан і звичайно була в такім аж доки сей каптур не стягнено з эї голови.

Я сама мала сей каптур на своїй голові і то більше як раз. Що э причиною, що сей каптур спричиняэ такий страш ний біль, я не маю понятя. Я ніколи не мала нагоди мати в руках сей каптур і його в сере дині оглянути та довідатись про причину сих невиносимих болїв. Розуміэсь, що я ніколи не позволила наложити собі добровільно сей каптур а боронилась до послїдних моїх сил. Однак думаю, що нїхто не бувби в силї оборонитись перед сими старими монахинями, яких уживано до сеї брутальної роботи. По затягненю силоміць сего каптура на голову, сейчас обнимав монахиню наглий біль і то так страшний, що з початку починали брати сильні конвульсиї, а відтак впа дала кожда в безпритомність. І колиб його тепер не стягнено скоро, то монахиня моглаб впасти трупом. Я не думаю, чи э яке людске эство, щоб могло видержати хоть одну го дину сей каптур на своїй голові. По сїй карі, біль голови не уступав і через кілька день, а крім сего цїлий орґанїчний систем відчував наслїдки сего кап тура через довший час. Щоб уникнути накладаня сего каптура на мою голову, я булаб згодилась на не знати яку кару не раз, але нїхто не міг, нї випроситись, нї вимолитись від сеї кари, коли раз постанов лено кого нею покарати.

Я не була дуже фізично силь на, тому не довше як до десять мінут стягано менї сей каптур. Хотяй стягано менї по так короткім часї, то біль не уступав з моэї голови і через кілька день. Я нераз думала, що як би так лише пять мінут потримано довше сей каптур на моїй голові, то я або стратилаби розум, або таке попращалась з житэм. Нераз мої болї голови були так страшні і так довго тревали, що прикла дано до мої голови сьвіжі капустяні листки на скороченэ моїх болїв.

Всї монахинї боялись дуже сеї кари. Коли лише довідалась котра, що эї мають за се чи те накладати сей дивний скіряний каптур, то починала від разу кричати та мявчіти дивни ми голосами. Але таку несмир ну і непобожну монахиню сей час кнебльовано і тогдї вже мож було робити з нею, що хто хотїв, більше зойку нї кри-

ку вже нїхто не почув з эї уст. Джені Рей говорила менї, що через сей каптур вже кількох монахинь зійшло з розуму. Так страшні болї спричиняв сей каптур, що через скіру виступала краплями кров і здавалось, що як би так сей каптур потримано на голові яких пят найцять до двайцять мінут то не лише кров але і мозок вискочивби.

Сей червоний, скіряний каптур накладувано навіть за такі образи, як обмитэ рук без позволеня і то сейчас на місци, в присутности всїх монахинь.

Роздїл 18.

Я згадувала вже, що в монтреяльскім окрузї э около 150. попів, яких достарчаэ семинар в Монтреялї і які дуже часто приїзджають до Монтреялу, а эще частїйше відвідують наш монастир. Всї они мають вільний вступ до нашого монастиря і можуть заходити сюди кождого часу, в день чи в ночи.

Сеї нагоди они зовсїм не забувають, а заходять так часто як лише можуть тодї ми монахинї, памятаючи на нашу монастирску присягу. мусимо віддаватись на ласку і неласку сих нелюдских попів. Виявляти безвстидні дїла, які поповнювано тут в монастири з монахинями і над монахинями, не думаю, бо се не э моя цїль, тимбільше, що се забралоб богато часу і місця. Згадую лише про сї безчесні орґії, які дїють ся поза монастирскими мурами, мимоходом, а близше описувати їх не думаю, бо се моглоб образити не одну чесну людину.

Всї злочини, які поповнювалось в монастири, були закриті перед сьвітом, монастирскими мурами. Нїхто мабуть доси не вірив, що якийсь наочний сьвідок втїче з монастиря і подасть сьвітови ті злочини, які тут дїють ся під покришкою побожности і монаших шат. Нїхто мабуть зі сих чорних злочинцїв і не думав, щоб їх дїла вийшли коли на денне сьвітло і люди мали довідатись про їх безчесні імена. Зі всїх місцевостий з'їзджались попи до нашого монастиря до поповнюваня безвстидних і кримінальних дїл. А навіть приїзджали до нас попи з таких далеких місцевостий в Квебецї як: зі сьв. Кароля, зі сьв. Дениса, зі сьв. Марка, зі сьв. Антона, зі Чамблїв, з Бертира, зі сьв. Івана і иньших.

Як несподіваним буде се моэ відкритэ для них, з монастиря, з такого безвихідного місця, звідки веде лише одна дорога — а се дорога до гробу. Они думали, що суть безпечними в поповнюваню всяких злочинів з нами, уживаня нас для своїх цїлий і то так часто, як лише собі бажали і виповнювали сї злочини в такий без

встидний і дикий спосіб, що найбільший брут не бувби до сего спосібний.

Сї розпустні орґії відбувано так в день як і в ночи і то без найменьшої церемонїї, укриваючи при тім своэ імя а казано лише кликати себе "мій отче". Будучи між стїнами сего кріміналу-смерти, де зойки, стогни, калїченэ і мордованэ невинних жертв, нїколи не доходить до слуху людий, нїколи нї кому і на думку не прійде, щоб від сьвіта, людий, закону, справедливости мож зажадати якоїсь помочи чи увільненя зі сеї диявольскої сїти. Та немов эще на глум, сї чорні варвари говорять, що се безнастанне нищинэ нашого тїла, нашого здоровля, нашої дївочої чести, се релїґія і то навіть мила Богу, а всї злочини поповнювані на монахинях і маленьких ново-народжених дїточках, маэ навіть бути після них, великою заслугою перед Богом.

Деколи вимагано від нас добровільних мук, на доказ нашої самопосьвяти. В тїй цїли піп не раз заохочував нас в своїй науцї а опісля бувало питаэ так: Тепер, котра з вас маэ досить любви для Христа і проколить свої лиця шпилькою?"

Деякі вставали і зовсїм холоднокровно перепихали шпильки через свої лиця. Деколи піп вимагав, щоб ми повторили се коленэ кілька раз, наслїдок був такий, що щоки многих монахинь цїлковито закервавились. Колиб тепер піп не спамятав деяких монахинь, то сї калїчили би себе аж до цїлковитого умученя а навіть і смерти.

Много иньших предложень роблено монахиням до добровільного тортурованя себе а навіть і до таких безвстидних, яких годї менї тут згадувати. Монахинї виконювали і сї і то по кілька нараз. Таким бесчесним тортурованям дївочих частий приглядались залюбки попи враз з настоятелькою. Хто винайшов той безчесний спосіб мученя і тортурованя сих частий тїла, годї припустити. Се тортурованэ було чимсь страшним і нелюдским, оно переходило всякі границї людского чувства і гідности. Се було щось такого, про що нїхто эще не чув і не бачив, крім сих попів, що заходять до монастиря.

Нераз настоятель духовного семинара зайде до монастиря і повідомить нас монахинь, що він одержав розказ від папи, щоб зажадати від монахинь, які суть найбільше віддані божій справі, щоб они поповнили на собі сї специяльні тортурованя, які суть вельми великої заслуги перед Богом. Відтак йде опись сих "специяльних дїл" і як їх маэсь поповнювати в присутности нас всїх монахинь. Менї здаэсь, що на-

віть найбільше морально-зіпсута і здеґенерована людина не малаб відваги говорити про те своїй найблизшій особі, а не то настоятель духовного семинара перед пів соткою монахинь. Які се були специяльні жаданя від папи, годї менї тут близше пояснити, бо се моглоб образити найнизше впавшу людину. Зі взгляду на справедливість э моїм обовязком сказати і се, що між нами знаходились монахинї, що радо виповняли сей папский розказ з цїлим завзятэм.

Нова настоятелька. Ріжниця між вдачою і характером старої а нової настоятельки була велика. Попередна настоятелька говорила нераз, що она любить богато ходити, бо хід повздержуэ эї від отовщеня, тому через цїлий день вганялась по всїх закутках монастиря, розказувала, надглядала, підслухувала і давала нам ріжні вказівки і поучуваня. Я нїколи не бачила эї бездїльною або хоть би умученою, а противно була незвичайно активною і при тім дуже холоднокровною і жорстокою. Найдрастичнїйші сцени не робили на ню найменьшого впливу. Свою холоднокровність она головно показала при мордованю сьв. Францїшки.

Нова настоятелька була дуже тлуста а тим самим незвичайно лїнива і тяжко поворотна. Здавалось, що она не ходить а котить ся і то дуже повільно. В нагляданю монахинь була дуже лїнивою і найменьша дурниця эї мучила, а крім сего була дуже боязлива. Здаэсь, наслїдки з минувшого житя не давали эї спокою. Ночию она зривалась часто з ліжка говорячи, що бачить якогось духа в комнатї і т. д. Сама булаби нїколи не спала в комнатї, а крім сего нїколи не гасила сьвітла підчас свого спаня. Будучи эще монахинею, належала до найбільших шпійонів і донощиків в цїлім монастири. Ми всї знали эї під іменем сьв. Марґарети.

Вкоротцї по назначеню эї на настоятельку, приказала менї спати в эї комнатї на софі. Одної ночи коли я спала, она кинулась до мене і з перепудженя кричала "О, мій Боже що се? що се?" Я скочила з софи оглянулась по комнатї і не побачивши нїчого, почала впливати на ню, що в комнатї нема нїчого і эї мусїло хиба щось снитись. Але она впиралась, що якийсь дух держав эї заслону, коли она хотїла эї зісунути. Я обглянула докладно заслону і переконалась, що она зачіпилась на шпильку і через се не мож було эї зісунути. Але всї мої поясненя на нїчо не здались бо она таке вперто твердила, що то якийсь дух держав заслону. Она зажадала те-

пер, щоб я спала враз з нею на эї ліжку, що я і зробила положившись в ногах на поперек через ліжко.

Якийсь час, перед моэю утечою з монастиря, була я занята в монастирскім шпитали. В монастири, як я вже згадувала э кілька комнат, призначених для слабих. До сего монастирского шпиталя доходили лікарі з міста, однак думаю, що они ніколи не мали нагоди підглянути, щонебудь в монастири, як який небудь иньший чужинець. Тимбільше, що сих лікарів ніколи не впускалось до приватних комнат монастиря де лічились попи, або вагітні монахині очікували породу. Лікарам вступ був вільний лише до публичних комнат де лежали слабі з міста, або до комнати де лічились на звичайну слабість монахині. Сюди лікарі могли заходити кождого часу. До сих комнат принималось звичайно найбіднійших з міста а навіть і з околиці і тут доглядали їх монахині. Коли такий хорий чи хора виздоровіли, опускали монастир як найбільше добродійну і пожиточну інституцию і виносили найкрасше понятэ про монахині і їх сьвяте повне пожертованя житэ. Навіть і деякі лікарі можливо не були иньшої гадки, бо они судили лише по тім, що бачили. Оден з лікарів, які заходили до сего шпиталя в нашім монастири називав ся Др. Нелсон, який эще здаэсь жиэ в Монтреялї.

Коло одного року передтим, як я втїкла з монастиря, призначено мене до служби до приватного шпиталя в монастири і тут позіставала я майже до послїднього дня. Тут мала я тепер незвичайну нагоду приглянутись терплячим і їх дивним хоробам як також обсервувати всїх, які сюди заходили і виходили. Я вже згадувала, що до сих комнат ступ був заборонений і не много навіть з монахинь мали коли яку нагоду сюди зайти. Я не думаю, щоб яка з початкуючих могла коли сюди зайти, бо тут як я вже згадала і не всїм монахиням був вільний доступ, але лише для старих і достовірних. Коли яка початкуюча знала дещо про сї секретні монастирскі комнати і їх ціль, то довідалась про них лише случайно. Колиб якийсь монахині вдалось втечи з монастиря, яка булаб наочним сьвідком в таких секретних монастирских шпиталях, то я апелю до неї і прошу, щоб она подала сьвітови до відома, що она там бачила і що там дїэсь або щоб найменьше потвердила мої відкритя.

Одної ночи приказано менї сидїти при ліжку одної старої монахині, сьв. Кляри, яка йдучи сходами на діл, викрутила собі ногу і лежала в першій

комнаті сего секретного шпиталя. Хотяй се не було нічого страшного, але сю стару монахиню се дуже непокоїло і она сподївала ся через се близької смерти. Тому, щоб приготовитись до сеї позагробової дороги, почала менї висповідуватись зі страшних діл, які она за свого монахованя перебула в сім монастири. З початку менї здавалось, що она несповна розуму і оповідаэ менї якісь страшні видумки і через се я з початку не богато звертала уваги на эї оповіданя. Але, коли я говорила з нею про дещо иньшого і задавала эї питаня, переконалась, що она зовсім не э без змислів, тому почала звертати на эї сповідь більше уваги. Сі эї оповіданя були так страшні, що я боялась згадувати про них не лише перед Дженею, але навіть і на моїй сповіди, щоб не обурити сим мого сповідника.

Раз хотїла я взяти лямпу з эї комнати, щоб зі сьвітлом зайти до другої комнати де також лежали другі слабі, але она на се не хотїла згодитись, просячи мене, щоб я сего не робила і не лишала эї напотемки бо она не годна знести темноти. При сїй власне нагоді почала до мене таке говорити: — "Я була сьвідком при так многих страшних сценах в сім монастири, що я не годна сама лежати а всегда хтось мусить бути при менї і мусить ся всегда сьвітити лямпа. Я не можу оповісти тобі все, що я тут ба чила і пережила, бо оно тебе перепудилоб. То, що ти бачила се впорівнаню нічо зі сим, що я бачила. Я приглядалась многим страшним мордерствам і много гарних молодих монахинь вбито в сім монастири. Я раджу тобі бути дуже осторожною — держи все для себе бо много э тут таких, що готові тебе всегда зрадити."

Що було се причиною, що она оказалась так доброю для мене, подаючи менї таку щиру раду, я не знаю, хиба мабуть було се, що я эї пильно доглядала і анї на хвилинку не відступала від эї ліжка. Перед тим она була одною з нічних сторожів і всегда взлядом мене була досить холодна. Хотяй я не була дуже цікава довідатись про сі події дещо близше, то она нераз сама оповідаэ як то страшно знущано ся над мо нахинями і як їх в страшний спосіб мордовано — одних — говорила она — кнебльовано - і так кидано їх до пивниці, де они серед страшних судорогів гинули з голоду — або опікали їх тіло аж до кости розжареним до червона зелїзом і то так довго, доки мучена монахиня серед невиносимих стогнів не віддала Богу духа.

Одного дня післано мене до пивниці мити фляшки, з яких

виливалось якийсь дуже острий плин на тіла помордованих монахинь і дітий. Тих фляшок було в пивниці дуже много і стояли в куті в тій части пивниці, де була ся яма, куди вкидалось помордовані трупи. При полоканю сих фляшок кілька кропель сего страшного плину капнуло на моэ убранэ і сейчас випалило в нім діри. Мені здаэсь, що сей плин називано вітриолем, або якимсь подібним іменем. Деякі монахині говорили, що сей плин не лише нищить тіла помордованих але і їх кости.

Фляшки сї були темної краски і зроблені з грубого скла. На дні були ширші чим при шийці і були досить великі, здаэсь ґальонові.

Иньшим разом приказано мені фарбувати деякі облїзлі шати,яких уживалось при похоронах і до сеї роботи дано нам якийсь плин розпущений з водою. При сїм фарбованю наші руки цілком почорніли, але нам зараз дано якогось иньшого плину, яким ми насмарували наші руки і які по короткім часї стали знова такими як були передтим.

Раз зайшла я до комнати обрахунку совісти і тут дуже перестрашилась, бо побачила одну монахиню повішену в сїй комнаті догори ногами. Ноги були привязані ремінним пасом до кільця в стелї, а щоб і убранэ з неї не спадало вдоли ну привязано до тіла ремінцями. Голова мало що не дотикалась до підлоги. Эї лице мало страшний вигляд, було май же сине як сукно і дуже струдоватїле. Эї руки були звязані а в устах мала великий кнебель. Я приступила близше до сеї монахині і на моэ привелике здивованэ пізнала, що се Джені Рей.

Се не був одинокий випадок вішаня, бо не лише чула я від иньших монахинь, що вішанэ монахинь практикуэсь в монастири дуже часто, але навіть сама приглядалась вішаню двох монахинь сьв. Гиполити і сьв. Луки. Вішанэ мало належати до найстрашнійших монастирских кар. Я припускаю, що сю комнату до обрахунку совісти уживано через довший час до вішань, бо бувало, коли я эще була початкуючою, то ніколи не вільно було до неї йти, аж доки не одержалось на се від настоятельки позволеня. Коли я деколи тоді хотіла зайти до сеї комнати до перегляненя мої совісти і попросила о се настоятельку, то звичайно передтим нім настоятелька позволила мені, виходила десь і аж по якімсь часї вернувшись до мене, давала знак, що можу вже туди йти. Тепер приказувала мені зложити руки на грудях, спустити як найнизше голову і так йти і нікуди

не оглядатись.

Розділ 19.

Ніколи, коли я зайшла до пивниці і переходила попри келії, де були замкнені монахині, не оминула я сих бідних жертв, щоб не промовити до них теплого, приятельского слова і не піднести їх прибитого духа. В якунебудь розмову они не входили ніколи зі мною, боячись зради. Коли я деколи почала дещо до них більше говорити, то они бувало наганяли мене сим, що хтось надходить.

Деякі говорили мені, що карою для сих нещасних в пивниці, не э їх замкненэ в сих вогких печерах, але страх перед ріжними духами, які мали товчись ночами по закамарках монастиря. Цілими днями панувала тут в пивниці вічна темрява, живої душі тут рідко коли мож було побачити, хиба яка монахиня вбігла сюди на хвильку за якоюсь потребою і чим скорше втікала зі сего місця сліз і страшного цментарища. Щоб замкнені могли розмавляти зі собою, було виключене. Не лише, що одна другої боялась, але себе взаїмно підозрівали о зраду. І так серед сеї бездонної темряви, вогкости смороду і боязни минали їм дні за днями, місяці за місяцями, а навіть роки за роками. Ні одна з них не знала, як довго буде тут эще перебувати і що эї властиво чекаэ. Сі бідні жертви були сьвідками не одному кровавому ділу і бачили не одну замордовану жертву, яку тягнено по при їх келії до сеї діри. Они бачили тут не одного попа, який вилазив з тайного хідника серед півночи і чим скорійши біг до гори до монахинь.

Не одна з них виявляла мені бажаня, що она хотілаб звідси втічи і мене нераз збирала охота випустити эї звідси, але я боялась сих страшних наслідків, які впалиб за се на мене. Також пригадувала я собі сейчас і на наші монастирскі науки, що хто більше на сім сьвіті терпить, той доступить висшого щастя на небі. Тому моя гадка, щоб увільнити котру просячу, опускала мене і я вірила, що се увязненэ э для неї дійсним благословеньством. Я думаю, що і деякі иньші монахині не були так закаменілого серця, щоб не дались були умолити сими нещасними жертвами, колиб власне не ся наша монастирска наука.

Деякі келії в півниці були порожні і їх уживано до часового замкненя деяких монахинь. Щоб бути замкненою в півниці вистарчало щонебудь, навіть найменьший непослух чито взглядом котрої старої монахині чи настоятельки. Я памятаю як раз замкнено аж три монахині нараз за се, що

не послухали настоятельки. Раз на сьпіві они не сьпівали, бо як оправдувались, були дуже змучені передтим при якійсь тяжкій роботї. Настоятелька на таке оправданэ не звертала найменьшої уваги і приказала їм сьпівати. Коли они таке дальше не сьпівали, настоятелька приказала їх сейчас забрати до пивниці. Там замкнено їх до поодиноких келїй, де перебули они майже два дни і випущено їх аж на третий день щоб йшли на велику масу, яка того дня відправлялась в каплиці.

Деколи настоятелька показувала нам в склянній пачці щось зроблене з воску і се приказано нам уважати за велику сьвятість. Ся неформемна воскова фіґура в сій скляній пачці мала представляти "Агнця Божого". Сю пачку показувано нам лише тоді, як ми мали йти до причастия, або були по сповіди, тоді лише ми були гідні дивитись на сю велику воскову сьвятість, бо тоді лише ми були чисті і без гріха. Настоятелька говорила нам, що сю фіґурку посьвячувано в кождім начиню з якого їв наш Спаситель. Ся фіґурка мала бути привезена з Риму. За кождий раз, як ми цілювали сю фіґурку або бодай лише оком глянули на неї, говорено нам, даэ нам сотки день меньше мук в чистилищи. Колиж ми не підемо до чистилища, то скороченэ мук одержуть наші приятелї, або наші найблизші з родини, коли они лише не э протестантами . Протестантам така фіґура нічо не могла помочи. Колиж ми нікого не мали з родини в чистилищи, тоді сї наші поцілуї зменьшували кару тим душам в чистилищи, за яких не було кому молитись. При таких оглядинах Джені бувало говорить до мене "цілюймо скільки можемо - наші приятелї будуть нам вдячні за се".

Я згадувала вже, що зараз за комнатою настоятельки, на другім поверсї, знаходилась мала приватна комната так звана "сьв. відворот". Ся комната була уживана як шпиталь до лїченя заражених попів. Сюди дуже часто посилано мене з ріжного рода напитками і присмаками. До середини сеї комнати менї вступ був заборонений і се що я приносила ставила на столик, який знаходився під дверима сеї комнати, відтак пукнувши три рази до дверий давала знак, що я вже принесла. По даню сего знаку відступалась я подальше взад і очікувала дальших розказів. Эсли щонебудь треба було забрати зі сеї комнати, ставлено також на сей столик і тоді давано менї потрійним пуканэм до дверий знак, що я можу приступити близше і се забра-

ти.

Раз епископ впив ся в монастири і тоді попав в незвичайно веселий гумор. Він післав по всїх монахинь, щоб явились перед ним і коли се сталось, уділив нам свого благословеня і до того эще положив кождій на плечі по кавалку кека і то в так пяний і простацкий спосіб, що зовсїм се не лицювало епископови.

В монастири Чорних Монахинь э три комнатї, до яких я нїколи не мала нагоди зайти. Я тїшилась досить великою свободою в сїм монастири і сего ужила я, щоб заглянути у всї монастирскі закамарки.

Одного дня побачила я одну стару монахиню, як она зайшла до комнати, яка знаходилась на північнім кінцї західного крила і тут своїми ножицями відтворила в стінї якісь двері. Се мене дуже здивувало, що там суть двері, яких я нїколи не бачила і опісля я переконалась, що навіть при найдокладнїйшім пригляненю ся сій стінї, нїхто не мігби був їх завважати. Коли ся монахиня ввійшла туди до середини я приближилась і собі сюди і побачила, що звідси веде кудись эще троэ дверий. Ся стара монахиня побачила мене в сих дверах і заказала менї далї йти, поясняючи менї, що се суть комнати до переховане ріжних річий. По сїм ся стара монахиня вступила сама до середини і замкнула сейчас за собою двері. Се була моя перша і послїдна нагода, що я завважала отворюванэ сих тайних дверий і хотяй я була дуже цїкава довідатись дещо близше про сї тайні комнати, не мала я на се більше спосібности. Я думала, що сї комнати служили до якихсь надзвичайних цїлий, бо эслиб они дійсно були лише складом, як ся стара монахиня говорила, то не треба булоб так майстерно двері в стінї укривати. Крім сего, ся стара монахиня видно мала якусь велику причину, щоб мене туди не впустити, а щоб задоволити мою цікавість, назвала їх складом.

Раз післано мене з Дженею до комнати настоятельки, щоб зробити там порядок. Тут завважала я на столику якусь велику книжку, яку я отворила і почала переглядати. З початку в книжцї йшов спис монахинь і початкуючих, а відтак йшов спис народжених дїтий в монастири. Спис дїтий був простий і виглядав меньше більше осьтак:

Сьв. Мария породила сина дня 16. Марта 1834. р.
Сьв. Кляра породила дочку дня 2. цьвітня, 1834. р.
Сьв. Матильда породила дочку дня 30. цьвітня, 1834 р.
Сьв. Евнїса породила сина дня 1. мая, 1834. р.

Сьв. Марта породила дочку дня 10. мая, 1834. р.
Сьв. Клотильда породила сина дня 29. мая, 1834. р.
Сьв. Катерина породила сина дня 1. червня, 1834. р.
Сьв. Фльоренса породила дочку дня 12. червня, 1834. р.
Сьв. Берта породила сина дня 29. червня, 1834. р.
Сьв. Етелїна породила дочку дня 4. липня, 1834. р.
Сьв. Гиполита породила сина дня 9. липня, 1834. р.
Сьв. Марта породила дочку дня 20. липня, 1834. р. і т. д.

Спис сей подавав велике число дітий, яких породили монахинї в монастири. Далї я не переглядала сеї книжки бо мене зібрав якийсь страх навид так много народжених а заразом і помордованих дітий. Ми обі змішались сим страшним відкритэм, бо нїколи й не припускали, щоб так богато дітий родилось монастири, тут в такім сьвятім місци. Але ми переконались, що оно так дїйсно э, бо в наших руках був доказ. Тепер подумала я собі скілько то э дурних молодих дївчат, які думають втечи від спокус сьвіта і вступають до монастиря, де сподїють ся зажити тихим Богу милим житэм. А де они дїйсно вступають і в чиї руки попадають? Усї нїби "духовні отцї", що они виробляють над сими бідними дївчатами? А Коли народить ся дитя, то як они в страшний спосіб відсилають його на другий сьвіт?

Крім сеї книжки, були тут эще иньші, але я не мала вже відваги заглянути до них, мабуть і они містили в собі щось цїкавого.

Скілько було всїх монахинь в нашім монастири, годї напев но сказати, бо число се дуже часто змінялось. Але в послїднім тиждни, коли я вже мала втїчи з монастира, переконалась, що в нашім монастири було 180 монахинь, а крім сего було 30 початкуючих.

Коли я переконалась своїми власними очима про всї кримінальні справки попів в сім монастири і про ріжні иньші зло чини, постановила я за всяку цїну видістатись зі сеї страшної нори. Найбільше спонукало мене до втечи се, що я боялась, щоб не породити дитини, бо знала дуже добре яка чекалаби эї судьба, з рук сих чорних злочинців.

Одного дня рішилась я втїчи з монастиря і не бути більше учасником сего безвстидного і злочинного житя. В вечір, по звичайних молитвах, монахинї пішли до спальнї, а я вдалась на своэ місце, до комнати слабих. Незадовго надійшов лїкар і я пішла з ним від ліжка до ліжка і записувала медицини для слабих. Лїкар відійшов а мене гадка таке не опу-

скала, щоб я втікала з відси, бо тепер найлучша нагода.

Я могла втікати двома дорогами. Одною дорогою могла йти туди, куда заходив сюди лікар, то э вийти сходами на подвірэ звідки вела мала фіртка через мур на улицю. Ся дорога була найкоротша, але і не дуже безпечна, бо коло фіртки була хатчина для сторожа, який перебував тут як день так ніч.

Друга дорога вела з мої комнати до комнати слабих опісля через коритар, відтак через комнату де звичайно перебувала стара монахиня, звідси знова через спільну комнату і коритар на подвірэ, звідки йшли великі ворота на вулицю.

Я знала, на яку виставлялась небезпеку, колиб мене прилапано на моїй утечи, або булаби спіткала мене така сама доля як сьв. Франціїшку, або булабим зігнила в замкненю в півниці. Згадавши про півницю, в мені збурилась кров і я майже напів сьвідома таке з папером в руці пустилась бігом через комнату слабих відтак перебігла через коритар, перейшла з поспіхом комнату старої монахині, яка почала щось до мене говорити, але я відповіла лише "післано мене" і знайшлась нараз в спільній комнатї. Тут не оглядаючись на нікого спішила до дверий як найскогше. Ніхто мене не зачіпав, бо думали, що я певно спішусь з чимсь важним до настоятельки, тимбільше, що я держала в руці сей папір, на якім записувала медецини для слабих. Відтак дісталась на темне подвірэ а звідси без найменьшої трудности дісталась через сї великі ворота на улицю, мимо сего, що они були замкнені.

Моя рішучість вивела мене зі сего страшного гнізда і я знайшлась на вільности.

Закінченэ.

Коли втікла я з монастиря, думала, що мені небезпечно буде перебувати не лише в Монтреялї але і в Канаді, тому виїхала в Стейти, до Ню-Йорку де заведено мене до притуловиска для бідних і де мною ревно заопікувались.

По короткім моїм побутї в сїм притуловиску, коли сиділа я сама в комнатї панї Джансон, ввійшла сюди айришска слуга, що робила в притуловиску і повідомила мене, що п. Конрой э на долї і хоче бачитись зі мною. Коли я довідалась, що сей п .Конрой э кат. попом, дуже сим налякалась а заразом і здивувалась, як так скоро вже навіть тут в Ню-Йорку довідано єя про мою утечу з монастиря і про моэ місце перебуваня. Я відмовилась зійти на діл. Служниця вернулась эще раз до мої комнати і сказала менї, що піп Конрой по-

ручив менї сказати, що він дуже добре знаэ хто я і звідки тут прибула і що моэ укриванэ на нїщо не здасить ся, бо деб я не була і якби не ховалась, то мене таке злапають і відвезуть туди звідки я втїкла. Дальше переказав менї піп Конрой, що настоятелька з монастиря "Чорних Монахинь" передала повновласть всїм кат. попам, не лише в Канадї але і в Стейтах, щоб мене зловити, тому лучше буде, коли я сама віддам ся їм в руки назад бо я і так їх рук не уйду. Коли я не хочу вертатись до Канади, до свого монастиря, я можу лишитись в монастири в Ню-Йорку.

Се повідомленэ мене страшно налякало і я тремтїла на цїлім тїлї, щоб сей піп не зайшов сюди до мої комнати і ме не силою не завів назад до сеї страшної вязницї-монастиря. Я хотяй була вже на вільности, однак кількалїтне знущанэ ся попів в монастири над мною де они були панами не лише мого тїла але і душі, так відобрало менї самосьвідомість, що я эще і тепер не могла зрозуміти, що їх власть над мною вже скінчилась і жаден з них не маэ до мене більше права.

Недовго по сих відвидинах піп Конрой прийшов знова за мною і коли я і тепер відказалась видїти його, тодї він через сю саму слугу хотїв довідатись, чи се я дїйсно монахиня сьв. Юстина і чи то я, перед своэю утечию, виявила свій замір на сповіди перед попом Келим в Монтреялї. Я сказала йому заявити, що то все правда, але з ним зовсїм не хочу бачитись, однак эсли він маэ щонебудь важного менї сказати, то я можу побачитись з ним но не сама але в присутности пана Т. — або пана С. — на що піп Конрой не згодив ся.

Піп Конрой богато эще разів заходив до притуловиска і нераз цїлими годинами вистоював по закамарках коло сходів на долї, але се вже було провідїнэ Боже, що я туди не заходила, бо хто знаэ, що булоб мене там спіткало.

Хотяй я була на вільности і обходженэ ся зі мною в притуловиску було дуже людяне, але пережиті сцени в монастири і безнастанний страх перед попами, щоб знов не попастись в їх руки, так подїлали на моэ здоровлэ, що я чим раз більше почала занепадати на здоровлю. Вкінци се так підкосило моэ здоровлэ, що мене забрано до шпиталю. Менї здавалось, що моя година смерти скоро зближаэсь, а що я доси була католичкою і вірила в усї науки кат. церкви, забажала висповідатись зі всего, що я пережила в своїм так короткім житю. На моїм сумлїню

тяжіло щось тяжке, не мов млиньский камінь і я думала, коли не очищусь зі сего всего, ніколи не ввійду до царства небесного. Тому постановила висповідатись, відкрити перед сьвітом своэ монаше житэ і помочи сим невинним жертвам, які эще мучать ся в монастири. Я думала, що коли я зі сего не висповідаюсь, то я не можу рахувати на Боже милосердиэ, бо плач, зойки, стогни мордованих монахинь і невинних дітий в монастири, стягне на мене страшне проклятэ, що я могла помочи їм а не хтіла.

Зі своїм заміром звірилась перед одною норзою в шпитали, а ся допомогла менї, щоб мій замір перевести в діло. Она повідомила про мій намір шпитального капеляна, якому оповіла я своэ житэ і муки в монастири. Справдї, з початку довго вагалась чи відкривати се страшне житэ поза монастирскими мурами, бо сказавши правду, встидалась сама себе на саму згадку про него, тому відкладала се відкритэ з дня на день. Але, коли сили почали мене щораз більше опускати і ознаки були щораз більше алярмуючі, оповіла се все, що тут читалисьте перед шпитальним капеляном, бо не хотіла, щоб сї секрети монашого житя не йшли зі мною до гробу а попи і монахинї, щоб не оманювали сьвіта і добрих людий.

Я довго боролась зі своїми гадками чи відкривати сї всї лайдацтва монастирского житя, чи може закрити їх перед сьвітом і зійти з ними до гробу. Я думала нераз і се, що можливо як я виздоровію від датись в руки попів, бо хотяй они знищуть моэ тїло то спасуть мою душу. І нераз навіть рішала, що зараз по виздоровленю піду назад між католиків до монастиря. Але таке рішанэ сейчас завмирало в самім зародку, коли подумала я, що я маю стати в коротцї материю і лише задля сего дитяти втїкла я з монастиря. І що сталобись з моїм дитятем, коли вернулаб я назад туди і віддала себе і свою дитину в руки попів. Ся згадка мене страшно алярмувала. Менї ставав сейчас образ перед моїми очима, як попи будуть хрестити мою дитину і сейчас пічнесь його страшне душенэ, а відтак вдушену мою дитину вкинуть до дїри в півници і тут присиплять вапном. О се було страшна дійсність! Нїяк не могла згодитись на се — таж я була його материю. Я нїяк не могла віддати своэ невинне і безборонне дитя на страшне мордованэ сим чорноризникам.

Зноваж, коли подумала я, що я немічна і бідна, бо моэ здоровлэ знищив монастир і "отцї духовні" і не буду в силї вигодувати і виховати свою

дитину, бралась мене розпука. Чи могла я припускати, що о. Фелан, проборщ в містї Монтреялї, заняэсь вихованэм свої дитини? Чи і йому батькови могла я повірити вихованэ його власного дитяти? Чи могла я припускати, що він вважаючи на батьківскі обовязки займесь не лише вихованэм свого дитяти, але дасть і удержанэ його бідній, слабій зневаженій і безборонній матери? Нї! Сего я не могла сподїватись від сего чорноризника, бо він був такий самий як і иньші і був готовий до повненя найогиднїйшого злочину на своїй власній дитинї, щоб лише охоронити себе і кат. церкву перед сею страшною ганьбою.

Побувши довший час в шпитали почала я приходити до себе. Тепер дано менї до читаня Біблїю і я почала Эї з залюбки читати. Читаючи так Біблїю довідалась я аж тепер, чого Бог вимагаэ від мене і чого Він дїйсно хоче від свого сотворіня? Аж тепер читанэ Слова Божого розяснило мій розум і я пізнала се фарисейство і облуду в якім я досї жила. Тепер пізнала я силу сеї **Книжки** і чому то так всї боялись Эї в монастири ”Чорних Монахинь“. Я аж тепер зрозуміла, чому то говорено в монастири, що дїтий чи старих зі Стейт було так тяжко відірвати від сеї Великої Правди і зробити їх католиками. Читанэ сеї Великої Правди зробила на мене великий вплив я відродилась стала не перепудженою бездушною монахинею, але дїйсним сотворінэм мого доброго Сотворителя.

НА ДОКАЗ ПРАВДИВОСТИ ВІДКРИТЯ СИХ СТРАШНИХ ТАЙН МОНАСТИРСКИХ МУРІВ ПОДАВАЛИ ТОДЇ ҐАЗЕТИ РІЖНІ ФАКТА І ПОСЬВІДЧИНЯ.

Слїдуюче посьвідченэ явилось в ”Пр. Віндікейтор“, в мартї 1834. року.

”Ми низше підписані переконавшись докладно оправдивости відкритя Мариї Монк, бувшої монахинї в монастири ”Чорних Монахинь“, в Монтреялї, заявляэмо що все, що э подане в сїй книжцї, виданій в Ню-Йорку, під заголовком ”**Страш. Тайни Мон. і т. д.**” э правдою.

Далї, що ми посїдаэмо в своїх руках два заприсяжені зізнаня від двох осіб, то э від п. В. Мілэра зі сего міста і від одної замужної женьщини, також з Ню-Йорку, які заявляють охоту доказати і переконати кождого сумнїваючого ся о правдивости сего відкритя“.

В. С. Бровнер.
Джан Й. Слокум.
Андру Брус.
Д. Фаншав.
Томас Гоґан.
Давид Вессон.